

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Verdugové v Evropě a českých zemích
ve druhé čtvrtině 17. století**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Hrdlička, PhD.

Autor práce: Bc. Jan Pěnkava

Studijní obor: Učitelství pro střední školy: Dějepis – Španělský jazyk a literatura

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 17. 7. 2024.

Jan Pěnkava

Rád bych poděkoval všem členům Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kteří mi v rámci semináře k diplomové práci pomohli svými podnětnými připomínkami. Jmenovitě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu doc. PhDr. Josefu Hrdličkovi, PhD. za jeho rady a čas věnovaný této kvalifikační práci při jejím sepisování.

Anotace

Tato kvalifikační práce se zabývá španělským rodem Verdugo, který se do Království českého dostal s vojsky, která bojovala za habsburskou stranu v bitvě na Bílé hoře. Na základě služby vládnoucímu rodu se tomuto španělskému rodu podařilo získat majetky v Čechách a usadit se tam. Tato práce v první řadě bude zkoumat samotný rod Verdugo, který měl své příslušníky jak ve střední Evropě, tak v Království španělském. Pozornost bude věnována rodinným vztahům příslušníků rodu. Taktéž bude popsána nová generace rodu Verdugo, která se již usadila v Království českém. Další část práce se zaměří na komunikační síť zkoumaného rodu. Ta bude analyzována na základě bratrské korespondence Jana a Františka Verdugo, a také dalších komunikačních aktérů, které lze rozdělit na agenty, klienty a zprostředkovatele.

Klíčová slova: Verdugo, Španělsko, pobělohorská doba, cizí šlechta, komunikační síť

Annotation

This master's thesis explores the Spanish Verdugo family who arrived in the Kingdom of Bohemia as combatants in the Battle of White Mountain, supporting the Habsburgs. Due to their contributions to the ruling family, they obtained various properties in Bohemia and established permanent residence there. The Verdugo family, whose members lived throughout Central Europe and the Kingdom of Spain, will be the main subject of this thesis. The family's interactions with each other and the new generation of the Verdugo family – who had settled in the Kingdom of Bohemia – will also be discussed. Subsequently, the thesis will examine the family's communication networks via an analysis of the fraternal correspondence of John and Francis Verdugo, alongside various other communication actors classified as agents, clients and brokers.

Key words: Verdugo, Spain, post-Whitemountain period, foreign nobility, communication networks

Obsah

Úvod	8
I. Rod Verdugo jako badatelské téma	21
II. Komunikační sítě jako badatelské téma	25
Tisk jako komunikační médium	35
Aktéři komunikace	37
Materialita komunikace	41
III. Rod Verdugo v sociálním prostoru	47
Rodina	47
Rodinná síť	49
Bratrské vztahy	53
Hraběcí synové	62
Příbuzenstvo v Rakousích	66
Příbuzenstvo ve Španělsku	68
IV. Rod Verdugo po konci třicetileté války	74
V. Komunikační síť Verdugů v první polovině 17. století	84
Přátelé, agenti, zprostředkovatelé a Verdugové	84
Marco Antonio Godinez Maldonado	89
Baron Jan Ambrož Renz	97
Čechy	101
Polsko-litevská unie	103
Duchovní osoby	104
Závěr	110
Seznam pramenů a literatury	113

Úvod

„Každý badatel, jenž se odvážně pustí do pobělohorského období, se ocitne tváří v tvář obrovskému množství dosud mnohde neutříděných a vědecky téměř nevyužitých pramenů v domácích i zahraničních archivech. Pokud nechce, aby ho písemnosti zcela pohltily, nemůže pracovat se všemi, ale musí si z jejich nabídky nutně vybrat. Do písma téměř nečitelných listů se ovšem začte až tehdy, když zvládne četbu i v jiných jazycích, především ve španělštině, italštině či francouzštině, nejen v jazyce českém, německém a latinském jako dříve. Jestliže si s nimi úspěšně poradí, stojí teprve na počátku své badatelské cesty, protože se musí vyrovnat s otázkou pojetí svého výzkumu“.¹ Takto hodnotí pobělohorské bádání níže citovaná kniha, která má i po dvaceti letech od svého vydání pravdu. V důsledku příchodu cizí šlechty pronikaly na české území nové kulturní vlivy a nové jazyky, které do této doby nebyly hojně užívány, a to i přesto, že počátky užívání románských jazyků v zemích Koruny české lze pozorovat už v předbělohorském období.

Pro studium českých dějin před bitvou na Bílé hoře historikům stačila znalost češtiny, němčiny a latiny, ovšem se studiem českých dějin po roce 1620 je potřeba kromě výše zmíněných mít znalost dalších jazyků – italštiny, španělštiny, francouzštiny –, na které jsou české archivy velice bohaté. A právě jednomu z těchto „nových“ jazyků v Království českém, respektive jeho uživatelům, se věnuje tato kvalifikační práce.

Dříve, než bude pozornost zaměřena na samotné téma kvalifikační práce, je potřeba si položit otázku, jak pohlížela česká historiografie na bělohorskou dobu a na sousloví cizí šlechta. Pro tyto účely poslouží několik vybraných publikací sepsaných k těmto událostem v různých časových obdobích a dvě klíčové studie. První pochází z pera Josefa Petráně,² který velmi inspirativně pojednal o genezi bělohorského mýtu a sepsal pro českou historiografii výchozí materiál pro poznání tohoto tématu. Na jeho práci reagoval Rostislav Smíšek, který ji okomentoval 27 let od jejího vydání.³

Josef Petráň zmínil, že zájem o mýtus Bílé hory a příchod cizí šlechty započal již v 17. století, kdy tehdejší kronikáři reflektovali české stavovské povstání a následující období.

---

¹ Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Zdeněk VYBÍRAL, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Litomyšl 2002, s. 28.

² Josef PETRÁŇ, *Na téma mýtu Bílé hory*, in: Zdeňka Hledíková (ed.), *Traditio et cultus. Miscellanea historica Bohemica*. Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata, Praha 1993, s. 141–162.

³ Rostislav SMÍŠEK, *Bílá hora a labyrint pobělohorské doby*, in: Václav Bůžek (ed.) *Dílo Josefa Petráně a současná historická věda. Pocta Jihočeské univerzity českému historikovi*, Praha 2020, s. 106–115.

V této souvislosti Petrán poukázal na Pavla Skálu ze Zhoře či Jindřicha Hýzrla z Chodů, kteří ve svých textech komentovali soudobé události.⁴ O něco později na zmíněné autory navázal jezuita Bohuslav Balbín, který cítil potřebu bránit Království české před „cizími“ silami. Do této kategorie Balbín zařadil taktéž cizozemce, kteří se nedokázali sžít s českým prostředím a upřednostňovali dvorskou kariéru na panovnickém dvoře. Tím se do české mysli dostalo přesvědčení, že je třeba bojovat proti novotám z Vídně, což se dle Petráně stalo „základním stavebním kamenem mýtu Bílé hory“. Samotný Balbín poté těmto „cizákům“, kteří se nedokázali sžít se zemí svatého Václava, přál nezdar ve své zemi.⁵

Tento pohled byl významně revidován na konci 19. století. V této souvislosti je třeba zmínit práce Václava Vladivoje Tomka⁶ a Tomáše Václava Bílka,⁷ kteří se věnovali Bílé hoře a jejím důsledkům. Zatímco Bílek ve své monumentální dvoudílné práci věnující se pobělohorským konfiskacím zkoumal zkonfiskované statky a jejich nové nabyvatele, Tomek se snažil o popis celého období. Autor se ve své práci pokusil zdůvodnit činy českých evangelických stavů v rámci českého stavovského povstání, které měly být motivovány náboženskými důvody. Jejich počínání hodnotil jako zradu, která „nemohla býti potřena jinak než mocí“.⁸ Ve vztahu k novému složení šlechty se Tomek zmínil, že „císař obdaroval jimi [konfiskáty] dílem své vojenské hejtmany a dvořeníny, jak domácí, tak cizozemce, Vlachy, Španěly, Němce, kterých se více než předtím začalo tlačiti do země“.⁹

Další prací zabývající se tímto významným milníkem byla kniha *Konec samostatnosti české* francouzského historika Ernesta (Arnošta) Denise, která se do českého prostředí dostala koncem 19. století v překladu Jaroslava Vančury.¹⁰ Vančurovi jakožto kritikovi akademismu gollovskeho dějepisu se Denisovo dílo zamlouvalo, jelikož se nevyznačovalo pozitivistickým

---

⁴ Karel TIEFTRUNK (ed.), Pavel Skála ze Zhoře, *Historie česká od r. 1602 do r. 1623 I-V*, Praha 1865–1870; Věra PETRÁČKOVÁ – Jan VOGELTANZ (edd.), *Příběhy Jindřicha Hýzrla z Chodů*, Praha 1979; Josef JANÁČEK (ed.), Pavel Skála ze Zhoře, *Historie česká. Od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984.

⁵ J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 146–147.

⁶ Václav Vladivoj TOMEK, *Děje království českého*, Praha 1876⁴.

⁷ Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I-II*, Praha 1882–1883.

⁸ V. V. TOMEK, *Děje*, s. 273–277; František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, Praha 2003 (=Prameny k moderní české historiografii 2), s. 23.

⁹ V. V. TOMEK, *Děje*, s. 286. Srov. J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 154–155.

¹⁰ Ernst DENIS, *Konec samostatnosti české*, Praha 1893; Doubravka OLŠÁKOVÁ, *Český překlad Denisova díla v kontextu sporu o smysl českých dějin*, *Dějiny a současnost* 23, 2001, č. 5, s. 28–32; TÁŽ, *Husitsví, Ernest Denis a spor o smysl českých dějin*, *Husitský Tábor* 14, 2004, s. 83–112.

přístupem k dějinám, nýbrž připomínalo prózu velkých moralistů francouzské literatury.¹¹ Denis ve své práci poutavým literárním způsobem navázal na Palackého koncepci českých dějin a popsal je od konce husitské doby, kterou označil dobou poděbradskou, do „konce samostatnosti české“, čímž měl na mysli Bílou horu a následné dvoutleté období „útlaku“ Čechů trávající až do národního obrození. Denis napsal, že události předcházející roku 1618 byly zapříčiněny ztrátou národní svobody a dominancí katolictví, což vyústilo v bitvu na Bílé hoře, kterou považoval za následek celé řady neštěstí a nedostatků. Přesto hodnotil Bílou horu kladně, jelikož zachránila český stát před vládou šlechty, jako tomu bylo v Polsko-litevské unii.¹² Za zmínku stojí, že v Denisově publikaci nebyla vůbec reflektována problematika konfiskací a příchodu „cizí“ šlechty, což by mohlo pomoci autorově tezi o „záchraně“ Království českého před absolutní vládou šlechty.

Denis se cizí šlechtou zabýval ve své navazující dvoudílné práci *Čechy po Bílé hoře*, v níž se pokusil sepsat syntézu českých dějin, která by navázala na koncepci Františka Palackého. Autorovo pojetí bělohorské doby jako období útlaku se promítlo i do této práce. Jako velice svérázný se jeví popis pobělohorských konfiskací, které autor hodnotil negativně. Zmínil, že na nich vydělaly cizí rody, které označil za „syndikát zlodějů, který se skládal z několika pánů, úředníků a plukovníků“.¹³ Do této skupiny nejdříve zařadil Valdštejna, Buquoye, Marradase, Huertu. V návazné části si Denis položil otázku, do jaké míry záleželo cizím rodům na národních tradicích Království českého a zdali hájily jeho privilegia. Následně uvedl výčet cizích rodů, kam taktéž zařadil Verdugy.¹⁴ Z toho vyplývá, že tento text měl negativně poukázat na neschopnost cizích rodů sžít se s Královstvím českým stejně jako na jejich kořistnickou povahu nerespektující místní tradice. Denis označil cizí šlechtu jako dvorskou, která „svými spletitými zájmy se kupila kolem Habsburků a dále se domáhala bohatství svého týmiž intrikami, kterými je byla založena“.¹⁵

Roku 1913 vyšla práce Kamila Krofta, která vycházela z jeho šesti přednášek sledujících předbělohorský a pobělohorský vývoj Království českého z politického, náboženského a národnostního hlediska. Zatímco předchozí práce spatřovaly důvody stavovského povstání v náboženských konfliktech, Krofta považoval za hlavní příčinu povstání nespokojenost

---

¹¹ František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997², s. 416–417.

¹² E. DENIS, *Konec*, s. XIII. Srov. J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 156–157; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 26–27.

¹³ E. DENIS, *Čechy po Bílé hoře I*, Praha 1931⁴, s. 60.

¹⁴ TAMTÉŽ, s. 64–65.

¹⁵ TAMTÉŽ, s. 66.

českých stavů s vládnoucí dynastií.¹⁶ Ve srovnání s předchozími autory se výrazněji zajímal o národnostní složení pobělohorské šlechty. K této proměně napsal: „Národnostní povaha šlechty se změnila jednak hromadnou emigrací starých rodů šlechtických po bitvě na Bílé hoře, hlavně však pobělohorskými konfiskacemi, jimiž se statky dostaly do rukou cizinců“.¹⁷ Z Kroftova díla je cítit protiněmecké ladění, což lze pozorovat v jeho hodnocení pobělohorské doby, kde označil za klíčový prvek vítězství němčiny nad češtinou. Autor na další straně vyjmenoval některé cizí rody, které se dostaly do Království českého v rámci konfiskačních vln a mezi něž podle něho patřili Gallasové, Trautmansdorfové, Thurnové, Lichtenštejnové, Ditrichštejnové, Colloredové, Desfourseové a Buquoyové. Jeho odpor vůči cizí šlechtě a její germanizaci byl přítomný v citovaném výroku: „Šlechta závislá na dynastii přizpůsobovala se jí jazykově a národnostně a časem se poněmčila skoro docela“.¹⁸ Samotné dopady Bílé hory Krofta hodnotil negativně, neboť podle jeho slov tato událost připravila Království české o „svobodu náboženskou, které [národ] tolik obětoval, a která mu byla tak drahá, ochudila jej hmotně i duševně, podkopala základy jeho státní samostatnosti, způsobila mu těžké ztráty národnostní, že byl málem propadl germanisaci, a odcizila jej na dlouhou dobu tradicím jeho veliké a slavné minulosti“.¹⁹

S blížícím se třisetletým výročím bělohorských událostí se česká historická věda snažila toto téma reflektovat a snažila se sepsat práce popisující tuto událost. V letech 1918–1920 vycházelo esejisticky pojaté dílo Josefa Pekaře o českých dějinách. Pekař nahlížel na bělohorské události středoevropskou perspektivou. Též jej zajímalo zapojení českých Němců do bojů proti císaři, který vnímal jako konflikt německé protestantské kultury s románskou katolickou kulturou.²⁰ V této souvislosti hovořil o poněmčení měst a české šlechty, kdy jako za příklad zmínil Švamberky, Vartemberky či Kolovraty. Na základě toho odsoudil Sasko, které prý zradilo české evangelíky a raději upřednostnilo zisk území místo poskytnutí pomoci českým souvěrcům.²¹ V návaznosti na to Pekař zmínil, že cílem Ferdinanda II. bylo „zvrátiti dosavadní mocenské poměry uvnitř státu českého, konkrétně řečeno osekati ústavní práva politického národa českého a největší díl moci a vlivu vyhraditi samotnému českému králi“.²² Pekař svůj

---

¹⁶ Kamil KROFTA, *Bílá hora. Kurs šestipřednáškový*, Praha 1913, s. 141.

¹⁷ TAMTÉŽ, s. 264.

¹⁸ TAMTÉŽ, s. 213, 265.

¹⁹ TAMTÉŽ, s. 266–267.

²⁰ F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 492.

²¹ Josef PEKAŘ, *O smyslu českých dějin*, Praha 1990, s. 157–192. Srov. J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 158–159.

²² J. PEKAŘ, *O smyslu*, s. 195.

pohled na novou cizí šlechtu čerpal zejména z Tomka, jelikož za ni označil Vlachy, Španěly, Valony a Němce, a definoval ji jako loajální vůči českému panovníkovi.²³ Zde Pekař narážel na fakt, že nově přichozí rody za své zásluhy vykonané habsburskému rodu získaly konfiskované majetky se slevou a byly mu za to vděčné.

O pár let později se k tomuto tématu vyjádřil Zdeněk Nejedlý, který ve svém marxisticky pojatém díle *Bílá hora, Habsburk a český národ* hodnotil tuto událost optikou „českého národa“. Již na prvních stranách své práce postavil Čechy a Habsburky do role nepřátel, což zásadně ovlivnilo následující výklad.²⁴ Dostí svérázným způsobem hodnotil vliv Bílé hory na následující vývoj Království českého, kdy císařské vojsko mělo „nejen na hlavu porazit české vojsko, nýbrž i povalit celý milionový český národ a uvrci jej na staletí v nejpotupnější otroctví a utrpení“.²⁵ Za zajímavou lze taktéž považovat pasáž věnující se pobělohorským konfiskacím, které podle Nejedlého byly zapříčiněny chamtivostí Ferdinanda II. Jelikož už jeho pohled na Habsburky byl negativní, promítnul se stejným způsobem i do hodnocení nové cizí šlechty: „Nejhorší však při tom bylo, že tento ohromný národní majetek nebyl obrácen snad ve prospěch veřejný, nýbrž byl dán nové šlechtě, jež naproti staré šlechtě měla se státi oporou trůnu. Byli to pak buď zrádcové národní věci, kteří ve chvíli nejosudnějšího zápasu postavili se na stranu dědičného národního nepřítele, nebo to byli zjištní jednotlivci, již hanebnými službami prokazovanými vítězi proti vlastnímu národu chtěli těžit z národního neštěstí, anebo konečně (a těch bylo nejvíce) byli to dobrodruzi ze všech koutů světa, bez národnosti, víry, cti a charakteru, kteří jako žoldáci přišli do země a zde se ve stínu nemravné monarchie uchýlili“. Tím de facto dle Nejedlého vznikla „nová šlechta“, která „národ nenávidí stejně jako dynastie, neboť ví, že i její moc vznikla jen zločinem na národě, a proto drží se křečovitě dynastie, jako jediné opory své moci“.²⁶

O několik desetiletí později se objevila práce Bohdana Chudoby, která, jak již její název napovídá, byla pravým opakem Nejedlého pojednání. Autor ve své publikaci shrnul vliv románského světa na české prostředí a zhodnotil příchod nové hispánské šlechty do Království českého, kde jmenoval i některé nově přichozí hispánské šlechtice.²⁷ Vítězství Habsburků na Bílé hoře komentoval Chudoba jako vítězství španělské politiky: „Bitva na Bílé hoře znamenala

²³ TAMTÉŽ, s. 200. Srov. V. V. TOMEK, *Děje*, s. 286; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 29.

²⁴ Zdeněk NEJEDLÝ, *Bílá hora, Habsburk a český národ*, Praha 1920, s. 5. Srov. J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 161; R. SMÍŠEK, *Bílá hora*, s. 107; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 31.

²⁵ Z. NEJEDLÝ, *Bílá hora*, s. 28.

²⁶ TAMTÉŽ, s. 37–38.

²⁷ Bohdan CHUDOBA, *Španělé na Bílé hoře. Tři kapitoly z evropských dějin*, Praha 1945, s. 170–266. Srov. J. PETRÁŇ, *Na téma*, s. 159.

především veliký úspěch španělské politické myšlenky a španělského imperialismu ve střední Evropě“.²⁸ Španělé ovšem dle Chudoby nebyli českým prostředím dobře vnímáni, jelikož se stali postrachem venkova, kde plundrovala španělská vojska v čele s jejich veliteli. Chudoba do této skupiny zařadil Valony s jejich veliteli Verdugem a Spinellim, dále Huertu a Buquoye.²⁹ Mimo nobility autor upozornil na význam příchodu nové španělské inteligence, kde za jejího klíčového představitele uvedl jezuitu Rodriga de Arriagu, a také na náboženský mecenát. V této souvislosti zmínil dar Pražského Jezulátka Polyxenou z Lobkovic kostelu Panny Marie Vítězné, který dal vybudovat Baltazar de Marradas.³⁰ Jak je patrné, od vydání Chudobovy práce započala významná revize pohledu na Království španělské a jeho vlivu na střední Evropu.

České dějepisectví po roce 1945 mohlo čerpat z předchozího bádání a zaujmout jiný pohled na studovanou problematiku. Počátkem padesátých let bylo české dějepisectví ovlivněno marxismem-leninismem a výzkumu bělohorské doby nebylo věnováno tolik prostoru. Roku 1958 vyšel *Přehled československých dějin*, který hned v úvodu kapitoly popisující pobělohorskou dobu zmínil rodinné archivy Buquoyů, Collaltů, Valdštejnů, Gallasů a Piccolominiů jakožto pramennou základnu vojenských kancelářů generálů, kteří získali v království pozemkový majetek. Je nutné zmínit, že většina z výše zmíněných rodů byla původem cizinci.³¹ Výklad stručně popsal cizí šlechtu jako vojenské podnikatele, které Habsburkové uspokojovali konfiskovanými statky, ovšem nezmínil žádná jména nových nabyvatelů panství.³²

Postupem času a v souvislosti s postupným otupením ideologického ostří se bělohorská doba dostala mezi badatelsky zajímavá témata. Na základě toho mohla počátkem šedesátých let vyjít práce Františka Kavky, která se snažila populárnějším způsobem popsat bělohorské události. Jak sám autor napsal ve zpětném pohledu po čtyřiceti letech, považoval Bílou horu za druhou nejvýznamnější událost českých dějin hned po husitství.³³ S odstupem času česká historická věda získávala více povědomí o konfiskacích a příchodu nové cizí šlechty, což se projevilo také v Kavkově díle. Autor na úvod zmínil darování statků na jihu Čech maršálu Karlu Bonaventuru Buquoyovi roku 1620 a následné konfiskační vlny. Konfiskace popsal jako akci, která „k nepoznání změnila mapu držby půdy v obou zemích“.³⁴ Autor následně zmínil, že

---

²⁸ B. CHUDOBA, *Španělé*, s. 261.

²⁹ TAMTÉŽ, s. 262.

³⁰ TAMTÉŽ, s. 266.

³¹ *Přehled československých dějin I. Do roku 1848*, Praha 1958, s. 407–422.

³² TAMTÉŽ, s. 415,

³³ F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 8, 17.

³⁴ TAMTÉŽ, s. 301.

téměř „pětina statků byla zabrána Němci, Vlchy, Valony, Francouzi, Španěly, Iry“, a uvedl výčet hispánských rodů, mezi které například zařadil Colloreda, Piccolominiho, Huertu, Verduga, Collalta a Gallase.³⁵ Z výše uvedeného výčtu lze odvodit význam předchozích bádání, který měl významný vliv na Kavku a následující badatele bělohorského období věnující se nově příchodí cizí nobilitě.

Koncem šedesátých let vyšla v Československém časopise historickém mimořádná studie Roberta Johna Westona Evanse, ve které zmínil, že pro české prostředí je téma Bílé hory mimořádně významné.³⁶ Autor neovlivněný tradicí tuzemského bádání následně okomentoval, že se nesoustředil na politické a jiné události související s Bílou horou, ale že jej primárně zajímaly „duchovní dějiny Čech a střední Evropy v tomto období“.³⁷ Zde je potřeba zmínit, že autor pouze reflektoval bělohorskou dobu a svoji pozornost nezaměřil na příchod cizích rodů do Království českého po roce 1620.

V sedmdesátých letech 20. století vyšla práce Aloise Míky, která se věnovala stoletému zápasu o charakter českého státu od vlády Ferdinanda I. Autor tuto publikaci pojal jako vzdělávací materiál, s jehož pomocí se snažil pomocí otázek a analýzy úryvků pramenů podkrýt stavovský boj s Habsburky. Poslední kapitolu své práce nazvanou *Velké stavovské povstání* popsal jako boj habsburské strany proti protihabsburské koalici vedené Nizozemím, stavů proti panovníkovi a evangelíků proti katolíkům, a zaměřil se na evropský kontext. Co této kapitole ovšem chybělo, byl popis změn ve složení šlechty v Království českém po roce 1620, kdy na základě nabytých majetků se v tomto království usadila cizí šlechta, která ovlivnila následující vývoj podoby stavovství v Království českém. Autor se pouze zabýval popisem vojenského průběhu povstání. V rámci výkladu se stručně zmínil o Karlu Bonaventuru Buquoyovi, a to ve vztahu k jeho vysoké hodnosti v císařském vojsku.³⁸

Nový pohled na výzkum cizí šlechty v pobělohorské době nabídla ve stejné době studie Josefa Polišenského a Fredericka Snidera, která se pokusila shrnout dosavadní bádání o cizí šlechtě. Zde je důležité zmínit, že se nevěnovala pouze období po roce 1620, nýbrž snažila se poukázat na změny šlechtické obce již před bělohorskými událostmi. K tomu je třeba podotknout, že proměna šlechty v Království českém probíhala již v 16. a počátkem 17. století, kdy do panského stavu bylo uvedeno na 53 osob a do rytířského stavu na 228 osob, přičemž již

---

³⁵ TAMTÉŽ, s. 303.

³⁶ Robert John Weston EVANS, *Bílá hora a kultura českých zemí*, Československý časopis historický 17, 1969, s. 845.

³⁷ TAMTÉŽ.

³⁸ Alois MÍKA, *Stoletý zápas o charakter českého státu 1526–1627*, Praha 1974, s. 157–188.

čtvrtinu tvořila cizí, nečeská šlechta. Pro analýzu šlechty v bělohorském období autoři využili desek zemských, které srovnali s berní rulou. Na základě toho zjistili, že inkolát byl mezi roky 1627–1656 udělen 200 Němcům, 107 urozencům ze zemí Koruny české, 43 Italům, 20 Francouzům, jedenácti Španělům a sedmi šlechticům pocházejících ze Španělského Nizozemí. Na závěr autoři studie zmínili, že „změny ve složení české šlechty v době pobělohorské byly závažné opět především kvalitativně, protože z »nové šlechty« učinily více než rovnoprávného partnera starých feudálů“.³⁹

Kromě výše zmíněné studie se konfiskacemi zabýval Petr Čornej. Autor si položil pět základních otázek, na které se snažil najít odpovědi. Nejdříve ho zajímalo majetkové, politické a náboženské složení předbělohorské šlechty. V návaznosti na to autor sledoval oblasti, odkud pocházela opoziční šlechta, která byla postižena konfiskacemi. Stranou neponechal ani vliv cizí šlechty na české stavovské povstání a následné nabytí velkých majetků cizími rody po ukončení konfiskačních vln.⁴⁰ Za inovativní pasáž lze považovat popis pobělohorských konfiskací ve vztahu k cizí šlechtě.⁴¹

V osmdesátých letech 20. století vyšla dvoudílná publikace Josefa Války popisující českou společnost v 15. až 18. století. Druhý díl, který se zaměřil na pobělohorskou společnost, rovněž reflektoval problematiku cizí šlechty.⁴² Autorovo hodnocení pobělohorských konfiskací bylo ve srovnání s předchozími pracemi více neutrální, jelikož zmínil, že nedošlo k oslabení šlechty jako rozhodující politické síly v zemi, nýbrž „jen k vnitřnímu přeskupení, jež posílilo magnátskou složku a složku cizinců, kteří měli v zemi – aspoň po jistou dobu – zcela kořistnický vztah“.⁴³ Informace o konfiskačních vlnách autor čerpal z výše zmíněné studie Polišenského a Snidera.⁴⁴ Přínosnou částí této práce je výčet nových cizích rodů a zhodnocení důsledků vnitřního přeskupení šlechty, kde autor zmínil právní změny, jazykovou a národnostní různorodost a zánik starých norem například při přednostech v rámci stavovské obce.⁴⁵

V polovině osmdesátých let 20. století vznikla ve Spojeném království publikace výše zmíněného Roberta Johna Westona Evanse popisující celou habsburskou monarchii v dlouhém

---

³⁹ Josef POLIŠENSKÝ – Frederick SNIDER, *Změny ve složení české šlechty v 16. a 17. století*, Československý časopis historický 20, 1972, s. 515–525.

⁴⁰ Petr ČORNEJ, *Vliv pobělohorských konfiskací na skladbu feudální třídy*, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1, Studia historica 14, 1976, s. 166.

⁴¹ TAMTÉŽ, s. 178–189.

⁴² Josef VÁLKA, *Česká společnost v 15.–18. století II. Bělohorská doba. Společnost a kultura „manýrismu“*, Praha 1983.

⁴³ TAMTÉŽ, s. 46.

⁴⁴ Srov. TAMTÉŽ, s. 68.

⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 71–73.

časovém rozmezí 1550–1700. Autor se v kapitole věnující Království českému ve vztahu k pobělohorským konfiskacím zmínil, že „nemůže být pochyb o tom, že ve dvacátých letech 17. století došlo ke zneužití moci a k převratu. K majetkovým převodům docházelo v neobvyklém měřítku, dokonce i ve srovnání s novodobou pozemkovou reformou. Bílkovy statistiky dokládají, že majitele změnila přes polovina panství a u velkých panství bylo toto procento ještě vyšší“.⁴⁶ Novými nabyvateli panství byla cizí vojenská šlechta, kterou Evans označil za „mezinárodní soldatesku“. Do této skupiny zařadil Karla Bonaventuru Buquoye, Baltazara Marradase, Viléma Verduga a Martina Huertu. Tuto čtveřici hodnotil negativně, zvláště pak Marradase, kterého označil za „píjavici“, který získal rozsáhlé panství Hluboká nad Vltavou. Mimo výše zmíněných žoldáků Evans například zmínil Julia Jindřicha Sasko-Lauenburského, Bruna z Mansfeldu, bratry Jana, Viléma a Lothara Metternichy, Francesca Magnise a Heřmana a Gerharda z Querstenberku. Již z toho výčtu je patrný autorův zájem o pobělohorské konfiskace, který se nezaměřil pouze na první konfiskační vlnu, nýbrž jej celkově zajímal tento akt.⁴⁷

S obnoveným zájmem o výzkum šlechty vzniklo mnoho děl pojednávajících o nobilitě v předbělohorské a pobělohorské době. Za klíčovou syntézu urozeného světa lze označit práci Petra Matějíče *Svět české aristokracie*, která se zabývala touto společenskou vrstvou v dlouhém časovém rozmezí 1500–1700.⁴⁸ Matějíč již mohl stavět na přechozích výzkumech, což mu poskytlo dobrou základnu pro jeho syntézu. Druhá kapitola jeho práce se zaměřila na konfiskace a nobilitace nových rodů. Matějíč dlouze pojednal o nové titulatuře, kde hlavní pozornost věnoval knížatům a vévodům s ohledem na předbělohorské právo přednosti, a dvorském prostředí.⁴⁹ Cizí šlechtu autor analyzoval již od nástupu Habsburků, kdy na příkladech dvořanů Ludvíka z Tobaru a Františka z Thurnu poukázal na zakupování majetků v Království českém. Ve vztahu k pobělohorským konfiskacím autor zmínil, že „zásah do majetkové struktury české šlechty, k němuž došlo během patnácti let po Bílé hoře, byl vskutku převratný“. Pro tuto část vycházel z výše popsané studie Josefa Polišenského a Fredericka Snidera.⁵⁰ Matějíč poukázal na fakt, že většinou se jednalo o velitele císařské armády. Do této kategorie zařadil Waltera Leslieho, Ottavia Piccolominiho, Matyáše Gallase a Karla Bonaventuru Buquoye. Druhou skupinu tvořili dvořané, kam lze zařadit Jana Oldřicha

---

⁴⁶ Robert John Weston EVANS, *Vznik habsburské monarchie 1550–1700*, Praha 2003, s. 233.

⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 236–239.

⁴⁸ Petr MATĚJÍČ, *Svět české aristokracie*, Praha 2004.

⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 67–87.

⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 144–148.

z Eggenberku a Jana Křtitele Verdu z Verdenburka.⁵¹ Autor bohužel nevěnoval pozornost nově přichozí šlechtě z Království španělského. Vliv na to mohl mít cíl výzkumu, který se orientoval na „aristokracii“, kterou autor chápal jako „úzkou část šlechtické společnosti [...], jež po sobě zanechala nejvíce dokladů a v souvislosti s tím se také odedávna těší disproporčně velkému badatelskému zájmu“.⁵²

V roce 2006 vyšla objemná práce Tomáše Knoze, která se zabývala pobělohorskými konfiskacemi na Moravě. Jeho práce je přínosná svým záběrem, kdy mimo zmíněného moravského průběhu taktéž sledoval pobělohorské konfiskace v českých zemích a zbylých územích habsburské monarchie. Autor konfiskace zkoumal z různých aspektů, které rozdělil na politické, právní, finanční, náboženské, vojenské a sociální. Hispánskou šlechtu zmínil ve vztahu k předávání konfiskovaných statků za vojenské zásluhy. Podle Knoze byli velitelé a důstojníci v císařském prostředí „považováni za velmi spolehlivé nabyvatele konfiskovaných panství, neboť si byli schopni své nové državy sami nejen vojensky dobýt, ale také bezpečnostně zajistit.“⁵³ Autor dále poznamenal, že cizí rody se brzy dokázaly prosadit v českém prostředí a staly se vlastníky bohatých panství. Tomáš Knoz v této souvislosti zmínil Eggenberky, Buquoye a Trauttmansdorfy, ke kterým po valdštejských konfiskacích přibylí Piccolominiové, Leslieové, Mansfeldové a Colloredové. Dále podotknul, že ve dvacítce nejbohatších šlechticů Království českého z řad cizí šlechty po roce 1634 bylo možné nalézt Julia Jindřicha Sasko-Lauenburského, Františka Marradase či Rudolfa Colloreda z Valsy.⁵⁴

V roce 2008 vyšel osmý díl syntézy *Velké dějiny zemí Koruny české*, kde si kolektiv autorů vymezil za cíl popsat období 1618–1683. Autoři se na 40 stránkách věnovali důsledkům bělohorské doby v Království českém. Syntéza se nejdříve zaměřila na pacifikaci království, kde zmínila význam španělských vojevůdců Buquoye a Marradase, které popsala jako nepřátele rebelů a drancující české země.⁵⁵ V následující části se práce věnovala majetkovým postihům. Tato část se předně zaměřila na popis konfiskátů zakoupených místní šlechtou. Nově přichozím cizím rodům bylo věnováno minimum prostoru. Výklad se o nich pouze zmínil v souvislosti s první rekatolizační komisí a dragonád, kde kolektiv autorů poukázal na Martina Huertu

---

⁵¹ TAMTÉŽ, s. 150–152.

⁵² TAMTÉŽ, s. 11.

⁵³ Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 397–401, 664; TÝŽ, *Pobělohorské konfiskace na Moravě*, in: týž, *Morava v době renesance a reformace*, Brno 2001, s. 81–95.

⁵⁴ TÝŽ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 492.

⁵⁵ Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Vít VLNAS, *Velké dějiny zemí Koruny české VIII*, Praha–Litomyšl 2008, s. 65–77.

a Baltazara Marradase, kteří „později v Čechách získali za své zásluhy nemalý díl konfiskovaného majetku v jihočeské oblasti“.⁵⁶

Nejnověji se bitvou na Bílé hoře a jejími důsledky zabýval francouzský historik Olivier Chaline.⁵⁷ Jeho dílo bylo do češtiny přeloženo roku 2013 se třináctiletým odstupem od vzniku knihy. Mimo Bílé hory se věnoval jednomu z klíčových protagonistů Karlu Bonaventuru Buquoyovi.⁵⁸ Chaline díky svému odstupu jakožto raně novověký znalec českých dějin si ve své práci kladl otázky ohledně samotného průběhu bitvy na Bílé hoře z pohledu vítězů.⁵⁹ Například jej zajímalo, zdali se jednalo o bitvu či šarvátku, jelikož samotná srážka trvala velmi krátkou dobu. Taktéž se zaměřil na symbolickou roli karmelitánského kněze Dominika à Jesu Maríia na průběh bělohorského střetnutí. Chaline přímo nezmínil nově příchozí šlechtu a její usazení v Čechách v pobělohorské době, ale zasadil ji do kontextu složení vojsk sloužících v habsburských službách, která byla složena z žoldnéřů, kteří pocházeli ze všech koutů Evropy. Mímoto se zmínil o symbolickém vzplanutí praporce Viléma Verduga, což bylo považováno za předzvěst vítězství.⁶⁰ O tomto znamení již pojednala práce Josefa Forbelského, který sepsal monografii Baltazara Marradase a jeho doby. Jelikož se Marradas setkal s Vilémem Verdugem v rámci českého stavovského povstání, autor stručně reflektoval prvního Verduga v Království českém. Autor se kromě Marradasova života ve své publikaci věnoval také literatuře „Zlatého století“ a španělské kultuře.⁶¹

Jak je z výše uvedených děl patrné, pohled na cizí šlechtu se v uplynulých desetiletích různil. Je zřejmé, že v důsledku nového bádání se povědomí o cizí pobělohorské šlechtě otisklo do děl výše zmíněných autorů, kteří jej reflektovali. Tato reflexe je mohla motivovat změnit pohled na „cizozemce“, kteří kromě drancování a ničení Království českého mohli mít důležitý vliv na kulturní vývoj království. Taktéž je třeba zmínit zájem zahraničních badatelů, jejichž nezaujatý pohled může posloužit české historické vědě a inspirovat ji v novém pohledu na danou problematiku. Kromě Oliviera Chalína je třeba zmínit anglického historika Roberta

---

⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 97.

⁵⁷ Olivier CHALINE, *Bílá hora*, Praha 2013.

⁵⁸ TÝŽ, *Hrabě Buquoy a velení císařského vojska 1618–1621*, in: Jiří Hrbek – Petr Polehla – Jan Zdichynec (edd.), *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru, Ústí nad Orlicí 2008*, s. 290–299.

⁵⁹ Chaline uvedl, že do data sepsání jeho knihy byl výklad kladen na důsledky bitvy, ale již byl opomenut běh samotné bitvy. Taktéž podotknul, že na Bílou horu pohlížel optikou poražených, a ne pohledem vítězů. TÝŽ, *Bílá hora*, s. 56.

⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 420, 514–523.

⁶¹ Josef FORBELSKÝ, *Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století. Osudy generála Baltazara Marradase*, Praha 2006, s. 270.

Johna Westona Evanse, který nabídl inovativní pohled na komplexní výzkum habsburské monarchie v dlouhém časovém období.⁶²

V současné době se téma cizích rodů dostává do popředí české historické vědy, a to díky publikacím Ivany Austové a Marka Starého.⁶³ Austová se věnovala pobělohorskému období v letech 1627–1657, ovšem ve své publikaci opomněla zmínit hispánskou šlechtu, která nabyla majetků a současně se stala obyvateli Království českého. Minimálně rod Verdugo ve studovaném období získal inkolát třikrát.⁶⁴ O dva roky později publikoval práci o předbělohorských inkolátech Marek Starý. Autor zmínil i hispánskou šlechtu, konkrétně rod Hoyos, jenž ovšem sídlil v Dolních Rakousích.⁶⁵

Před dvěma roky vyšla kolektivní monografie zkoumající Karla Bonaventuru Buquoye a jeho dobu. Tato publikace si v první části kladla za cíl představit ekonomické příčiny třicetileté války, formování habsburského vojska a vliv třicetileté války na Království české. Druhá část popsala postavu maršála Buquoye v rodinných a klientských vazbách. Autorský kolektiv taktéž poukázal na druhý život významných postav pobělohorské doby na příkladu Viléma Verduga a jeho strategii nabytí majetku.⁶⁶

Na základě výše zmíněné literatury se bude odvíjet obsah samotné diplomové práce. V úvodních dvou kapitolách bude metodologicky představen dosavadní výzkum hispánského rodu Verdugo a komunikační sítě v českém prostředí, doplněné o poznatky ze španělské historiografie. Následující výklad se zaměří na rod Verdugo v Čechách do roku 1650, kde pozornost bude věnována bratrům Janovi a Františkovi Verdugo a jeho synům. Dále bude popsáno jejich příbuzenstvo v Rakousích a Království španělském.

Zbylé stránky budou zkoumat komunikační síť výše zmíněného rodu. Tato část se předně zaměří na obsahovou stránku listů, taktéž ji bude zajímat role a postavení odesílatele v rámci verdugovské komunikační sítě. Zmínka bude o dvou významných agentech

---

⁶² R. J. W. EVANS, *Vznik*.

⁶³ Ivana AUSTOVÁ, *Šlechtické nobilitace 1627–1637*, České Budějovice 2009 (diplomová práce); TÁŽ, *Býti šlechticem. Šlechtické nobilitace v letech 1627–1657 v českých a rakouských dědičných zemích*, České Budějovice 2016; Marek STARÝ, *Cizozemci a spoluobyvatelé. Udělování českého obyvatelské práva (inkolátu) v době předbělohorské*, Praha 2018.

⁶⁴ Vilém Verdugo (1627), František Verdugo (1630), Jan Verdugo (1650).

⁶⁵ *Ottův slovník naučný* XI, Praha 1897, s. 716–717; Michael Salvator HABSBURG-LOTHRINGEN, *Die Familie Hoyos. Geschichte und Persönlichkeiten*, in: Herbert Knittler (ed.), *Adel im Wandel. Politik, Kultur, Konfession 1500–1700*, Rosenberg 1990, s. 565–584.

⁶⁶ Pavel MAREK – Anna NOVÁKOVÁ (edd.), *Karel Bonaventura Buquoy a jeho doba*, České Budějovice 2022, s. 9–15.

a zprostředkovatelích Verdugů v Porýní a Vídni. Dále bude poukázáno na rozsah verdugovské sítě do Polsko-litevské unie a vztahy Jana Verduga s českou šlechtou. Stranou nebudou ponecháni ani duchovní, kteří Verdugy informovali o jejich příbuzenstvu nacházejícího se v rakouských a španělských kláštorech.

I. Rod Verdugo jako badatelské téma

Jak bylo zmíněno výše, v poslední době se cizími rody v Království českém zabývalo nemálo českých badatelů. Například předminulý rok byl vydán sborník věnující se době Karla Bonaventury Buquoye, kde je mimo jiné popsán rod Verdugo a jeho usazení na severu Čech.⁶⁷ O něco dříve se cizími rody zabýval Josef Forbelský,⁶⁸ Milan Svoboda,⁶⁹ Jan Kilián⁷⁰ či Robert Rebitsch.⁷¹ První z výše zmíněných publikací obsahuje informace o rodu Verdugo, Bleylebenové mohou badatelům sloužit za prototyp nově přichozího rodu ze Španělského Nizozemí, jako tomu bylo v případě rodu Verdugo. Zbylé dvě práce neobsahují relevantní informace k výše zmíněnému rodu, ovšem mohou poskytnout pohled na strategie nabytí majetku a kariéry v rámci habsburské monarchie.

Zřejmě jako prvním se Verdugy v českém prostředí zabýval Bohdan Chudoba, který se ve své práci *Španělé na Bílé hoře* kromě popisu události obsažené v titulu knihy věnoval česko-španělským vztahům v 16. a první čtvrtině 17. století. Tato monografie nabídla nové možnosti výzkumu španělského vlivu na české prostředí, a i po osmdesáti letech od svého vydání má stále co nabídnout.⁷² Přestože byla pozornost kladena na španělský vliv pronikající do Království českého již od roku 1555, kdy se uskutečnila svatba Vratislava z Pernštejna s Marií Manrique de Lara,⁷³ rod Verdugo byl reflektován pouze okrajově. Drobnou zmínku o tomto španělském rodu lze nalézt v inventáři Rodinného archivu Verdugo-Doupov, kde se jeho autor Jan Haubert pokusil jako první popsat komplexní historii rodu. Přes jeho snahu je třeba zmínit, že do genealogie rodu mylně uvedl některé jeho členy a uvedl zavádějící informace, které pomáhá napravovat současný výzkum.⁷⁴

Samotný Rodinný archiv Verdugo-Doupov nacházející se ve Státním oblastním archivu Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, je velice bohatým zdrojem poznání hlavně pro 17. století. V archivu se nachází celkem 43 kartonů, v nichž jsou uloženy písemnosti obsahující

---

⁶⁷ TAMTÉŽ.

⁶⁸ J. FORBELSKÝ, *Španělé*.

⁶⁹ Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011.

⁷⁰ Jan KILIÁN, *Bleylebenové – nizozemský rod v dějinách a kultuře habsburské monarchie*, *Historica* 11, 2020, s. 153–170; TÝŽ, *Plukovník, rebel a zbožná vdova. Bleylebenové v Čechách v 17. století*, Praha 2021.

⁷¹ Robert REBITSCH, *Matyáš Gallas (1588–1647). Císařský generál a Valdštejnův „dědic“*, Praha 2013.

⁷² B. CHUDOBA, *Španělé; TÝŽ, Spain and the Empire 1519–1643*, Chicago 1952.

⁷³ K tomu viz Charlotte FRITZOVÁ – Jindřich RŮŽIČKA, *Španělský sňatek Vratislava z Pernštejna 1555*, Sborník prací východočeských archivů 3, 1975, s. 63–77.

⁷⁴ Jan HAUBERT, *Rodinný archiv Verdugo-Doupov 1560–1705*, Plzeň 1973 (inventář).

informace k osobnímu životu členů rodu, jejich každodennosti v 17. století, válečným útrapám třicetileté války a kariérám Verdugů. Navíc se v Rodinném archivu Verdugo-Doupov nachází další rodinné archivy. Jedná se o spřízněné rody Házmburků, Libštejnské z Kolovrat a Colony z Felsu. Archiválie jsou sice bohaté, ale nesmí se zapomínat na jazykovou stránku, která je velice různorodá. Prameny v období třicetileté války jsou převážně psány německy a španělsky, od druhé poloviny 17. století sice již dominoval německý jazyk, ale naleznou se i česky psané písemnosti z doby působení Verdugů v úřadě hejtmána Žateckého kraje. Mimo německého, českého a španělského jazyka byly archiválie sepsány také ve francouzštině, latině nebo italštině, což může pro některé badatele představovat problém. Ovšem po jeho překonání se může otevřít nové pole, které je opravdu velice pestré a zajímavé a stálo by za další výzkum.

První zmínky o rodu Verdugo lze v českých pracích nalézt již na konci 19. století, kdy se v monumentálním spisu Tomáše Václava Bílka nachází několik zmínek o tomto nově přichozím španělském rodu. Na jeho práci v moderním pojetí navázal Tomáš Knoz, o němž bylo pojednáno výše. Vilém Verdugo zde byl zařazen do skupiny významných nabyvatelů českých statků.⁷⁵ Na přelomu 19. a 20. století se rod Verdugo objevil v několika svazkové práci Augusta Sedláčka, který o nich pojednal ve vztahu k jejich nově nabytému majetku.⁷⁶

Počátkem devadesátých let 20. století vydal česky psanou studii o rodu Verdugo Ludwig Igálffy-Igály.⁷⁷ O dva roky později byla publikována i ve španělském jazyce.⁷⁸ Autor studie vycházel z Haubertova inventáře, což je patrné z jeho popisu historie rodu a následného mylně sestaveného rodokmenu (např. František Verdugo byl synem Viléma, a ne jeho bratra Františka). Největší část autor zaměřil na počátky rodu Verdugo, kde pozornost věnoval hlavně Vilémovi Verdugo a jeho otci Františkovi. Zbytek rodu byl také reflektován, ovšem ne v takovém rozsahu jako dva výše zmínění příslušníci tohoto rodu.

Díky badatelskému zájmu o Rodinný archiv Verdugo-Doupov se v uplynulých letech objevilo několik badatelů zabývajících se touto problematikou. Mezi jedny z prvních patřil Jiří Kubeš, který se v rámci svého výzkumu kavalírských cest zabýval Františkem Juliem Verdugo, který ji podnikl v letech 1681–1683. Kavalírskou cestu Františka Julia analyzoval z pohledu

---

⁷⁵ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 399.

⁷⁶ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923, s. 409; T. V. BÍLEK, *Dějiny*, s. CXXIX, 599.

⁷⁷ Ludwig IGÁLFFY-IGÁLY, *Verdugové, hrabata z Talavery v Čechách a ve Slezsku*, *Heraldika a genealogie* 23, 1990, s. 121–132.

⁷⁸ TÝŽ, *Los Verdugo en Bohemia y en Silesia*, *Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía* 2, 1992, s. 221–234. K dispozici na:

https://www.ramhg.es/images/stories/pdf/anales/02_1992-1993/05_igalffy.pdf

matky, která cestu financovala, dále hofmistra, který měl dohlížet na mladého kavalíra, a nakonec i Františka Julia, jenž doufal v sociální postup.⁷⁹ V návaznosti na to Kubeš pokračoval pracemi shrnujícími dějiny rodu Verdugo, kde bohužel pouze okrajově zmínil jejich příchod do Čech a většinu prostoru věnoval právě výše zmíněnému Františku Juliovi a jeho kavalírské cestě. Jiří Kubeš ve svých studiích čerpal z pramenů uložených ve Státním oblastním archivu Plzeň, ovšem kromě toho použil také archiválie nacházející se v Národním archivu ve fondu Stará manipulace a dále ve Státním oblastním archivu Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, ve fondu Cizí rody, čímž poukázal na pramennou bohatost výzkumu tohoto španělského rodu.⁸⁰

Dalším historikem, který se tímto šlechtickým rodem zabýval, byl Jakub Mírka. Ten ve své studii analyzoval raně novověkou šifrovanou korespondenci uloženou ve fondech šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Plzni, kam zařadil i rod Verdugo, kde se nachází několik šifrovaných dopisů z období třicetileté války.⁸¹

Vyjma výše zmíněných badatelů se Verdugům věnovalo několik kvalifikačních prací obhájených na katedrách historie v Olomouci, Pardubicích a Českých Budějovicích.⁸² V současné době se jimi zabývají Anna Vrabřová⁸³ (dříve Nováková) a Martin Zelený.⁸⁴ Oba

---

⁷⁹ Jiří KUBEŠ, *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*, Pelhřimov 2013, s. 144–148; TÝŽ, *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verdugo v letech 1681–1683*, *Folia Historica Bohemica* 25, 2010, č. 2, s. 29–65.

⁸⁰ TÝŽ, *Ze Španělska až do Horního Slezska. Osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*, in: Jiří Brňovják – Waclaw Gojniczek – Aleš Zářický (edd.), *Šlechtic v Horním Slezsku. Vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty v Horním Slezsku (15.–20. století)*, Katowice–Ostrava 2011, s. 223–240.

⁸¹ Jakub MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence ve fondech šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Plzni*, *Západočeské archivy* 3, 2012, s. 44–73.

⁸² Michaela BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent Ferdinanda Jana Verdugo ve druhé půli 17. století*, Pardubice 2010 (bakalářská práce); Anna NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry, Španělskem a Čechami. Guillermo Verdugo, agent Františka z Ditrichštejna*, Olomouc 2019 (diplomová práce); Dita LEINVEBEROVÁ, *Hrabě Ferdinand Johann Verdugo (1635–1672) jako hejtman Žateckého kraje*, Pardubice 2020 (diplomová práce); Martin ZELENÝ, *Verdugové a česká šlechtická společnost ve dvacátých letech 17. století. Pobělohorské konfiskace pohledem korespondence Baltazara Cigogny Guillermu Verdugovi*, Pardubice 2021 (diplomová práce); Jan PĚNKAVA, *Španělský rod Verdugo ve službách habsburské dynastie ve dvacátých a třicátých letech 17. století*, České Budějovice 2022 (bakalářská práce).

⁸³ Anna NOVÁKOVÁ, *K odměnám a výhodám pro šlechtické klienty a agenty. Guillermo Verdugo ve službách Františka z Ditrichštejna*, *Theatrum historiae* 26, 2020, s. 93–110; TÁŽ, „Kat“ Verdugo. (Ne)známý hrdina Bílé hory?, *Dějiny a současnost* 45, 2023, č. 10, s. 22–24.

⁸⁴ Martin ZELENÝ, *Budování mocenské pozice v pobělohorských Čechách. Činnost Pavla Michny z Vacinova a proces konfiskací*, *Dějiny a současnost* 44, 2022, č. 9–10, s. 57–59.

jsou v současné době doktorandy a přispěli do výše zmíněného sborníku věnovanému Karlu Bonaventuru Buquoyovi.⁸⁵ Anna Vrabřlová, v současné době doktorandka Střediska ibero-amerických studií, svou diplomovou práci zaměřila na klientský vztah Viléma Verduga s olomouckým biskupem Františkem z Ditrichštejna. V současné době svůj výzkum orientuje na bruselský dvůr a agenty zmíněného olomouckého biskupa, kdy převážně čerpá z pramenů uložených v Moravském zemském archivu v Brně a také v Bruselu. Ve své kvalifikační práci velmi okrajově věnovala pozornost pokračovatelům Viléma Verduga, což mohlo být způsobeno určením jiného badatelského cíle práce.

Martin Zelený se ve své diplomové práci zaměřil na strategii zisku inkolátu a majetků v Království českém skrze postavu Baltazara Cicogny, jenž byl významnou osobou klientské sítě Viléma Verduga, jelikož mu pomáhal zakoupit konfiskovaný majetek, o který se Cicogna staral jako správce. Také Martin Zelený se zaměřil pouze na příchod Verdugů do Čech, ovšem oproti předchozím výzkumům čerpal z francouzsky psaných listů Baltazara Cicogny zaslaných Vilémovi Verdugo uložených v Klášteře u Nepomuka, ze kterých vychází v současném bádání.⁸⁶

Kromě českého prostředí se Verdugy zabývala i španělská historiografie, která se hlavně zaměřila na Františka Verduga jakožto hrdinu ve Flandrech. Samotný František Verdugo sepsal paměti, které budou okomentovány v následující kapitole, čímž se stal zajímavým pro španělské badatele.⁸⁷ Jeho syna Viléma si badatelé povšimli na základě Vilémova členství v Řádu svatojakubských rytířů a jeho vojenských úspěchů, kterými navázal na svého otce Františka Verduga v rámci třicetileté války.⁸⁸

---

⁸⁵ Anna NOVÁKOVÁ, „Kata značí španělské mé jméno, však chci katem zůstat neproměnnou nepřátelům vládce.“. (Nejen) životní osudy španělského šlechtice Guillerma Verduga, in: P. Marek – táž (edd.), Karel Bonaventura Buquoy, s. 148–158; Martin ZELENÝ, *Pobělohorské konfiskace pohledem nabyvatele. Příklad západočeského panství Mašťov*, in: tamtéž, s. 159–168.

⁸⁶ Viz internetové stránky <https://sias.ff.cuni.cz/cs/lide/137-2/> a <https://ff.upce.cz/ff/martin-zeleny>

⁸⁷ Feliciano RAMÍREZ DE ARELLANO – José León SANCHO RAYÓN (edd.), *Comentario del coronel Francisco Verdugo, de la guerra de Frisia en xiv años que fue gobernador y capitán general de aquel estado y ejercito por el rey don Felipe II, nuestro señor*, Madrid 1872; Antonio RODRÍGUEZ VILLA, *El coronel Francisco Verdugo (1537–1595). Nuevos datos biográficos y Relación de la campaña de Flandes de 1641*, Madrid 1890 (=Curiosidades de la Historia de España III).

⁸⁸ Gonzalo DE CÉSPEDES Y MENESES, *Historia de don Felipe III, Rey de las Españas*, Barcelona 1634, s. 24–26; Anna MUR I RAURELL, „La mancha Roja“ y „la Montaña Blanca“. *Las Órdenes Militares de Santiago, Calatrava y Alcántara en Centroeuropa antes y después de 1620 (ss. XVI–XVII)*, Praha 2018 (=Ibero-Americana Pragensia Supplementum 45).

II. Komunikační síť jako badatelské téma

Po rodu Verdugo se v jeho Rodinném archivu dochovalo velké množství španělsky psaných dopisů, které si jeho členové vyměňovali s korespondenty z různých částí Evropy. Zmíněná korespondence představuje cenný pramen pro výzkum rozsáhlé komunikační sítě uvedeného hispánského rodu, jenž bude analyzována níže. Je nutné zmínit, že komunikace byla a je jedním ze základních předpokladů transferu informací, idejí, postojů a emocí jiným lidem.⁸⁹ S tímto tvrzením je nutné souhlasit, jelikož díky vzájemné komunikaci, ať již psané nebo mluvené, se lidé mohou dorozumět a informovat se i na dlouhou vzdálenost.⁹⁰ Komunikační síť výstižně popsal José María Imízcoz Beunza, který ji definoval slovy: „Síť není nějaká bytost, útvar nebo společenská instituce, nýbrž celek vztahů mezi individui“.⁹¹ Zdrojem poznání o tehdejší dění ve světě nebyly pouze noviny, jimž bude věnována stručná pozornost níže, nýbrž předně psaná korespondence, ze které vychází také tato kvalifikační práce.

Získat všeobecný přehled o dění v Evropě, potažmo i v zámoří, nebylo lehkou ani levnou záležitostí, jelikož zprávy putovaly několik dní či měsíců a byly drahou položkou. V důsledku toho šlechta měla své komunikační sítě, které se mohly rozprostírat na lokální, zemské či evropské úrovni. To záleželo na komunikačních partnerech, kteří zasílali novinky zmiňovaným šlechticům.

Udržovat takto širokou komunikační síť nebylo nic jednoduchého, a proto bylo třeba své komunikační partnery pravidelně obesílat s novinkami. Ve vzájemné korespondenci bylo obsaženo mnoho informací, od obecných až k intimním. Tento typ pramene je například vhodný k analyzování mentality doby, vztahů mezi korespondenty, jejich itineráře či samotného obsahu vzájemné korespondence. Zkoumáním datací lze odvodit, zdali si zmiňovaní korespondenti dopisovali pravidelně nebo pouze nahodile. V případě rodu Verdugo mezery v dopisování způsobovala nemoc, vojenská situace ve střední Evropě nebo nezájem ze strany adresáta, o čemž bude zmínka na následujících stránkách.

Zájem o tento směr bádání započal v osmdesátých letech 20. století v anglosaském světě, kde se tehdejší badatelé zabývali nestátní korespondencí se zájmem o slovo *moc*, což souviselo s novými politickými dějinami. Tento pojem předurčoval postavení jedince v dané společnosti – mohlo se například jednat o šlechtice nebo měšťana –, což ovlivňovalo další

---

⁸⁹ Milan NAKONEČNÝ, *Sociální psychologie*, Praha 2009, s. 158.

⁹⁰ Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009 (= Monographia historica 11), s. 293.

⁹¹ Převzato z Alberto Juan FELANI PINTOS, *Las relaciones de patronazgo y clientelismo en la Monarquía Hispánica. Un estudio de la cuestión*, *Tiempos Modernos* 20, 2019, č. 1, s. 63.

rozšiřování sítí.⁹² Výzkum se zpočátku orientoval na dvůr jakožto místo čilé výměny kontaktů a služeb, což dokládají i výzkumy v českém prostředí.⁹³ Postupem času se zájem o toto téma dostal do Německa, kde se jím zabývali ku příkladu Ronald G. Asch a Wolfgang Reinhard. První zmíněný analyzoval patronát šlechty a královský dvůr prvních Stuartovců.⁹⁴ Ronald G. Asch uvedl, že příčinou potyčky mezi parlamentem a Jakubem I. počátkem dvacátých let 17. století byla jeho neopatrná a štědrá politika udělování titulů, privilegií a úřadů svým dvořanům, které si tímto krokem zavázal. Taktéž zmínil, že angličtí králové tituly také prodávaly (například titul peera), čímž nezískávali klienty, nýbrž pouze byli prostředníky v distribuci titulů. Královská pokladna získala tímto krokem potřebné zdroje, a to zvláště za vlády Karla I., který ve třicátých letech 17. století vládl bez parlamentu a uděloval monopoly na různé artikly.⁹⁵ Wolfgang Reinhard se pro změnu zabýval mocenskými skupinami na papežském dvoře okolo roku 1600. Ty navazovaly své kontakty s okolím skrze příbuzenské vztahy, geografický původ, přátelství nebo patronát.⁹⁶ Ve stejné době se pokusil o definici klientelismu, respektive patronátu, Antoni Maćzak.⁹⁷ Termín patronát charakterizoval jako „rutinní způsob vykonávání síly a autority v době, kdy osobní a veřejné ještě nebylo přesně odděleno“.⁹⁸

Na termín patronát se dá pohlížet z několika rovin. V první řadě na krále jako patrona dvorského prostředí, dále na šlechtice, který se postupem času změnil z válečníka na dvořana, na svém panství, taktéž na církve a městskou oligarchii.⁹⁹ Felani Pintosova studie taktéž

---

⁹² Pavel MAREK, *La embajada española en la corte imperial (1558–1641). Figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013 (=Ibero-Americana Pragensia Supplementum 33), s. 33; José MARTÍNEZ MILLÁN, *La corte de la monarquía hispánica*, Studia Historica, Historia Moderna 28, 2006, s. 22.

⁹³ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*.

⁹⁴ Ronald G. ASCH, *Europäischer Adel in der frühen Neuzeit. Eine Einführung*, Kolín nad Rýnem 2008; TÝŽ, *The Revival of Monopolies. Court and Patronage during the Personal Rule of Charles I, 1629–1640*, in: Ronald G. Asch – Adolf M. Birke (edd.), *Princes, Patronage and the Nobility. The Court at the Beginning of the Modern Age, c. 1450–1650*, Londýn 1991, s. 357–392.

⁹⁵ TÝŽ, *The Revival*, s. 358–363.

⁹⁶ Wolfgang REINHARD, *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*, Mnichov 1979; P. MAREK, *La embajada*, s. 34–35; TÝŽ, *Klientelní strategie španělských králů na pražském císařském dvoře konce 16. a počátku 17. století*, Český časopis historický 105, 2007, s. 42.

⁹⁷ V jeho podání klientelismus a patronát prý jsou synonyma a lze je rozdělit na vztah patron-klient a patron-zprostředkovatel-klient. Viz Antoni MAĆZAK, *From Aristocratic Household to Princely Court. Restructuring Patronage in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, in: R. G. Asch – A. M. Birke (edd.), *Princes*, s. 315–327.

⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 316.

⁹⁹ A. J. FELANI PINTOS, *Las relaciones*, s. 59.

zmínila, že sítě se dají zkoumat pomocí různých metodologických pohledů. Předně byla zmíněna prozopografie, která ovšem byla ohodnocena jako nekomplexní, jelikož tímto pohledem nelze postihnout osobní pouta vytvořená jedincem. Tuto mezeru je možné doplnit antropologií a sociologií. Autor poukázal na možnost výzkumu rodinných a příbuzenských vazeb, kmotrovství a přátelství.¹⁰⁰

V českém prostředí se tématem komunikačních sítí zabývalo několik badatelů. Zde je potřeba zmínit Petra Mařa, Zdeňka Vybírala, Jiřího Hrbka a Rostislava Smíška. Tito historici se ve svých výzkumech soustředili na popis šlechty a zkoumali její sociální sítě.

Petr Mařa se ve své práci snažil definovat „pány a přátele“, patrony a klienty.¹⁰¹ První kategorii se snažil zkoumat pomocí sémantické analýzy. Zjistil, že se takto nejenom označovali urození přátelé v pravém slova smyslu, nýbrž i nejbližší členové rodu (takzvané krevní přátelství).¹⁰² Mařa na klientský vztah nahlížel jako na nerovný dlouhodobý vztah mezi klientem a patronem, který přinášel klientovi ochranu a podporu a umožnil mu přístup k patronovým zdrojům. Patron mohl od klienta požadovat protislužby a loajalitu.¹⁰³ Zároveň si položil otázku, zdali mohla být jedna osoba současně klientem několika různých patronů.

Mařa se pokusil vymezit tři období klientského vztahu. První zasadil do období před rokem 1526, kdy byla královská moc slabá a zemané se schovávali pod křídla významných velmožů, jako byli Rožmberkové, Poděbradové, Šternberkové či páni z Hradce, a museli respektovat jejich nařízení. Předbělohorskou dobu označil za období klientských sítí. Mařa podotknul, že v této době již panovník začal významně ovlivňovat politiku a dostal se do role mocného patrona, který měl klienty po celé říši. Kromě panovníka stále hrál roli klientelismus na lokální úrovni, kde patron dosazoval své klienty do úřadů vyčleněných rytířskému stavu, který s ním sousedil či se nacházel na jeho dominiu.¹⁰⁴ Poslední období bylo pobělohorské, které podle Mařa bylo „charakteristické zcela dominantním postavením panovnického dvora při distribuci zdrojů všeho druhu“.¹⁰⁵ Zatímco v předchozích dvou případech Mařa na klientelismus pohlížel skrze stavovství, pobělohorskou dobu vnímal jako soupeření různých

---

¹⁰⁰ TAMTÉŽ, s. 59–69, 82.

¹⁰¹ Tato koncepce reagovala na práci Václava Bůžka, který se blíže zabýval kategorií pánů a přátel. Do této kategorie lze zařadit pokrevně a nepokrevně příbuzné osoby. Autor dále analyzoval dobré a špatné přátelství na příkladu Jaroslava z Pernštejna a Zuzany Černínové z Chudenic. Tento fenomén lze taktéž sledovat ve verdugovské korespondenci. Václav BŮŽEK, „Páni a přátelé“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, *Český časopis historický* 100, 2002, s. 229–264.

¹⁰² P. MAŘA, *Svět*, s. 641–656.

¹⁰³ TAMTÉŽ, s. 657.

¹⁰⁴ TAMTÉŽ, s. 662–672. Srov. Václav BŮŽEK, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.

¹⁰⁵ P. MAŘA, *Svět*, s. 672.

zájmových skupin na císařském dvoře, kdy patroni zastávali roli přímluvců svých klientů o udělení úřadů pro ně samotné či pro jejich příbuzné. Mimoto ve své práci uvedl zajímavou tezi, kdy tvrdil, že v případě, kdy šlechtic nebyl trvale přítomen na vídeňském dvoře, tam potřeboval dosadit své klienty, kteří za něho orodovali v tamním prostředí.¹⁰⁶ To bylo i případem rodu Verdugo, který měl, jak ještě zazní v dalším textu, na císařském dvoře své zástupce v osobách barona Jana Ambrože Renze a otce Františka Josefa de la Cruz.

Zdeněk Vybíral se zabýval politickou komunikací v Království českém v 16. a první polovině 17. století, kterou zkoumal z hlediska fungování kancelářů velmožů a systému posluš. Vybíral rozdělil komunikační interakci do několika vztahů. Samotnou komunikaci definoval jako dlouhodobě oboustranný aktivní vztah, jenž mezi sebou udržovaly subjekty, které se vnímaly jako komunikační partneři. Autor vazby rozdělil na příbuzenské, klientelské a přátelské. Příbuzenství bylo pravděpodobně nejrozšířenější formou zisku nových komunikačních partnerů. Tak tomu bylo například v případě Jáchyma a Zachariáše z Hradce, kdy první jmenovaný zasílal v polovině 16. století svému bratrovi novinky z vídeňského panovnického dvora. Tato rodinná pouta kromě výměny informací mezi příbuznými sloužila k upevnování sociálního statutu a ve prospěch veřejného působení daného jedince. Do druhé skupiny Zdeněk Vybíral zařadil vztah klient-patron, který se vytvářel kolem každé šlechtické rezidence jakožto centra moci a komunikace. O této formě komunikační interakce bude detailněji pojednáno níže. Třetí a poslední formu představovaly přátelské vazby, které jsou velice blízké předchozím dvěma skupinám. Tehdejší přátelský vztah se zakládal na solidaritě a rovnocenných možnostech vzájemné prospěšnosti. Tento příklad autor demonstroval na vztahu Václava Budovce z Budova s Karlem starším ze Žerotína, které spojovala společná víra, hodnoty a zemsko-stavovská mentalita.¹⁰⁷

Rostislav Smíšek se zaměřil na sociální vazby Ditrichštejnů a Schwarzenberků ve druhé polovině 17. století. Jeho práce se zabývala dvorskou šlechtou, jejím vztahem k Vídni a zisku významných dvorských úřadů za vlády Leopolda I. Autor analyzoval vztahy na dvorském prostředí, kdy zmínil, že mít k dispozici dobré přímluvce na císařském dvoře bylo jedním z předpokladů zisku dvorského úřadu. Dále podotkl, že předpokladem úspěšného výkonu dvorského úřadu byla nezbytná znalost složitých vztahů mezi jednotlivými dvořany a hlubokého povědomí o rozložení mocenských sil na panovnickém dvoře.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ TAMTÉŽ, s. 673–678.

¹⁰⁷ Zdeněk VYBÍRAL, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005 (=Monographia Historica 6), s. 219–245, 257–280.

¹⁰⁸ TAMTÉŽ, s. 292–293.

Autor vycházel z písemností uložených v Rodinných archivech Ditrichštejnů a Schwarzenberků.¹⁰⁹ Právě díky analýze osobní korespondence lze podle něho „zrekonstruovat komunikační síť konkrétních šlechticů, naznačit intenzitu vzájemného vztahu mezi odesílatelem a adresátem a poznat obsahovou náplň určitých informačních kanálů“.¹¹⁰ V rámci svého výzkumu zmínil, že pouze výjimečně se na stránkách šlechtické korespondence objevily termíny označující patrona, klienta a podobně. Častěji byl patron označován termínem „přítel“ nebo „ochránce“ a klient jako „služebník“.¹¹¹

Následně se autor zaměřil na dochované písemnosti Ferdinanda z Ditrichštejna ze druhé poloviny 17. století, který v tomto časovém období navázal písemný styk s více než 1300 osobami z celého tehdejšího společenského spektra. Komunikační síť Ferdinanda z Ditrichštejna byla rozdělena na rodinné příslušníky a příbuzné a dvorské prostředí, významné hodnostáře císařského dvora, lokální šlechtice, duchovenstvo, diplomaty v císařských službách a samotného císaře Leopolda I. Do první skupiny například patřil mladší bratr Ferdinanda z Ditrichštejna Maxmilián, jenž byl komorníkem císařovny-vdovy Marie Eleonory Gonzagové, a Ferdinandova tchyně Anna Marie z Eggenberku. Ve dvorském prostředí mohl Ferdinand z Ditrichštejna počítat s informacemi od tzv. „ditrichštejnské frakce“, do které spadal například Jan Maxmilián z Lamberku, Ferdinand Bonaventura z Harrachu, Bernard Ignác Bořita z Martinic nebo František Eusebius z Pöttingu.¹¹²

Jiří Hrbek se ve svých pracích věnoval barokním Valdštejnům, kteří, jako většina soudobých významných dvorských rodů, měli rozsáhlou klientskou a informační síť. Jeho bádání se zaměřilo na analýzu dochované korespondence uchovávané v rodinném archivu Valdštejnů s cílem „objevit síť vztahů v rámci středoevropské šlechtické obce, jejíž grafické vyjádření by mělo názorně odhalit hlavní uzlové body, tedy postavy rodu, kolem nichž se koncentrovaly společenské vazby.“¹¹³ Do těchto „společenských vazeb“ Jiří Hrbek zahrnul vztah patron–klient, zprostředkovatel neboli tzv. „*broker*“ a agent–informátor.¹¹⁴

Politické komunikaci v duchovním prostředí se věnoval Tomáš Parma, který vydal práci o kardinálovi Františkovi z Ditrichštejna a jeho vztahu k římské kurii. Uvedl v ní několik typů kuriálních agentů výše zmíněného kardinála dle funkcí. První byl prokurátor, který měl na

---

¹⁰⁹ Jiří KUBEŠ, *Hic sunt leones? České novinky k barokním dějinám střední Evropy*, *Theatrum historiae* 5, 2009, s. 303–304.

¹¹⁰ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 296.

¹¹¹ TAMTÉŽ, s. 298–303.

¹¹² TAMTÉŽ, s. 321–342.

¹¹³ Jiří HRBEK, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640–1740*, Praha 2013, s. 361.

¹¹⁴ TAMTÉŽ, s. 378–401.

starost vyřizování suplik a dohled nad jejich úspěšným vyřízením. Druhý byl reprezentant, jenž měl za úkol v nepřítomnosti patrona například gratulovat ke jmenování novým kardinálům nebo působil v rámci přechodových rituálů (např. narození potomka, sňatek, kondolence). Další agent měl roli zpravodajce, neboť zasílal kardinálovi novinky z Věčného města. Na zpravodaje byl navázán zprostředkovatel poštovního spojení, který zasílal Františkovi z Ditrichštejna písemnosti a balíčky. Kromě zpráv potřeboval kardinál rovněž nákupčího, který se musel přizpůsobit patronově vkusu a řídil se jeho objednávkou. Poslední skupinu nazval Tomáš Parma hlavním a pomocným agentem, kdy hlavní agent měl k dispozici šifru a oficiální pověření Františka z Ditrichštejna. Při pohledu na poslední skupinu se může jevit jako duplicitní mít zpravodajce a hlavního agenta zároveň.¹¹⁵

Tématu politické komunikace se nověji věnovala trojice badatelů z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích pod vedením Václava Bůžka, kteří analyzovali vztahy mezi Prahou, Drážďany, Heidelbergem, Londýnem a Mnichovem v období českého stavovského povstání. Autoři se snažili o historicko-antropologický přístup k politickým dějinám v mezinárodních souvislostech, kdy v úvodu své práce poznamenali, že „čeští badatelé většinou nahlíželi na průběh stavovského povstání zevnitř, zůstává jeho kritická reflexe optikou politické komunikace zvenku v kontextu evropských souvislostí počátku 17. století zpravidla v pozadí“.¹¹⁶

Na podobné bázi by bylo možné zkoumat rodinné sítě Eggenberků a Ditrichštejnů, které popsala Bianca Maria Lindorfer, která tímto způsobem analyzovala kulturní přenos mezi Madridem a Vídní v letech 1550-1700. Dle Lindorferové hlavní motivací rodinných aliancí šlechtické společnosti bylo ekonomické, politické a společenské posílení v rámci šlechtické obce. K tomu dopomohly sňatky, což je z českého prostředí známou záležitostí.¹¹⁷ Jak bylo zmíněno, autorka popsala rodinné sítě Eggenberků a Ditrichštejnů. U Eggenberků kladla důraz na osobu Jana Oldřicha (1568–1634), pána na Českém Krumlově, který se společensky

---

¹¹⁵ Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011 (=Knižnice matice moravské 36), s. 199–210.

¹¹⁶ Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL – Kateřina PRAŽÁKOVÁ, *České stavovské povstání. Mezi Prahou, Drážďany, Heidelbergem, Londýnem a Mnichovem*, Praha 2022, s. 5–7.

¹¹⁷ Bianca Maria LINDORFER, *Las redes familiares de la aristocracia austriaca y los procesos de transferencia cultural. Entre Madrid y Viena, 1550–1700*, in: Bartolomé Yun-Casalilla (ed.), *Las Redes del Imperio. Élités sociales en la articulación de la Monarquía Hispánica, 1492–1714*, Madrid 2009, s. 261–265; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*.

vypracoval za vlády Ferdinanda II. a získal Řád zlatého rouna.¹¹⁸ Díky tomu se potomci Jana Oldřicha stali velice atraktivním zbožím z hlediska sňatkové politiky a mohli se ucházet o ruce nejurozenějších šlechticů a šlechtičen střední Evropy. Následně autorka analyzovala rod Ditrichštejnů, u kterých si povšimla významného sňatku s románskou šlechtou již v druhé polovině 16. století, kdy si roku 1555 Adam z Ditrichštejna vzal Markétu de Cardona, čímž získal konexe v hispánském světě, z čehož v následujících letech profitoval v rámci úřadu velvyslance na španělském dvoře. Strategické sňatky hispánské a středoevropské šlechty lze sledovat od vlády Ferdinanda I., který si s sebou do Vídně přivedl španělskou šlechtu, která se zde začala mísit s tamní nobilitou.¹¹⁹ To lze dokázat na sňatku Vratislava z Pernštejna s Marií Manrique de Lara.¹²⁰ Právě díky příchodu hispánské šlechty do středoevropského prostoru se projevil zájem o vzdálenou zemi a o její exotické produkty, které s sebou přinesli. Za významný kulturní transfer z hispánského světa lze považovat čokoládu, která se do Evropy dostala přes španělské zámořské kolonie.¹²¹ Knihy byly dalším zdrojem transferu, čímž se rozšiřovala písemná znalost o hispánském světě a jeho mentalitě, která se v literárních dílech odrážela.¹²²

---

¹¹⁸ Václav BŮŽEK, *Symbol rituálu. Slavnost Řádu zlatého rouna v Praze a Landshutu roku 1585*, in: Jiří Mikulec – Miroslav Polívka (edd.), *Per saecula ad tempora nostra I. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*, Praha 2007, s. 296–302; Marie MÍRKOVÁ, *Řád zlatého rouna a rodová prestiž v představách Adama Matyáše z Trauttmansdorffu*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), *Utváření identity ve vrstvách paměti, České Budějovice 2011 (= Opera historica 15)*, s. 249–282; Marie RYANTOVÁ, *Jak „spopleť zlatého beránka“ aneb Vratislav z Pernštejna jako první rytíř Řádu zlatého rouna z českých zemí*, in: Petr Kopička (ed.), *Fontes ipsi sitiunt. Sborník prací k sedmdesátinám archiváře a historika Eduarda Mikuška*, Litoměřice–Praha 2016, s. 67–80; Ondřej LEE STOLIČKA, *Výběr středoevropských rytířů do Řádu zlatého rouna za regentství španělské královny Marie Anny Habsburské (1665–1675)*, *Opera historica* 22, 2021, s. 34–52.

¹¹⁹ B. M. LINDORFER, *Las redes*, s. 267–272.

¹²⁰ Ch. FRITZOVÁ – J. RŮŽIČKA, *Španělský sňatek*, s. 63–77; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 11–60.

¹²¹ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 267–272. V českém prostředí o kávě, čaji a čokoládě v hmotné kultuře šlechtických sídel v časovém rozpětí první poloviny 17. století do konce 18. století pojednala Dana MAREŠOVÁ, *Káva, čaj a čokoláda v každodenní kultuře raně novověkých šlechtických sídel v českých zemích*, České Budějovice 2015 (diplomová práce).

¹²² Oldřich KAŠPAR, *Španělské tisky Cervantesových děl ve fondech Státní vědecké knihovny v Brně*, *Vlastivědný věstník moravský* 35, 1983, s. 90–92; TÝŽ, *České překlady španělské literatury v 16.–18. století*, Praha 1987; TÝŽ, *Kapitoly z dějin vztahů knižní kultury Českých zemí, Španělska a španělského zámoří v XV.–XVIII. století*, Praha 2006; TÝŽ, *O královstvích Indických ostrovů, pevné země moře oceánského. Na okraj jednoho španělského rukopisu z Roudnické lobkovické knihovny*, *Folia Historica Bohemica* 17, 1994, s. 85–100; Jaroslava KAŠPAROVÁ, *Španělské tisky Marie Manrique de Lara y Mendoza dochované v Roudnické lobkowiczské knihovně*, Praha 1995.

Kromě krásné literatury byl mezi šlechtou zájem o recepty, což dokládá korespondence Johanny Terezie z Harrachu.¹²³

Ve španělském prostředí se tímto směrem bádání kromě výše zmíněného Imízcoz Beunzy zabýval José Martínez Millán, jenž zkoumal dvůr španělských králů. Tento španělský historik tvrdil, že panovnický dvůr byl místem, na kterém se vytvářela a šířila politika a kultura, která vznikla na základě osobních vazeb – klientelské sítě, patronátu.¹²⁴ Královský patronát mohl za služby prokázané koruně poskytnout různé úřady, milosti či rentu.¹²⁵ Na základě toho se dá hovořit o raně novověké administrativě království/panství jako orgánu, kam se dosazovali úředníci na základě přimluvy a moci velkých patronů nacházejících se v okolí krále či velmože, což mohlo způsobit růst korupce mezi případnými úředníky.¹²⁶

Dále se tímto směrem bádání zabývala práce *Patronát a klientelismus v hispánské monarchii (16.–19. století)*, která je v současné španělské historiografii jednou z nejnovějších prací analyzující komunikační síť. Autoři se zaměřili na klíčové protagonisty patronátu, tedy panovníka, šlechtu, biskupy a vlivné lokální jedince. Adolfo Carrasco Martínez na příkladu vévodů del Infantado popsal princip klientelismu, kdy povinností šlechty bylo poskytovat „movité a nemovité majetky, živobytí, ubytování, ochranu, bezpečnost, pohodlí a možnost osobního a rodinného postupu svým služebníků“. To bylo podmíněno a umožněno hierarchizovanou společností, kdy pro obě strany byl tento vztah výhodný, což bylo hlavní motivací k jeho udržování. Na základě toho autor rozdělil klientelské síť do dvou skupin. Do první zařadil vztahy řízené hierarchizovanou společností, kde by bylo možné nalézt rodinu, příbuzné, správce majetku, služebnictvo a vazaly nacházející se na panském majetku. Tyto vztahy byly autorem pojmenovány jako „vertikální“. Druhá skupina zastupovala pána na panovnickém dvoře. Jednalo se o dvorské agenty nebo právní zástupce. Tuto skupinu vztahů Carrasco Martínez nazval „horizontální“ nebo „transversální“.¹²⁷ Z výše popsaných tezí autora stojí za zmínku první skupina klientelských vazeb, jelikož té nebylo věnováno tolik prostoru jako té dvorské, a to kvůli absenci ucelené pramenné základny. Pravdou zůstává, že vztahy se

---

¹²³ B. M. LINDORFER, *Las redes*, s. 279–281.

¹²⁴ J. MARTÍNEZ MILLÁN, *La corte*, s. 57.

¹²⁵ A. J. FELANI PINTOS, *Las relaciones*, s. 72.

¹²⁶ José MARTÍNEZ MILLÁN, *Las investigaciones sobre patronazgo y clientelismo en la administración de la Monarquía Hispana durante la Edad Moderna*, *Studia Historica, Historia Moderna* 15, 1996, s. 94, 97.

¹²⁷ Adolfo CARRASCO MARTÍNEZ, *Redes de patronazgo y clientelas señoriales en la Edad Moderna. Una reflexión*, in: José María Imízcoz Beunza – Andoni Artola Renedo (edd.), *Patronazgo y clientelismo en la monarquía hispánica (siglos XVI–XIX)*, Bilbao 2016, s. 76.

navazovaly na všech rovinách, což ostatně dokládá rovněž verdugovská korespondence, které bude věnován prostor níže.

Ze sociologického hlediska se na komunikační síť dá pohlížet jako na otevřený systém skrze dynamickou výměnu informací mezi účastníky a členy jiných skupin.¹²⁸ Komunikační síť, jak bylo zmíněno výše, se dají zkoumat z hlediska vazeb klientelismu, kdy klient plnil služby vůči svému patronovi v rámci společensky nerovného vztahu. Například šlo o zasílání zpráv o dění na zemské či evropské úrovni za účelem osobního prospěchu a profesního růstu.¹²⁹ Upevnit počáteční vztah mezi klientem a patronem mohly také půjčky. V případě patronovy finanční neschopnosti klient přebíral závazky na sebe, což pro něj mohlo mít fatální důsledky a mohl v krajním případě skončit ve vězení pro dlužníky. Tento strach se promítal v dochované korespondenci, ve které klienti zasílali svým patronům žádosti o dostání slibu a splacení dluhu. Kromě finanční pomoci hrály důležitou roli rovněž dary, které mohly být různé – od zvěřiny až po umělecká díla.¹³⁰ Na oplátku patron mohl zaslat klientům jednoho ze svých služebníků, například osobního lékaře, myslivce nebo kuchaře. Klient také mohl svému patronovi zaslat svého syna na výchovu do patronovy rezidence a dcery do fraucimoru patronovy manželky.¹³¹

Důležitou roli zprostředkovatelů na císařském dvoře hráli španělští vyslanci, kteří od roku 1558 nastálo zastávali úřad zástupců španělského panovníka na území Římsko-německé říše.¹³² Zájmy španělské monarchie mohli na území středoevropských Habsburků zastávat španělští vyslanci. Dále vliv hispánského světa do střední Evropy pronikal zásluhou španělských šlechticů sloužících středoevropským Habsburkům, což byl případ Baltazara de Marradas y Vique a dalších nově příchozích šlechticů do Království českého po roce 1620.¹³³

---

¹²⁸ Anne J. CRUZ, *Las redes sociales creadas por Luisa de Carvajal y Mendoza a través de su correspondencia*, in: María Leticia Sánchez Fernández (ed.), *Mujeres en la Corte de los Austrias. Una red social, cultural, religiosa y política*, Madrid 2019, s. 619–620; Rostislav SMÍŠEK, *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 336.

¹²⁹ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 292–307; Pavel MAREK, *La red clientelar en Praga*, in: José Martínez Millán – María Antonietta Visceglia (edd.), *La monarquía de Felipe III IV. Los Reinos*, Madrid 2008, s. 1351.

¹³⁰ Jakub KALIVODA, *Dar v symbolické komunikaci šlechtické společnosti českých zemí počátkem novověku*, České Budějovice 2023 (diplomová práce).

¹³¹ Václav BŮŽEK, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 8.–9. 9. 1993*, Pardubice 1995, s. 220–221; TÝŽ, *Rytíři*, s. 36–37; TÝŽ, „*Páni a přátelé*“, s. 256–258.

¹³² P. MAREK, *La red*, s. 1349, 1359. Nejnověji o papežských nunciích a španělských vyslanců na dvorském prostředí Rudolfa II. pojednali Tomáš ČERNUŠÁK – TÝŽ, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomaten im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlín–Boston 2020.

¹³³ P. MAREK, *La red*, s. 1350–1352.

Klienti byli v korespondenci španělských vyslanců nazýváni jako „*clientes confidentes*“¹³⁴ a „*clientes inclinados/aficionados*“.¹³⁵ To označovalo míru důvěryhodnosti daného jedince v rámci svěřování služeb vykonaných pro Království španělské a případných udělených laskavostí.

Zájem španělského krále o udržování dobrých a výhodných vztahů s českou šlechtou lze poukázat na příkladu křtu dcery Zikmunda z Ditrichštejna roku 1600, kdy španělský vyslanec jménem svého vládce daroval pokřtěné Markétě Františce šperk v hodnotě 1000 florinů.¹³⁶ Nově přichozí španělský vyslanec byl vybaven seznamem prošpanělsky orientovaných rodů a jejich členů, s jejichž podporou mohl počítat. Tradičními prošpanělskými rody byli Pernštejnové a Ditrichštejnové. Za vlády Filipa III. se mezi podporovateli Království španělského v Čechách nalézali například Adam Václav Těšínský, Abrahám z Donína, František z Ditrichštejna, bratři Karel, Maxmilián a Gundakar z Lichtenštejna, Adam ze Šternberka, Jiří Pruskovský z Pruskova, Jindřich Libštejnský z Kolovrat či Volf a Zdeněk Novohradští z Kolovrat. Později do seznamu přibyl ještě Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic.¹³⁷

Pro španělskou monarchii byli klíčovými pilíři Pernštejnové a Ditrichštejnové, později Popelové z Lobkovic.¹³⁸ U posledního zmíněného rodu se podpora španělské strany dala jednoznačně očekávat, jelikož v důsledku výkonu úřadu nejvyššího kancléře trávil Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic mnoho času ve Vídni a vídal se pravidelně se španělskými vyslanci. Mimoto si vzal za ženu Polyxenu z Pernštejna, jednu z dcer Marie Manrique de Lara, se kterou si dopisoval španělsky.¹³⁹

Projekce vazeb na španělskou politiku byla patrná v rámci bratrského sporu mezi Rudolfem a Matyášem,¹⁴⁰ kdy Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic zastával roli prostředníka mezi českou stavovskou obcí a císařem. Naproti tomu kardinál František z Ditrichštejna se uplatnil při diplomatických jednáních. Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic za své služby habsburskému

---

¹³⁴ Neboli důvěryhodný služebník, kterým byly sdělovány důvěrné informace o španělské politice. Viz TÝŽ, *Klientelní strategie*, s. 49–50.

¹³⁵ Toto označení by se dalo do českého jazyka přeložit jako nakloněný služebník/příznivec.

¹³⁶ P. MAREK, *La red*, s. 1366.

¹³⁷ TAMTÉŽ, s. 1352–1357; TÝŽ, *Klientelní strategie*, s. 52–53.

¹³⁸ TÝŽ, *Klientelní strategie*, s. 55.

¹³⁹ TÝŽ (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005 (=Prameny k českým dějinám 16.–18. století, řada B/1); Marie RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic. Obdivovaná a nenáviděná první dáma království*, Praha 2016.

¹⁴⁰ Václav BŮŽEK (ed.), *Ein Bruderzwist im Hause Habsburg (1608–1611)*, České Budějovice 2010 (=Opera historica 14).

rodu obdržel Řád zlatého rouna.¹⁴¹ Kromě zisku státních vyznamenání mohli být věrní služebníci Hispánské monarchie pasováni na řádové rytíře.¹⁴² Z Království českého byli do těchto řádů do roku 1620 přijati Jiří Pruskovský z Pruskova, Maxmilián z Ditrichštejna, Zdeněk Novohradský z Kolovrat a Oldřich Desiderius Pruskovský z Pruskova.¹⁴³ Dalším způsobem navázání spolupráce se španělskou vládou byla služba v její armádě, což byl příklad Maxmiliána z Lichtenštejna, který sloužil ve španělské armádě v hodnosti plukovníka v rámci furlanské války.¹⁴⁴

Urozené rody se ve španělské klientelské síti nacházely na základě příbuzenství. Lichtenštejnové byli pokrevně spřízněni s těšínskými knížaty, Doníny či Ditrichštejny. Poslední zmíněný rod pokrevně spojoval sňatek Maxmiliána z Ditrichštejna s Annou Marií z Lichtenštejna. Doníny údajně poutal sňatek Václava z Donína s Jenovéfou Boskovskou z Lichtenštejna. S těšínskými knížaty je pojily vazby skrze Alžbetu Lukrécii, která se provdala za Gundakara z Lichtenštejna, bratra Karla z Lichtenštejna.¹⁴⁵ Další příbuzenské vazby pojily Pernštejny s Lobkovici, Fürstenberky, Pruskovskými z Pruskova a Kolovraty.¹⁴⁶ Za příklad může posloužit známý sňatek Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic s Polyxenou z Pernštejna, což bylo zmíněno výše. Dále Pernštejny pojilo pouto s Fürstenberky skrze manželství Albrechta z Fürstenberka s Alžbětou z Pernštejna.¹⁴⁷

Tisk jako komunikační médium

Do prostředků komunikace tehdejších lidí lze zařadit dobový tisk, který se stal významnou součástí přenosu informací, ale i také propagandistickou složkou daného státu, jenž řídil tiskárnu a emisi tisků. Tehdejší společnost využívala noviny, aby se informovala o událostech z druhé strany Evropy. V případě Verdugů jim tento komunikační prostředek sloužil jako zdroj poznání o dění na bojištích v Římsko-německé říši a rodném Španělsku.

---

¹⁴¹ Pavel MAREK, *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu z politických dějin*, Český časopis historický 113, 2015, s. 965–988.

¹⁴² Jednalo se o řády Alcántara, Calatrava a svatého Jakuba.

¹⁴³ P. MAREK, *Klientelní strategie*, s. 73–74; TÝŽ, *Svědectví*, s. 107–110; A. MUR I RAURELL, „*La mancha Roja*“, s. 96–98, 327–353.

¹⁴⁴ P. MAREK, *Klientelní strategie*, s. 80.

¹⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 56; *Ottův slovník naučný VII*, Praha 1893, s. 835; Radim JEŽ, *Kariéra konvertity. Životní osudy knížete Adama Václava Těšínského (1574–1617)*, in: J. Brňovják – W. Gojniczek – A. Zářický (edd.), *Šlechtic*, s. 147–176.

¹⁴⁶ P. MAREK, *Klientelní strategie*, s. 56; TÝŽ, *Pernštejnské ženy*, s. 60.

¹⁴⁷ TÝŽ, *Pernštejnské ženy*, s. 140–141.

Noviny se staly s vynálezem knihtisku pravidelným zdrojem aktuálních informací. Kateřina Pražáková poznamenala, že spolu s novinami se „rozesílali také různé letáky nebo ruční opisy příležitostných písní a básní, politických úvah, líčení bitev či seznamy armád“.¹⁴⁸ Volba tisku znamenala jistou masovost a zlevnění pro odběratele, jelikož do této doby bylo běžné si zprávy předávat písemně.¹⁴⁹ Přesto se za týdenní aviso z Prahy platilo 15 zlatých za rok a zpravodajská korespondence ze zahraničí byla v 17. století ještě nákladnější. V důsledku toho bylo třeba očekávat nižší zájem o novinky z Evropy z řad nižší šlechty a měšťanstva.¹⁵⁰

Do českých zemí proudila avisa každý týden již v poslední čtvrtině 16. století. Při příležitosti konání veletrhů se do českých zemí dostaly psané historické relace z Frankfurtu nad Mohanem a Lipska. Kromě zmíněných míst putovaly do Království českého tisky z Kolína nad Rýnem, Antverp či Itálie. V důsledku toho byly tyto zprávy psány v různých jazycích, což předpokládalo dobrou jazykovou vybavenost jejich čtenářů. Ve středoevropském prostoru se v 15. a 16. století jednalo o němčinu, latinu, italštinu, španělštinu, češtinu a polštinu.¹⁵¹ Jelikož předplatné novin nebylo levnou záležitostí, jednalo se o zprávy pro omezené množství čtenářů. Dle Zdeňka Šimečka na „nejvyšší příčce zpravodajské služby stáli agenti, kteří byli placeni v nejvýznamnějších centrech západní Evropy. Šlo o komentátory událostí a zprostředkovatele důvěrných informací“.¹⁵² Kromě agentů pomáhali šířit informace také vyslanci, kteří přikládali psané týdenní noviny k depeším jako přílohu.¹⁵³

Od počátku 17. století se noviny tiskly pravidelně v říšských městech. Největší rozkvět zapříčinila třicetiletá válka, která pomohla rozšíření novinových sítí do Nizozemí, Francie a dalších zemí. Úroveň novinového zpravodajství v českém prostředí byla velice dobrá, a to hlavně díky Rudolfovi II. a jeho pobytu v hlavním městě Království českého. Významné taktéž bylo rožmberské zpravodajství.¹⁵⁴ V důsledku třicetileté války a poklesu zpravodajské úrovně

---

¹⁴⁸ Kateřina PRAŽÁKOVÁ, *Obraz Polsko-litevského státu a Ruska ve zpravodajství české šlechty (1450–1618)*, České Budějovice 2015, s. 6.

¹⁴⁹ Zdeněk ŠIMEČEK, *Novinové zpravodajství v předbělohorských Čechách*, *Folia Historica Bohemica* 11, 1987, s. 287–288; TÝŽ, *Počátky novinové zpravodajství a novin v českých zemích. Do devadesátých let 18. století*, Brno 2011 (=Knižnice Matice moravské 35), s. 7, 30.

¹⁵⁰ TÝŽ, *Novinové zpravodajství*, s. 292–293; K. PRAŽÁKOVÁ, *Obraz*, s. 6.

¹⁵¹ K. PRAŽÁKOVÁ, *Obraz*, s. 48.

¹⁵² Zdeněk ŠIMEČEK, *Četba novin v českých zemích v 17.–18. století*, *Knihy a dějiny* 3, č. 1, 1996, s. 1–2.

¹⁵³ TÝŽ, *Novinové zpravodajství*, s. 288; TÝŽ, *Počátky*, s. 22.

¹⁵⁴ TÝŽ, *Rožmberské zpravodajství o nových zemích Asie a Afriky v 16. století*, *Československý časopis historický* 13, 1965, s. 428–443; Václav BŮŽEK a kolektiv, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011; Kateřina PRAŽÁKOVÁ, *Vláda Maxmiliána II. pohledem rožmberského zpravodajství*, *Folia Historica Bohemica* 29, 2014, s. 257–283.

pražských novin však převládaly zprávy ze zahraničí. Činnost pražských novin započala až koncem třicátých let 17. století, kdy měly za úkol přetiskovat zpravodajství z okolních zemí. Pražské noviny podléhaly cenzuře a tiskař musel uvést zdroj, ze kterého čerpal.¹⁵⁵ O definitivním zrodu pražských novin lze hovořit až od roku 1658, kdy Ludmila Sedlčanská dostala privilegium na jejich tisk, čímž se zařadily mezi nejstarší regionální noviny vycházející v zemích habsburské monarchie.¹⁵⁶

Proč byly noviny pro tehdejší šlechtickou společnost tak důležité? Především odběr novin se stal zdrojem informací o dění v Evropě. Ovšem v důsledku vysoké pořizovací ceny si někteří šlechtici nechávali novinové články opisovat u pražských kupců.¹⁵⁷ Přenos informací se přirozeně týkal i španělského rodu Verdugo. Ten si své novinové zprávy nechal zasílat v rámci pobytu v Čechách do Plzně a Prahy, pro které jezdil Jan Verdugo, nebo mu je někdo přivezl, případně zprostředkoval. Kromě Jana zasílal noviny Verdugům baron Renz. To lze doložit na základě dopisu z července roku 1640, ve kterém Františku Verdugovi zmínil obléhání Arrasu francouzským vojskem, což mohl doložit v zaslaných novinách.¹⁵⁸

Aktéři komunikace

Většina šlechticů udržovala soukromou korespondenci na několika úrovních, což se odráželo v sociální stratifikaci habsburské monarchie. Do první kategorie podle Jiřího Hrbka spadala pouze vyvolená skupinka nejbližších důvěrníků, jež se mohla pochlubit kontakty přímo s císařem. Jednalo se zpravidla o panovníkovy přátele z mládí, s nimiž monarcha diskutoval o umění a vlastních zálibách, nebo o nejvyšší dvorské hodnostáře či státní úředníky, které panovník žádal o radu.¹⁵⁹ Mezi ně je možné počítat Valdštejny či Ditrichštejny, jejichž motivací pro udržování komunikace v druhé polovině 17. století byla touha po získávání novinek

---

¹⁵⁵ Z. ŠIMEČEK, *Četba*, s. 3; TÝŽ, *Cenzura novin a časopisů v polovině 17. a na počátku 18. století*, *Studie o rukopisech* 34, 2001, s. 119–122, 127; TÝŽ, *Novinové zpravodajství*, s. 292.

¹⁵⁶ TÝŽ, *Počátky*, s. 9.

¹⁵⁷ TÝŽ, *Četba*, s. 3–4.

¹⁵⁸ „*He añadido una gazeta imprimida*“; Státní oblastní archiv Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [30. června 1644]. „*Embío aqui junto la gazeta semanal, la carta Italiana restituyre a n[uest]ra entreyuista*“; TAMTÉŽ [9. července 1644]; „*En flandes han sitiado Arras los franceses. Lamboy los ha dado una mano como V. Sa vera en las gacetas*“; TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [červenec 1640].

¹⁵⁹ Jiří HRBEK, *Hledat a nalézat. Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 321.

a vytvoření si podrobného obrazu o aktuálním dění v různých částech habsburské monarchie či evropského kontinentu.¹⁶⁰

Do druhé kategorie Jiří Hrbek zařadil příbuzné a přátele, díky kterým, pokud zastávali významné dvorské či zemské funkce, mohl šlechtic získat důležité a pravdivé informace. Dále v této skupině hrálo důležitou roli prosazení vlastních cílů. V Království českém existovala takzvaná informační centra, kde se mohli setkávat různí šlechtici za účelem zisku a výměny informací.¹⁶¹ V 16. a počátkem 17. století jej provozovali Rožmberkové a Pernštejnové, ve druhé polovině 17. století Valdštejnové.¹⁶²

V případě Rožmberků se jednalo o Třeboň, která měla výhodnou polohu spojující Čechy, Moravu a Rakousy. V Třeboni se nejenom za Viléma scházeli katolíci, ale později za vlády jeho bratra Petra Voka z Rožmberka hlavně středoevropská opozice habsburské katolické politiky ze všech částí monarchie a Římsko-německé říše. Důležitou roli mohlo hrát také to, že Třeboň byla opevněným městem, o čemž se později přesvědčily císařské jednotky dobývající ji ve dvacátých letech 17. století. Samotná zpravodajská činnost mohla do jisté míry představovat problém pro panovnickou moc a mohla být považována za spiklenectví, což se trestalo ztrátou hrdla. Na základě toho bylo třeba šifrovat odeslanou korespondenci, která byla rozesílána.¹⁶³

Dalším komunikačním centrem byl Pernštejnský salon, který vznikl v Praze koncem 16. století, kdy už byly dcery Marie Manrique de Lara dospělé. Pernštejnská společnost se vyznačovala cizojazyčným rázem, mezinárodním rozhledem a jednoznačnou politickou orientací na habsburský rod. Návštěva tohoto salonu nebyla jako v případě Petra Voka z Rožmberka otázkou bujarých oslav, nýbrž perňštejnský salon se soustřeďoval „na chvíle vybrané konverzace a duchaplných hovorů o všem, co tehdejší katolickou společnost zajímalo“.¹⁶⁴ Tento salon navštěvovali nejvyšší zemští úředníci Království českého, císařští dvořané a cizí diplomaté, kde hlavní roli hrál španělský zástupce krále na vídeňském dvoře.¹⁶⁵ Navštívit tento salon bylo velice prestižní záležitostí. O tom svědčí i návštěva Pierra Bergerona, který přicestoval s francouzským poselstvem krále Jindřicha IV. roku 1600 do Prahy. Pavel

---

¹⁶⁰ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 293; TÝŽ, *Komunikační síť*, s. 333.

¹⁶¹ J. HRBEK, *Hledat a nalézat*, s. 321.

¹⁶² TAMTÉŽ; P. MAREK, *La red*, s. 1362.

¹⁶³ Jaroslav PÁNEK, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010², s. 179–180; Václav BŮŽEK, *Ozvuky konfliktů středoevropských stavů v Třeboni*, in: Týž a kol., *Světy*, s. 125–142.

¹⁶⁴ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1996, s. 86–87.

¹⁶⁵ TAMTÉŽ, s. 88–91; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 218.

Marek okomentoval Bergeronovu návštěvu u Pernštejnek za velmi intenzivní, kdy se pravidelně vídal s Marií mladší Manrique.¹⁶⁶

Do třetí skupiny aktérů komunikace Jiří Hrbek zařadil agenty, které popsal jako „zpravidla osoby nižších stavů, jejichž význam spočíval v profesionálních kvalitách a osobní erudici či v jejich umístění na některém z exponovaných míst státní či zemské správy. Výsadnímu postavení v rámci sítě agentů se těšili ti, kteří byli přítomni přímo u dvora, ale také jedinci pohybující se v české dvorské kanceláři ve Vídni, na zemské úrovni u apelačního soudu, české komory nebo v úřadu desek zemských. Šlechtic si takového agenta najal a ten ho pravidelně zpravoval o novinkách na příslušném místě, přičemž aristokrat činil v osobní korespondenci s tímto agentem jednotlivé informační objednávky, tedy psal mu, oč se má přednostně zajímat“.¹⁶⁷ Patron nabízel agentům ochranu a nejrůznější milosti, například se snažil zajistit pro svého agenta místo v zemské správě, aby mohl získat větší vliv a více informací. Klient naproti tomu měl hájit dobrou patronovu pověst, informovat jej o všem a využívat svých možností a schopností, aby rozšiřoval jeho moc.¹⁶⁸

Jak bylo zmíněno výše, důležitou součástí komunikace raného novověku byl vztah dopisovatelů a jejich hierarchické postavení v rámci společnosti. Jak poznamenal Zdeněk Vybíral, kromě běžné výměny informací byli korespondenti na sebe vázáni a lze hovořit o klientelismu.¹⁶⁹ Ideálním pramenem pro poznání klientských vztahů v raně novověké společnosti jsou bezpočetné žádosti šlechticů o protekci či doporučující dopisy ve šlechtické korespondenci.¹⁷⁰

Posledních dva páni z Rožmberka podle Václava Bůžka udržovali písemné styky s 300 až 320 rytířskými rody z Království českého. V důsledku velikosti a věhlasu rožmberského rodu se dalo očekávat, že ve srovnání s Pernštejnou se v bližším i vzdálenějším okolí jejich dominiích nacházelo větší množství rytířských rodů. Klasickým příkladem rožmberského klienta byl Pavel Malovec z Libějovic, který proslul půjčováním nemalých částek, díky kterým udržoval rožmberské dominium ve finanční kondici.¹⁷¹

Klientelismus u Pernštejnů popsal Václav Bůžek na případech Vratislava a Jana z Pernštejna, perňštejnských žen a habsburského dvora. Pernštejnové udržovali podle autora

---

¹⁶⁶ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 219; Eliška FUČÍKOVÁ (ed.), *Tři francouzští kavalíři v rudolfínské Praze*, Praha 1989, s. 71–72; J. JANÁČEK, *Ženy*, s. 93.

¹⁶⁷ J. HRBEK, *Hledat a nalézat*, s. 321–322.

¹⁶⁸ TAMTÉŽ; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 119; V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 232.

¹⁶⁹ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 265–267.

¹⁷⁰ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 306; V. BŮŽEK, *Rytíři*, s. 37.

¹⁷¹ V. BŮŽEK, *Rytíři*, s. 35–38.

klientelský vztah se 190 rytířskými rody, které byly usazeny v okolí pernštejnského dominia v Čechách a na Moravě, z nichž asi 50 až 60 rodů vykonávalo pro rod zubří hlavy dvorské či úřednické služby. Přibližně se 70 rytířskými rody, se kterými Pernštejnové udržovali pravidelné kontakty, se nacházelo na zemské úrovni. Z dochované korespondence lze zjistit, o co své klienty Pernštejnové žádali. Předně šlo o zasílání zpráv, poskytnutí služeb ve prospěch rodu a žádost o zapůjčení peněz. V případě dobrého vztahu patrona a klientů Pernštejnové zvali rytířskou klientelu na křtiny, zasnuby nebo pohřby.¹⁷²

Významnou složku pernštejnského rodu představovala Marie Manrique de Lara, která se do střední Evropy dostala ve službách Marie Habsburské, manželky Maxmiliána II. Marie Manrique dříve působila na jejím dvoře jako dvorní dáma, později jako služebnice. Jak upozornil Pavel Marek, termín služebník, služebnice („*criado*“, „*criada*“, „*servidor*“, „*servidora*“) označoval nerovný clientský vztah mezi patronem a klientem.¹⁷³ Úkolem Marie Manrique bylo dělat společnost císařovně, dohlížet na dodržování zasedacího pořádku v rámci ceremonií a vyřizovat korespondenci své patronky.¹⁷⁴ Mimoto jak ona, tak její manžel zastávali roli zprostředkovatelů („*broker*“),¹⁷⁵ což znamenalo, že šířili patronův vliv a rozšiřovali patronovu síť. Zprostředkovatel tak nebyl pouze klientem svého patrona, nýbrž sám měl svoji vlastní clientskou síť, která mohla sloužit oběma stranám. Toho mohli zprostředkovatelé dosáhnout pouze tím, že zůstali v kontaktu s oběma stranami – klienty a patronem.

Právě Marie Manrique fungovala díky svým konexím na italské a španělské prostředí jako spojka mezi císařovnou a tamní šlechtou. Do italského prostředí spadal její bratr Jiří Manrique, kapitán dělostřelectva a člen milánské tajné rady, který jí zasílal zprávy ze severu Itálie a zajišťoval bezpečný průchod pro Mariiny urozené přátele. Kromě toho se Marie Manrique snažila o rozšíření řad císařovniných dvorních dam, čehož dosáhla svým vlivem na dvoře. Díky těmto dívkám, které pocházely z různých částí habsburské říše, se mohl zvětšit její vliv a zisk nových klientů a informací. Mimo zprostředkovatelské role se pernštejnská domácnost stala důležitou zastávkou pro všechny Italy a Španěly cestující k vídeňskému dvoru.¹⁷⁶

---

¹⁷² TÝŽ, *Klientela*, s. 215–219, 220.

¹⁷³ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 118.

¹⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 119.

¹⁷⁵ Sharon KETTERING, *Patrons, Brokers and Clients in Seventeenth-Century France*, New York 1986; TÁŽ, *Patronage in Early Modern France*, *French Historical Studies* 17, 1992, s. 839–862.

¹⁷⁶ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 121–129.

Materialita komunikace

Nejdůležitější složkou vzájemné komunikace byli poslové. Zpravidla se jednalo o neurozené služebníky anebo níže postavené šlechtice, jejichž úkolem byl soustavný přenos písemností různé povahy – listů a listin, novin, tisků.¹⁷⁷ Úloha posla byla velice důležitá, ale také nebezpečná, hlavně v době během válek. V období, jímž se zabývá tato kvalifikační práce, tedy třicetileté války, bylo v důsledku průchodu vojsk velké množství komunikačních sítí přerušeno a bylo třeba vyčkat na zlepšení vojenské situace, aby se opět mohla obnovit čilá výměna listů.¹⁷⁸ Tento každodenní vliv třicetileté války se odrazil také ve verdugovské korespondenci, kdy byly přerušeny pravidelné poštovní spoje. To lze sledovat v dopise, který zaslal Jan Verdugo počátkem srpna 1645 svému bratru Františkovi: „*Udivuje mě, že naše novinky nedorazily. Domnívám se, že to může být způsobeno přerušením pošty ve Frankách v důsledku ubytování a pochodu Könnigsmarkových vojsk*“.¹⁷⁹

Doručovatel zpráv měl dle instrukce Maxmiliána II. z roku 1565 denně ujít sedm mil v létě a o jednu míli méně v zimě.¹⁸⁰ Poslové mohli několik dní chybět, v důsledku čehož se zpozdila doba doporučení.¹⁸¹ Odesílatel písemností musel považovat posla za důvěryhodného, jelikož přenášel důvěrné dokumenty, a to i ty kompromitující, které by jeho odesílateli v případě padnutí do špatných rukou mohly způsobit nepříjemnosti. Proto bylo třeba tyto tajné dokumenty zašifrovat, což je v českém prostředí velice dobře známo z manželské korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna, kterou editoval Pavel Marek.¹⁸² Ten se v této edici pokusil dešifrovat jména obsažená ve zmiňované manželské korespondenci. Listy byly psány španělsky, což v 17. století nebyl běžně užívaný jazyk dopisování, a proto právě španělština mohla být považována za znak jistoty pro zachování bezpečí obsahu před případnými neoprávněnými čtenáři písemností.

Šifrování bylo hlavně využíváno v diplomatickém a vojenském prostředí, jelikož bylo potřeba zabránit, aby se důvěrné písemnosti nedostaly do rukou nepřátel, a pokud už k tomu

---

¹⁷⁷ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 219; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 241.

¹⁷⁸ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 242.

¹⁷⁹ „*Me marauillo que nois nouelas no ayán aportado puede se conjeturar q[ue] las postas estan rotas en la franconia por el desaloxo y marcha de los de Coningsmarck*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [3. srpna 1645].

¹⁸⁰ František ROUBÍK, *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16. až 18. století*, Sborník Archivu Ministerstva vnitra republiky Československé 10, 1937, s. 171.

¹⁸¹ „*Esta carta se ha detenido hasta oy cinco del mes por falta de mensajeros*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [28. května 1642].

¹⁸² P. MAREK (ed.), *Svědectví*.

došlo, aby jim neporozuměl nikdo nepovoláný. V důsledku toho lze hovořit o období třicetileté války jako o době šifrování dopisů.¹⁸³

Šifrovanou korespondenci lze nalézt v několika rodinných archivech. Jakub Mírka ve své studii uvedl, že ve Státním oblastním archivu Plzeň se jedná o rody Trauttmansdorff, Windischgrätz, Verdugo a Nostitz. V případě Maxmiliána z Trauttmansdorffu (1584–1650) se jednalo o významného habsburského diplomata a dvořana, který zastával úřad nejvyššího hofmistra císaře Ferdinanda III. Na základě kontaktů si Maxmilián z Trauttmansdorffu dopisoval s říšským vicekancléřem Ferdinandem Zikmundem Kurtzem ze Senftenau. Dopisy byly zašifrované a bylo je možné rozluštit pouze s klíčem. V šifrované korespondenci Trauttmansdorffů se dochovaly taktéž dopisy od londýnského diplomata Františka Pavla de Lisola a císařského vyslance v Madridu Johanna Karla ze Schönburgu.¹⁸⁴ Windischgrätzové šifrovali své listy při vykonávání diplomatických služeb. V jejich rodinném archivu se nachází písemnosti například od Gottlieba a jeho synů Arnošta Fridricha a Leopolda Viktorína. Několik šifrovaných dopisů se dochovalo také v rodinném archivu Verdugo–Doupov, kde se nachází španělsky psaná korespondence Viléma Verduga s Jeanem de Croy, hrabětem de Solre, a francouzsky psaná korespondence s Kristiánem z Anhaltu, kterou se doposud nepodařilo dešifrovat.¹⁸⁵ Další dochovanou šifrovanou korespondenci lze nalézt v rodinných archivech Clam-Gallasů¹⁸⁶ a Piccolominiů,¹⁸⁷ případně v Moravském zemském archivu v Brně. Za zmínku stojí, že dva z výše zmiňovaných šlechtických rodů pocházely z Itálie, odkud se dle Jakuba Mírky „šířily nové metody do dalších románských zemí – Španělska a Francie, kde v průběhu 16. a 17. století docházelo i k jejich dalšímu zdokonalování“.¹⁸⁸ Kromě těchto příkladů se dochovaly zašifrované dopisy od Viléma z Rožmberka, když se ucházel o polský trůn. Vilém mezi roky 1574–1575 sepsal 26 dopisů, ze kterých bylo celkem pět šifrovaných.¹⁸⁹ Dopisy jsou knižně vydány.¹⁹⁰ Dopisy též šifroval Vilémův bratr Petr Vok z Rožmberka. Tento

---

¹⁸³ J. MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence*, s. 44; Marie RYANTOVÁ, *Šifrovaná korespondence posledního Rožmberka Petra Voka. Příspěvek k historické kryptologii*, in: Zdeněk Hojda – Jan Kahuda – Zdeňka Kokošková (edd.), *Z archivu ke studentům a zase zpět. Věnováno Ivaně Ebelové k životnímu jubileu*, Praha 2021, s. 376.

¹⁸⁴ J. MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence*, s. 44, 48–52.

¹⁸⁵ TAMTÉŽ, s. 57–60.

¹⁸⁶ Státní oblastní archiv Litoměřice, pracoviště Děčín, Rodinný archiv Clam-Gallas.

¹⁸⁷ Státní oblastní archiv Hradec Králové, Rodinný archiv Piccolomini.

¹⁸⁸ J. MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence*, s. 48.

¹⁸⁹ M. RYANTOVÁ, *Šifrovaná korespondence*, s. 378.

¹⁹⁰ Fedor VERŽOVSKIJ, *Dve kandidatury na polskij prestol Vilgelma iz Rozenberga i ercgercoga Ferdinanda 1574-1575 po neizdannym istočnikam*, Varšava 1889.

významný český politik konce 16. a počátku 17. století potřeboval uchovat obsah svých kompromitujících dopisů, které si dopisoval se členy protestantské opozice rakouské monarchie.¹⁹¹ Dále jsou šifrované dopisy uchovány u Albrechta z Valdštejna.¹⁹²

Poslové byli za svou práci placeni, a to pevně stanovenou taxou za jednu míli (staročeská míle tehdy měřila mírně přes jedenáct kilometrů). Příplatky poslové dostávali za případnou chůzi v noci nebo za čekání na odpověď od adresáta, a to kvůli ušetření cesty.¹⁹³ Verdugové se snažili tuto strategii také uplatnit. Jan se v dopise z 19. června 1642 zeptal svého bratra Františka, zdali se musí posel navrátit do Prahy, jelikož by jej rád využil.¹⁹⁴

Vyjma poslů a formanů se v 16. století objevila nová síť dopravující informace – pošta. Pro předchozí období se nezachovaly žádné zmínky o její existenci.¹⁹⁵ Pošta měla za úkol přepravu všech možných zásilek, od avis a novin počínaje po směnky konče. V Evropě existovalo několik pošt, které rozesílaly zmiňované zásilky. Za zmínku stojí augsburská pošta, která byla prostředníkem informací z Itálie a Francie. Francouzská pošta v Lyonu zase rozesílala zprávy ze Švýcarska a Španělska. Do Augsburku také mířily zprávy z Antverp a západoněmeckých měst. Kromě této cesty mohla avisa do Čech putovat z Vídně, která zprostředkovávala informace nejen o západní Evropě, nýbrž i o Uhrách neboli místu střetu s tureckou hrozbou. Zprávy z východu putovaly rovněž přes slezskou Vratislav.¹⁹⁶ Díky strategické poloze Království českého ve střední Evropě se jednalo o dobře informované území.

Rozvinutý kurýrní systém bylo možné nalézt v Itálii, kde byla potřeba rychlého spojení mezi mnoha městy, a později i na severu Německa, kde se této role ujala hanzovní města.¹⁹⁷ V habsburské monarchii tuto funkci zastávali Thurn-Taxisové, italský rod, který měl na starost šíření relací a zpráv prostřednictvím poselské sítě.¹⁹⁸ Jejich služba habsburskému rodu začala

---

¹⁹¹ M. RYANTOVÁ, *Šifrovaná korespondence*, s. 378–380.

¹⁹² František ROUBÍK, *Šifrované dopisy v registratuře Albrechta z Valdštejna*, in: Václav Vojtíšek (ed.), *Sborník prací věnovaných prof. dru Gustavu Fridrichovi k šedesátým narozeninám 1871–1931*, Praha 1931, s. 359–368.

¹⁹³ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 241–242; Kristýna BLÁHOVÁ, *Vývoj měř a vah v českých zemích*, Brno 2020 (bakalářská práce), s. 17.

¹⁹⁴ „Si el mensajero ha de voluer a Praga dessearia escriuir“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [19. června 1642].

¹⁹⁵ F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 169.

¹⁹⁶ Z. ŠIMEČEK, *Novinové zpravodajství*, s. 288–289; Miroslav POLIŠENSKÝ, *Poštovní spoje a poštovní stanice v českých zemích v letech 1526–1620*, *Sborník Poštovního muzea* 4, 1982, s. 123–125; TÝŽ, *Las Relaciones Postales Bohémico-Españolas en la Época anterior a la Montaña Blanca 1516–1612*, *Ibero-americanana Pragensia* 17, 1983, s. 244.

¹⁹⁷ Z. ŠIMEČEK, *Počátky*, s. 18.

¹⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 22.

počátkem 16. století, kdy jim Filip I. propůjčil titul Vrchní dvorský poštmistr (*Correo Mayor de la Corte*) na doručování oficiální korespondence v rámci celé habsburské říše. Kromě dvorského poštmistra bylo potřeba, aby v rozrůstajícím se španělském impériu vznikla síť poštmistrů za účelem předávání zpráv. Pro představu efektivitu přepravy informací touto cestou je možné poukázat na dobu doručení listů z Bruselu do různých destinací. Například do Innsbrucku trvalo doručit zásilku do šesti dní, do Paříže 44 hodin a do Toleda 12 dní. Tím se tedy velice zrychlila informovanost panovníků o svém území a bylo možné relativně rychle získat odpověď.¹⁹⁹ V důsledku rozšíření impéria do kolonií byla nutnost vzniku úřadu Poštmistra Království sevillského a Poštmistra Indií, kteří měli za úkol šíření zpráv z Nového světa.²⁰⁰ Thurn-Taxisové sice zpočátku šířili zprávy v rámci celé habsburské říše a zastávali významné pozice poštmistrů, ovšem u středoevropských Habsburků poskytovali své služby do počátku sedmdesátých let 16. století, kdy byli nahrazeni kvůli defraudaci a využívání poštovního systému ve svůj prospěch.²⁰¹

Po nástupu Habsburků na český trůn bylo potřeba udržovat pravidelné spojení Vídně s Prahou a také s Vratislaví. Proto Thurn-Taxisové od roku 1527 začali se spojením výše zmiňovaných měst, na což bylo potřeba zbudovat síť poštmistrů a stanic s čerstvými koňmi.²⁰² Mezi Prahou a Vídní byla pošta posílána dvakrát týdně, vždy v neděli a ve čtvrtek večer. Druhým směrem do Prahy putovaly dopisy v neděli z Uher, Moravy, Rakous, nebo z Římsko-německé říše, ve středu pak z Rakous, Moravy, Uher a Bavorska a ve čtvrtek opět z východních částí habsburské říše. K přednostem poselské služby náleželo, že byla všeobecně přístupná, zatímco královská pošta sloužila především pro přepravu úředních dokumentů. Ovšem kromě královské pošty zde fungovala pošta norimberská, která udržovala spojení s Vratislaví. Morava s Vídní byla spojena až v první čtvrtině 17. století.²⁰³

Pražský poštovní spoj vedl dvěma směry. První přes Tábor a Slavonice a druhý přes Kolín a Znojmo, kdy právě druhý zmiňovaný směr byl využíván častěji. V první polovině 17. století byla pošta vedena i přes Jindřichův Hradec, a to v důsledku výkonu dvorských funkcí

---

¹⁹⁹ M. POLIŠENSKÝ, *Las Relaciones*, s. 234.

²⁰⁰ Nelson Fernando GONZÁLEZ MARTÍNEZ, *Comunicarse a pesar de la distancia. La instalación de los Correos Mayores y los flujos de correspondencia en el mundo hispanoamericano (1501-1640)*, Nuevo Mundo Mundos Nuevos, Debaty, 2017, s. 8.

K dispozici na: <https://journals.openedition.org/nuevomundo/71527> [citováno dne 6. 11. 2023].

²⁰¹ F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 231–232.

²⁰² Z. ŠIMEČEK, *Počátky*, s. 46; M. POLIŠENSKÝ, *Poštovní spoje*, 113–114; F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 173–175.

²⁰³ Z. ŠIMEČEK, *Počátky*, s. 43, 49; F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 178, 276–278.

pánů z Hradce a později Slavatů z Chlumu a Košumberka, kteří vykonávali hodnost nejvyššího kancléře Království českého a vyřizovali rozsáhlou písemnou agendu.²⁰⁴ Kromě pražského spoje v Království českém vedla takzvaná „říšská cesta“, která protínala města Praha–Plzeň–Řezno a spojovala českou metropoli se západní Evropou. Cesta z Řezna do Prahy se dala v běžných podmínkách překonat za tři dny.²⁰⁵ Tato poštovní síť navazovala na původní obchodní cestu, která spojovala Království české s Římsko-německou říší. Právě tyto spoje využíval Jan Verdugo, který ve svých dopisech svému bratrovi psal z Prahy, případně Plzně, kam putovaly dopisy směřující z Římsko-německé říše.²⁰⁶

Poštovní spoje se musely měnit v důsledku bojů třicetileté války. V průběhu střetů o Plzeň, která byla mezi listopadem 1618 a březnem 1621 obsazena Mansfeldovými vojsky, bylo třeba změnit spoj vedoucí přes toto město.²⁰⁷ Vhodnou alternativou se jevil Benešov, Vlašim, Pelhřimov a Jihlava, tedy druhý směr cesty z Prahy do Vídně. Poštovní spoj přes Tábor a Jindřichův Hradec byl pravděpodobně obnoven roku 1624. Linka s Vídní přes Jihlavu se užívala v případě přítomnosti hlavního polního tábora v Království českém. Kvůli vpádům švédských vojsk bylo třeba přizpůsobit poštovní cesty. V důsledku přítomnosti nepřátelských vojsk se pošta z Prahy do metropole habsburské monarchie dopravovala přes České Budějovice.²⁰⁸ Za třicetileté války do Království českého taktéž stále putovala pošta z Římsko-německé říše, ovšem kvalitativně nebyla srovnatelná se spojením Vídeň–Praha, jelikož dokumenty po této trase byly většinou přepravovány pěšími posly. V důsledku toho se zprávy z Říše do Čech dostávaly pouze jednou týdně. Významnou roli v tom hrála vzdálenost, kterou bylo třeba překonat, a nevyplácení platů poštovním zaměstnancům.²⁰⁹

To, že pošta nebyla levnou záležitostí, lze zjistit na základě studia poštovních řádů. Pro období zkoumané v této kvalifikační práci se logicky jeví poštovní řád Ferdinanda II. z roku 1623. V něm panovník zakázal přijímání cestujících na poštu bez písemného povolení. Dále se zakazovalo přetěžování koňů, za které byl člověk čerpající tuto službu povinován zaplatit dva zlaté a třicet krejcarů za každého koně. Poplatky za dopravu nebyli povinováni uhradit pouze

---

²⁰⁴ M. POLIŠENSKÝ, *Poštovní spoje*, s. 115–116.

²⁰⁵ F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 276.

²⁰⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3.

²⁰⁷ Miloslav BĚLOHLÁVEK – Jaromír KOVÁŘ – Miloslav ŠVÁB – Adolf ZEMAN, *Dějiny Plzně I. Od počátku do roku 1788*, Plzeň 1965; Jaroslav DOUŠA, *Plzeň v letech 1618-1621. K postavení a vývoji města v době českého stavovského povstání*, *Folia Historica Bohemica* 8, 1985, s. 157–209.

²⁰⁸ F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 187–193.

²⁰⁹ TAMTÉŽ, s. 193–199.

císařští kurýři. Zavazadla dopravovaná poštou byla omezena na 40–50 liber.²¹⁰ Vykonávání úřadu poštmistra mělo své výhody. Poštmistr byl osvobozen od povinnosti ubytování vojsk nebo placení válečné kontribuce. Tradičnější přepravou ve šlechtickém prostředí byli poslové z řad poddaných, což dosvědčuje i příklad Verdugů, kdy se v dopise z dubna 1646 dochovala zmínka o „běžném poslovi“ z Doupova („*el mensajero ordinario*“), který dopravil dopis Janu Verdugovi.²¹¹ Pošta se tím pádem stávala významným konkurentem zemských formanů a soukromých kurýrů.²¹²

---

²¹⁰ K. BLÁHOVÁ, *Vývoj*, s. 17. Dle této kvalifikační práce se jednalo o váhu v rozmezí cca. 20,5–25,7 kg.

²¹¹ „*El mensajero ordin[ari]o de Tuppau me truxo la de V. S. de 16. deste*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [17. dubna 1646].

²¹² F. ROUBÍK, *K vývoji*, s. 260–263.

III. Rod Verdugo v sociálním prostoru

Následující výklad se na základě dochovaných archivních pramenů a literatury zaměří na samotný rod Verdugo a jeho příslušníky z různých částí Evropy. Kapitola na úvod poukáže na bratry Františka a Jana, částečně i Viléma, a popíše jejich rodinnou síť a bratrské vztahy, které nebyly vždy idylické. Dále bude prostor věnován druhé generaci rodu Verdugo v Čechách, kde budou zmíněni Františkovi synové František Norbert a Ferdinand Jan Verdugo. V následující části budou analyzovány nevlastní dcery Františka Verduga, které byly dvorními dámami habsburských císařoven. Kapitulu uzavře pojednání o španělské části rodu Verdugo, kterou zastupovaly sestry výše zmíněných bratrů Markéta Anna a Jana Verdugo a jejich potomci.

Rodina

Rod Verdugo pocházel ze středního Španělska, přesněji z Talavery de la Reina, která se nachází jihozápadně od Madridu. Verdugové byli zpočátku hidalgové neboli zchudlá španělská šlechta.²¹³ To se ovšem změnilo za závratné kariéry Františka Verduga (1537–1595),²¹⁴ otce Viléma (1574/75–1628), Jana (1579–1658) a Františka Verduga (1583/84–1650). František Verdugo byl členem vojenského Řádu sv. Jakuba, správcem Fríska mezi lety 1579 až 1594 a významným španělským vojevůdcem ve Flandrech.²¹⁵

V rámci své vojenské kariéry sepsal František Verdugo paměti, které jsou periodicky datovány roky 1579 až 1594, kdy byl guvernérem Fríska a vrchním velitelem tamních vojsk. Tento rodák z Talavery de la Reina se dostal do Flander díky místodržitelce Markétě Parmské, která jej v důsledku obrazoborecké bouře z roku 1566 pověřila zřízením valonského pluku. S příchodem vévody z Alby byl František Verdugo jmenován do hodnosti sargento mayor, který měl za úkol logistiku tercií. Roku 1573 se stal správcem Haarlemu, čímž započala jeho kariéra, která postupně stoupala, až se stal již zmiňovaným guvernérem Fríska.²¹⁶ O Františkovi

---

²¹³ Antonio DOMÍNGUEZ ORTIZ, *La sociedad española en el siglo XVII*, in: týž (ed.), *La crisis del siglo XVII. Población, economía, sociedad*, Madrid 1990² (=Historia de España XXIII), s. 427–441.

²¹⁴ F. RAMÍREZ DE ARELLANO – J. L. SANCHO RAYÓN (edd.), *Comentario*, s. IX. V úvodu této práce je uvedeno datum úmrtí Františka Verduga roku 1597 v 61 letech. J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 1. uvedl datum 1595, ale oproti výše zmíněné edice určil věk Františka Verduga na 64 let. Shodné datum uvádí Antonio CORTIJO OCAÑA (ed.), Carlos Coloma De Saa, *Las Guerras de los Estados Bajos. Desde el año de 1588 hasta el de 1599*, Madrid 2010, s. 478, který datoval smrt Františka Verduga do 22. září 1595. Tato práce se bude řídit daty uvedenými v J. Kubeš, *Ze Španělska*.

²¹⁵ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 13; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224.

²¹⁶ A. RODRÍGUEZ VILLA, *El coronel*, s. 17–25.

Verdugo se říkávalo, že vždy se snažil být Františkem pro ty dobré a Verdugem, tedy španělsky katem, pro ty zlé.²¹⁷ Za zmínku stojí komentář k erb Františka Verduga, který je možné nalézt v přílohách v níže citované edici.²¹⁸ Františkův erb obsahoval tři důležité prvky, konkrétně lva držícího makedonskou sekeru, která měla symbolizovat přirozenou bdělost a sílu, dále knihu, která označovala radu (znalost) k dosažení cíle, a nakonec tváře na podstavci, které poukazovaly na Františkovu moudrost, kterou se vždy řídily jeho kroky.²¹⁹

V rámci svého pobytu ve Flandrech František navázal intimní vztah s haarlemskou měšťankou Ester Vandeyckovou, se kterou měl podle Jana Hauberta pravděpodobně pouze dcery, které většinou skončily v klášteře.²²⁰ Jednalo se o Magdalénu, Dorotu, Markétu Annu a Janu Verdugo. Poslední dvě jmenované se provdaly za španělské šlechtice. Markéta Anna za Antonia Menese y Padilla a Jana za Františka Jana de Torres, místokrále Království mallorského (1618–1621).²²¹ Z manželství s Dorotou z Mansfeldu, nevlastní sestrou Petra Arnošta z Mansfeldu, měl František Verdugo mít syny Jana a Františka.²²² S Dorotou mělo do manželství věnem přijít panství Schengen, které bylo úrodné na víno.²²³ Mansfeld patřil mezi urozenou elitu Španělského Nizozemí. Kromě vojenských měl i politické úspěchy, jelikož Mansfeld byl rádcem dvou místodržitelů Španělského Nizozemí a tři roky jím byl on sám (1592–1594).²²⁴ Ludwig Igálffy-Igály oproti tomu uvedl, že první manželkou Františka Verduga byla vdova Rüttgeertsová, se kterou měl syna Viléma. Zbylé dva syny měl mít s již zmiňovanou Dorotou z Mansfeldu.²²⁵ Tuto verzi potvrzuje příspěvek Josého Miguela Cabañase Agrela z Královské akademie historie, který se zmínil o měšťance Ester Vandeyckové.²²⁶ Této verze se přidrží i tato kvalifikační práce.

Z výše zmíněného výčtu se jako problém jeví přesné sestavení rodokmenu Františka Verduga. Tento úkol znesnadňují různé závěry výše zmíněných prací. Proto si tato kvalifikační

---

²¹⁷ F. RAMÍREZ DE ARELLANO – J. L. SANCHO RAYÓN (edd.), *Comentario*, s. VI-X.

²¹⁸ TAMTÉŽ, s. 256-257.

²¹⁹ TAMTÉŽ, s. 256.

²²⁰ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 1.

²²¹ <https://dbe.rah.es/biografias/40211/francisco-juan-de-torres> [4. 2. 2024]

²²² J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 1.

²²³ A. RODRÍGUEZ VILLA, *El coronel*, s. 32.

²²⁴ A. NOVÁKOVÁ, „Kata“, s. 149.

²²⁵ L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 222–223. [5. 10. 2023]

²²⁶ „Siendo gobernador de Haarlem, Francisco Verdugo tuvo un hijo natural, fruto de su unión con una joven burguesa de dicha villa llamada Esther Vandeyck. Este hijo, cuyo nombre era Guillermo Verdugo y Vandeyck se convertirá con el tiempo en otro brillante militar siguiendo la senda de su padre“; citováno z José Miguel CABAÑAS AGRELA, Francisco Verdugo [5. 10. 2023]. K dispozici na: [Francisco Verdugo | Real Academia de la Historia \(rah.es\)](https://dbe.rah.es/biografias/40211/francisco-juan-de-torres)

práce dovolí sestavit pravděpodobný rodokmen rodu Verdugo, který čerpá z dosud vydané literatury a také archivních pramenů, jenž je možné nalézt v příloze.

František Verdugo měl celkem devět dětí, z nichž sedm se dožilo dospělého věku. Nejstaršího Viléma měl opravdu s haarlemskou měšťankou Ester Vandeyckovou. Matkou zbylých dětí pravděpodobně byla Františkova manželka Dorota z Mansfeldu. Na základě předchozích prací je třeba upřesnit, že František Verdugo nebyl starší než jeho bratr Jan, nýbrž byl nejmladším synem Františka Verduga, což způsobilo problémy v otázce dědictví a postavení v rámci rodu po Vilémově smrti, o kterých pojedná podkapitola věnující se bratrským vztahům.

Dcery Františka Verduga odešly na přelomu 16. a 17. století do Španělska. Magdaléna a Dorotea se staly řádovými sestrami v klášteře svatého Ildelfonsa v rodném městě rodu Verdugo Talaveře de la Reina a zbylé dvě sestry se provdaly za španělské šlechtice. Dle dostupných pramenů z manželství Markéty Anny a Antonia de Meneses y Padilla, které nebylo odsouhlaseno jejím otcem,²²⁷ vzešli dva synové, kteří nesli matčino rodné příjmení Verdugo. Z manželství Jany Verdugo s Františkem Janem de Torres se narodili dva synové a jedna dcera. Jejich syn Karel Jan de Torres y Verdugo se stal prvním hrabětem de Peñalva de Valenzuela.²²⁸ Oba tyto šlechtice pojily vazby na Františka Verdugo, se kterým bojovali ve Španělském Nizozemí.²²⁹

Rodinná síť

Na základě dochované bratrské korespondence lze pozorovat, jak se bratři navzájem využívali – Vilém Verdugo svého bratra Františka, Jan pro změnu Františka a František na oplátku Jana. Vilém Verdugo například svého bratra Františka v jednom ze svých dopisů ze září 1628 požádal, zdali by jej mohl nahradit a pohostit vévodu Wolfganga Viléma Neuburského a hraběte Rombalda Collalta v Mohuči.²³⁰ František Verdugo vůči svému nejstaršímu bratrovi

---

²²⁷ Raymond FAGEL, *Alejandro Farnesio y Francisco Verdugo. La Guerra en el Noreste*, *Tiempos Modernos* 18, 2017, č. 2, s. 19.

²²⁸ Biblioteca Digital Real Academia de la Historia, Apuntamientos genealógicos de diferentes familias de España, sacados de escrituras y autores fidedignos, sign. 9/301, fol. 12. Dostupné na: <https://bibliotecadigital.rah.es/es/consulta/registro.do?id=50272>

²²⁹ TAMTÉŽ.

²³⁰ „Můj bratře, důvodem, proč píšu a volám [o pomoc], byla moje indispozice, která došla do takového vrcholu, že jsem se cítil velice slabý, ale s boží milostí se cítím lépe a chtěl bych svého bratra upozornit, že velkovévoda Neuburský a hrabě Collalto se budou nacházet dnes a zítra v Mohuči. V důsledku toho byl bych chtěl, aby můj bratr byl býval polibil ruku a byl ke službě zmíněnému velkovévodovi“. V originále: „Hermano el auer hecho escribir y llamar a mi hermano ha sido causa mi indisposición,

přirozeně cítil úctu a byl k službám, což odráží jeden z dochovaných dopisů: „*Vaše Blahorodí dobře ví, že jsem jeho mladší bratr, a že co mi přikáže jakýmkoliv způsobem, musím uposlechnout jak na veřejnosti, tak v soukromí, do čehož musím zasvětit svůj život*“.²³¹ V tomto dopise se promítala nonverbální komunikace (políbení ruky), která symbolizovala hierarchické postavení v rámci šlechtické společnosti. Přesto je třeba vztah zmiňovaných bratrů brát za rovný, jelikož se v dopisech neodráží klasické oslovení klienta, tzn. „služebník“. Naproti tomu Vilém oslovoval Františka slovním spojením „*můj bratr*“, „*bratr*“ nebo „*don František Verdugo, můj bratr, jehož ochraňuj Bůh, podplukovník jednoho jízdního regimentu*“.²³² František svého bratra označoval slovy „*Váš nejpokornější bratr*“, „*Váš nejposlušnější bratr, který líbá Vaši ruku*“ nebo „*Bratře a Pane můj*“.²³³ Z toho vyplývá, že Vilém svého bratra sice využíval pro své osobní účely, ovšem nepovažoval jej za sobě nerovnou osobu. Naproti tomu František svého bratra uctíval, což vyplývá z dochované bratrské korespondence.

Jakou roli v rodu Verdugo zastával Vilémův bratr Jan, zůstává otázkou, jelikož z tohoto období se nezachoval žádný dopis vyměněný mezi bratry. Důvodem zřejmě bylo Janovo zjetí ve dvacátých letech 17. století, což Jan reflektoval v korespondenci s bratrem Františkem ve čtyřicátých letech 17. století. Bohužel Jan již neuvedl, kdy, na jak dlouho či za jakých okolností se do něho dostal.

Po Vilémově smrti v prosinci 1628 se na základě jeho pozůstalosti stali Vilémovými nástupci jeho bratři, syn František a legátoři. V důsledku brzkého úmrtí Vilémova syna Františka o rok později zůstal hlavou rodiny jeho strýc František Verdugo. Ten to dával najevo i svému bratrovi Janovi. Lze to pozorovat v Janově dopise z dubna roku 1630, kterému se tento stav věcí nelíbil a kritizoval svého bratra slovy: „*Nedovolím, aby Vaše Milost měla jakýkoliv předstih či přednost v jakékoliv míře a způsobu. Pokud je přáno pokračování našeho přátelství, a pokud Vaše Milost chce mít z mé strany vyhlídky k užitku, bylo by vhodné na toto téma jednat*

---

*la qual auia llegado a tanta extremidad que yo me he hallado muy debil, pero como a dios gracia me hallo algo aliuiado he querido auisar a mi hermano que el gr. duque de Neuburg y Conde Col[[]]alto se ueran oy y mañana a Mogontia, y a este effecto quisiera que mi hermano fuesse a besar la mano y servir a dho. gr. duque“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 45, sign. Ba1, kart. 3 [14. září 1628]. Ke způsobům komunikace viz V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 237.*

²³¹ „*Bien sabe V. S. soy su menor hermano y que lo que me mandare en qualquier modo le he de obedezzer tanto em publico como en secreto en que tengo de emplear mi Vida*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 8, sign. Ba2, kart. 2 [4. 12. 1623].

²³² TAMTÉŽ.

²³³ TAMTÉŽ.

taktně a s velkou měrou skromností“.²³⁴ Jak plyne z předchozí citace, bratři se pohádali a korespondenci obnovili až roku 1639, tedy rok po úmrtí první manželky Františka hraběte Verdugo Anny Marie z Nagarolla.²³⁵

Bratři spolu v rámci možností udržovali osobní korespondenci. Jan se snažil více, František méně. Samozřejmě v tom mohlo hrát jistou roli zdraví. Naneštěstí se zachovaly dopisy pouze od Jana Verduga, rekonstrukce rodinné sítě tedy může být pouze poloviční. Jan svého bratra mnohokrát žádal, aby mu kromě zpráv o zdraví dodával zprávy o ceně vína. Zpočátku, když ještě nebyl v Čechách, František zasílal bratrovi rentu z Janova panství Mašťov. Bratři si též vzájemně pomáhali se správou panství. V době, kdy Jan Verdugo již pobýval v Čechách a musel se starat o své majetky, měl na svého bratra Františka několik proseb.

Nejčastěji se jednalo o hospodářské žádosti, jako o zapůjčení ženců, rybníkáře a dalších laskavostí. Například v polovině července 1644 Jan svého bratra informoval, že mu doupovský správce přislíbil 25 ženců, reálně jich prý ale dorazilo pouze jedenáct. Tito pracovníci pocházeli z Petrova, který byl součástí doupovského panství. V důsledku toho Jan požádal svého bratra, aby dohlédl na správné vyřízení věci a případně dodal více ženců, jelikož by jich bylo potřeba po dobu několika dní dokonce až 30.²³⁶ Jan svému bratrovi pro změnu vypomáhal s vypůjčením mistra rybníkáře („*teychmaister*“), který měl dohlédnout na nasazení ryb do rybníků na Františkově panství.²³⁷ Další příklad pochází z léta 1645, kdy v Mětikalově („*Meckel*“) způsobovalo problém 40 divočáků, kteří konzumovali obiloviny. Na základě toho požádal Jan svého bratra, zdali by František Verdugo nemohl vyslat svého doupovského lovčího, který by se vypořádal s divočáky, a „*při té příležitosti by mohl trefit nějakého pro službu tohoto domu*“.²³⁸

---

²³⁴ „[N]o permitiré tenga V. M. alguna anticipacion ni preferencia en ningun modo ni manera. Si se dessea la cuntinuacion de n[uest]ra amistad, y si V. M. quiere tener de my expectatiuas de beneficios, conuendrá en este particular proceder con gran tiento, y con mucha modestia“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3. Srov. V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 239; P. MAŤA, *Svět*, s. 641–656.

²³⁵ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 15.

²³⁶ „*El cap[ita]n de Tuppau me auia prometido llegarían aqui veynete y cinco segadores. Dellos no an venido mas de onze y como es muy pequeño numero sup[li]co a V. S. mandarle y ordenarle que cumplidam[en]te haga venir hasta el sobredicho numero, bien auia yo menester treynta por algunos dias. Espero que V. S. no me rehusará este fauor. [...] Los segadores que han llegado son todos de Petersdorf*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [18. července 1644].

²³⁷ „*El p[rese]nte teychmaister de aqui se embia por la repoblacion del genero pescal, como V. S. tiene prometido*“; TAMTÉŽ [2. listopadu 1644].

²³⁸ „*Pensaua importunar a V. S. porq fuesse su gusto embiar su tirador de Tuppau, a Meckel, para reprimir el forrajeo de quarenta jaualies q[ue] hazen alli en los granos. Y que con esta ocasion pudiesse azertar alguno para seruicio dessa casa*“; TAMTÉŽ [21. srpna 1645].

Otázkou zůstává, co Jan myslel slovem „dům“. Jestli jej chápal jako jeho rezidenci na panství Mašťov, nebo celý rod Verdugo.

Kromě správy panství do bratrských služeb patřila výměna receptu na nápoj a využití plodů z černého bezu, o který Jan požádal Františka v polovině roku 1644.²³⁹ Nejzajímavější laskavostí byla Janova žádost z konce července 1646 o zapůjčení poloviny sudu piva na následující týden, a to v důsledku nedostatku připraveného sladu. Jan tento požadavek odůvodnil slovy, že v této době bylo veliké teplo, a proto se zvýšila spotřeba tohoto oblíbeného nápoje.²⁴⁰

Dosah mezinárodní komunikační sítě Verdugů dokládá dopis z 27. června 1646, kdy Jan očekával příjezd blíže nespécifikované hraběnky „z Hontu“, která měla namířeno do Prahy. Hraběnku se bohužel nepodařilo identifikovat. Jan se na svého bratra obrátil s žádostí o zajištění potřebného proviantu – v tomto případě se jednalo o ryby –, které se tehdy na Mašťově nenacházely.²⁴¹ Z tohoto dopisu vyplývá, že Verdugové nebyli informováni pouze o dění ze západní Evropy, nýbrž i o událostech na Balkáně a v přilehlých oblastech.

Na přelomu léta a podzimu roku 1646 se Jan Verdugo vydal do Kolína nad Rýnem, kam cestoval přes Míšeň a Sasko, kde podle jeho dopisu byl velice levný chléb. Rozloučení bratrů proběhlo bez synovců, což Jana velice mrzelo. Došlo k němu v Radonici, která se nacházela v blízkosti Mašťova a Kadaně a fungovala jako zprostředkovatelské centrum. Jan Verdugo svěřil svému bratru Františkovi do správy panství Mašťov, což mu připomněl v dopise psaném z Pirny. Počátkem listopadu zmíněného roku Jan napsal svému bratrovi zprávu, ve které jej žádal o zasílání dopisů, které mu dorazily do Prahy, do ulice svatého Jana v Kolíně nad Rýnem, přičemž mu bylo jedno, zdali budou otevřené nebo zavřené. Taktéž jej informoval, že nebylo třeba zasílat samotné noviny, nýbrž že stačil stručný výčet novinek z Království českého. Též jej požádal o zasílání zpráv o jeho panství Mašťov, které v září 1646 vypovědělo Janovi poslušnost a prohlásilo za svého nového pána Ondřeje de Contreras, bývalého rotmistra Viléma

---

²³⁹ „*Tambien rezuiira fauor que V. S. me de por escrito la destilacion de la flor de sahuco, y tambien de los granos del*“; TAMTÉŽ [14. června 1644].

²⁴⁰ „*Tambien V. S. me fauoreceria mucho con emprestarme un medio tonel de cerueza, para la semana que viene, o que sea de lo de alli o de Tuppau. Y ala otra semana siguiente se restituya sin falta alguna, poruqe n[uest]ra malta o maltz no puede tan presto estar apercebida [...], y con estos calores se consume mas que ordinario la cerueza*“; TAMTÉŽ [26. července 1646].

²⁴¹ „*Como espero por aca a Madama de Hont compañia de s[eño]r ten[ien]te coronel gouernador a Elenboghe, quak va a Praga, podiendo ser que esta señora allegase por aca, uno destos tres dias de pezes, hallandome aora sin alguna prouision, he querido suplicar a V. S. a que sea seruido auisarme si podré alcanzar alguna cosa dessa prouision, en tiempo que ella viniere por aca*“; TAMTÉŽ [27. června 1646].

Verduga, kterému Verdugové dlužili značnou sumu peněz.²⁴² Bohužel není možné dohledat, za jakých okolností se tyto události staly.

Bratrské vztahy

Rodinné vztahy mezi bratry Františkem a Janem Verdugem nebyly idylické. V důsledku dělení Vilémových majetků po jeho smrti na konci roku 1628 se bratři rozešli ve zlém a roku 1631 přerušili vzájemnou korespondenci na dlouhých osm let. Teprve roku 1639 byla komunikace obnovena a byly sepisovány různé dohody, jak v budoucnu zachovat dobré vztahy. Mimoto většina Janových dopisů z této doby byla jakousi motivací k pokračování vzájemné bratrské korespondence, ve které pobízel svého bratra k jejímu setrvání.²⁴³

Hned počátkem ledna roku 1640 bratři sepsali vzájemnou dohodu o dopisování si a zároveň řešili finanční situaci rodu. Dohoda, jak je uvedeno hned v latinsky psaném úvodu, byla sepsána španělsky mezi Janem a Františkem Verdugo 2. ledna 1640 ve Frankenthalu: „*Jelikož ze zkušenosti se staly velké újmy a škody, které se zjevily, a které se staly kvůli neshodě a nesouhlasu, a přejíc si, aby se již tyto nepatřičnosti nevrátily, my dva níže podepsaní jsme se dohodli na následujících bodech za účelem co největší shody a usmíření našich příznivých a upřímných záměrů, které mají mít dobří bratři*“.²⁴⁴ V následujícím odstavci bratři opět vyjádřili svou dobrou vůli na pokračování dobrých vztahů s nadějí, že se nenaskytne okamžik pro jejich přerušeni. Veškeré nároky a protinároky z let 1628–1639 byly oběma stranami prohlášeny za zaniklé a smazané, a doplněny slovy, že zůstanou ve „*věčné tichosti a zapomněni*“.²⁴⁵

Uvedená smlouva navazovala, jak již bylo zmíněno, na smlouvy předchozí. První významnou byla dohoda z března roku 1629 z Gueldres, kterou se bratři snažili vyrovnat se se závazky po smrti Viléma Verduga. Ta se dochovala v Rodinném archivu Verdugo-Doupov

---

²⁴² „*Sup[li]co a mi hermano embiarmelos aqui a Colonia en la calle de San Juan, no importa que se ayan auerto V. S. me las podra remitir cerrandolas. Pero las gazetas, no las he menester solo que mi her[ma]no me auise de las cosas de por alla, y del estado de lo de mascha*“; TAMTÉŽ [8. září, 2. listopadu a 1. prosince 1646]; J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 29.

²⁴³ K této problematice viz bakalářskou práci autora J. PĚNKAVA, *Španělský rod*.

²⁴⁴ „*Como por experiencia se a visto los grandes daños y perjuicios que nos ha sobreuenido y se an sucitado por causa de n[uest]ra desconformidad y discordancia y desseando no voluer mas a tales inconuenientes, hemos hallado conuenir nos dos abajo firmados de formar los puntos siguientes para mayor reunion y reconciliacion de n[uest]ras voluntades y sinceras intenciones como buenos hermanos deuen tener*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [2. ledna 1640].

²⁴⁵ „*[Y] en perpetuo silencio y oluido*“; TAMTÉŽ [2. ledna 1640].

a obsahuje několik bodů, na kterých se bratři dohodli.²⁴⁶ Předně se v ní řešila otázka dědictví po Vilémovi Verdugo čili dělba majetků na dvě poloviny a také umoření dluhů rodu. K tomu mělo pomoci omezení ostatních výdajů a případné snížení stavů služebnictva. Jan byl na tom finančně špatně, jelikož v důsledku zajetí byl nucen prodat většinu zlata, stříbra a šperků. Bohužel nebyla zmíněna délka zajetí, ale je možné se domnívat, že k němu došlo ve dvacátých letech 17. století, jak bylo zmíněno výše.²⁴⁷ Dále se řešily rodinné vazby a vztahy, kde František doporučil svému bratrovi, aby se oženil a měl potomky. Jan se sice oženil s Janou Lucií van Hermou, se kterou však neměl žádné potomky, a proto veškerý majetek přešel po jeho smrti v roce 1658 na Františkova mladšího syna Ferdinanda Jana. Mimoto mělo být postaráno o jediného Vilémova syna Františka, který, jak jej popsal Jan Haubert, „předčil zhýralostí svého strýce [Jana] a konečně skončil jako šílenec–alkoholik, pochmurný přízrak v Mašťově 30. září 1630“.²⁴⁸ V následujících bodech byly probrány organizační záležitosti, hlavně pohřb Vilémova těla, který spočinul vedle svého otce Františka v Lucemburku.²⁴⁹ Tato smlouva pozbyla platnosti dohodou sepsanou v lednu 1640.

V jiném odstavci byly všeobecně zmíněny dluhy, poptávky a příjmy z verdugovských statků. Nejednalo se ale o jejich konkrétní výčet. Verdugové vyjádřili nespokojenost, jelikož do data sepsání této smlouvy jim správci majetků v Čechách a legátoři (kromě těch ze Španělska) nebyli schopni zaslat účty a požadavky.²⁵⁰ Bratři se mimo jiné dohodli, že Františkovi připadl úkol uhradit 1200 zlatých rýnských ročně legátorům, kterým Verdugové dlužili. Poté se hrabě František Verdugo a jeho synové zřekli veškerých nároků na bratrovo panství Mašťov a jeho příjmů, čímž by mohli vyvolat nelibost jejich pána.²⁵¹ Na závěr si bratři přáli, aby „*toto bratrské potvrzení shody a dobrý rozum pomohly dochvilně plnit výše zmíněné body a prohlášení*“.²⁵²

---

²⁴⁶ Viz J. PĚNKAVA, *Španělský rod*, s. 39–40.

²⁴⁷ Tuto domněnku lze odvodit na základě inventáře Rodinného archivu Verdugo-Doupov. S bratrem Vilémem si Jan Verdugo vyměnil pouze několik písemností v roce 1618 a až do roku 1627 se nedochovala žádná další korespondence. Mimoto se zachovaly účty, které jsou datovány roky 1623–1655. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [2. ledna 1640].

²⁴⁸ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 2.

²⁴⁹ J. PĚNKAVA, *Španělský rod*, s. 39–40.

²⁵⁰ „*Y como los que an administrado n[uest]ras haciendas en Bohemia, y todos los lagatorios (excepto los de españa) no nos an dado hasta aora la satisfacion y quantas que dellos se esperaua*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [2. ledna 1640].

²⁵¹ TAMTÉŽ [2. ledna 1640].

²⁵² „*Y que esta reconfirmacion hermanal conformidad y inteligencia buena, sea para cumplir puntualmente los puntos y declaraciones arriba significados*“; TAMTÉŽ [2. ledna 1640].

A to vše ve „*jménu, cti a růstu naší rodiny, na kterou musíme obzvláště pozorně dohlížet a dbát*“.²⁵³

Z této smlouvy vyplývá, že bratři se dohodli na úmluvě, kterou akceptovaly obě strany. Mímoto se zdálo, že bratrské vztahy byly opět obnoveny do dobrého stavu. V Rodinném archivu Verdugo-Douppov se ovšem nachází dopis od Jana, který si již o necelé dva měsíce později stěžoval svému bratrovi, že od něho dosud neobdržel odpovědi na své dopisy. Povzdychnul si, že se mu nedostává dopisů od Františka, pokud se nevymáhají silou.²⁵⁴ Podobných stížností se v roce 1640 vyskytuje hned několik. Kromě již zmíněného listu kritizujícího Janova bratra obdržel František Verdugo 6. března dopis, který již nebyl tak útočný jako dopis předchozí, ba naopak jej vybízel k maximálnímu pokračování bratrské korespondence.²⁵⁵ Naneštěstí tato výzva nejspíše neměla dlouhého trvání, jelikož v květnu 1640 Jan napsal svému bratrovi další dopis. Přál si v něm, aby nezanedbávali obnovený kurz, a vyzýval jej, aby jejich bratrská shoda byla trvalá a věčná, zatímco Bůh by laskavě opatroval jejich zdraví. Dále svého bratra žádal, aby mu psal každý týden a ujistil jej, že sám se pokusí o to samé.²⁵⁶

Ještě v roce 1640 se bratři minimálně jednou viděli, a to v listopadu 1640. Jan Verdugo sice tento rok pobýval ve Frankenthalu v Římsko-německé říši, kde se účastnil vojenské kampaně v Porýní. Bratra ve svém dopise ze 3. listopadu žádal, aby mu poskytl dvě nebo tři postele v domě, ještě další lůžko pro sluhy a koření pro kuchyni.²⁵⁷ I přes stížnosti na zdraví Jan Verdugo dorazil v lednu následujícího roku do Čech, což reflektuje dopis od Marca Antonia, kterého Janův příjezd ve zdraví velmi potěšil.²⁵⁸ Jan v Čechách pobyl celý rok. Dokládá to jeho korespondence z téhož roku, jež bratrovi Františkovi odesílal z Mašťova, Janova panství. Navíc to potvrzuje dopis od Marca Antonia, který Janovi v březnu 1641 sdělil, že obdržel jeho dopis z 16. února.²⁵⁹ Rok 1641 byl chudým na informace vztahujícím se k bratrským vztahům. Přesto

---

²⁵³ „*Nombre y honra y aumento de n[uest]ra familia, a que muy particularmente deuemos atender y mirar*“; TAMTÉŽ [2. ledna 1640].

²⁵⁴ „*No tengo aun respuesta a las cartas que mi hermano lleuó es de creer que se haran sordos hasta que por fuerza sean obligados*“; TAMTÉŽ [25. února 1640].

²⁵⁵ „*V. S. es suplicado para mayor continuacion en correspondencia*“; TAMTÉŽ [6. března 1640].

²⁵⁶ „*Porque no desseo que omitamos el buen curso recomenzado, sino que n[uest]ra conformidad sea perpetua y durable mientras Dios fuere seruido conseruarnos en vida, es ocasion que escriuo esta carta con suplicar a mi hermano sea seruido escriuirme todas las semanas sin alguna falta, de mi parte no lo aurá si yo puedo*“; TAMTÉŽ [5. května 1640].

²⁵⁷ „*Sup[li]co sea seruido mandar se prouean dos o tres camas en las casa, y otra para criados. Y el aderezo para la cocina*“; TAMTÉŽ [3. listopadu 1640].

²⁵⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [19. ledna 1641].

²⁵⁹ TAMTÉŽ [15. března 1641].

se zachovala zmínka z poloviny srpna 1641, kdy Jan informoval svého bratra Františka, že počátkem září by se rád vydal do Prahy na dva nebo tři dny, aby si zakoupil zimní oblečení, jelikož léto se chýlilo ke konci.²⁶⁰

Jak vypadal bratrský život v následujících letech? Předně je důležité zmínit, že nejvíce dopisů se dochovalo z let 1642–1646. Celkem šlo o 140 listů, které jsou relativně dobrým pramenem pro poznání rodinných vztahů. Naopak poslední roky Františkova života se vyznačují nízkým množstvím uchovaných dopisů. Vliv na to mohlo mít jeho chabé zdraví, v důsledku čehož musel poslední roky s bratrem omezit dopisování. Z posledních čtyř let života Františka Verduga se zachovalo pouhých šest dopisů. Dále se pro poznání bratrských vztahů – a posléze i rodinných poměrů – dají využít dopisy, které mu adresovali Marco Antonio Godinez Maldonado a baron Jan Ambrož Renz. U druhého zmiňovaného je politováníhodné, že jeho korespondence s Verdugy se dochovala ve větším množství pouze z roku 1643, čili předchozí a následující roky nelze věrohodně rekonstruovat ani srovnat s dochovanou bratrskou korespondencí Verdugů. Totéž platí o Marcu Antoniovi, jelikož jeho dopisy končí rokem 1644.

Koncem roku 1642 se František Verdugo podruhé oženil se Sabinou Lukrécieí Minkvicovou z Minkvicburka. Svatební obřad se nejspíše nesl v nízkorozpočtovém provedení. Toto tvrzení se opírá o Janův dopis bratrovi z poloviny prosince téhož roku, ve kterém Jan uvedl, že ho potěšil příjezd Františka a jeho nové ženy. Tu v dopise nazval svojí sestrou, čímž ji familiárně označil za členku rodiny. Přál jí mnoho spokojenosti a zdraví v nadcházejícím manželství.²⁶¹ Otázkou zůstává, jak velká to byla svatba a kdo se jí účastnil. Minimálně je známo, že se jí neúčastnil baron Renz, který si Janovi v dopise ze září 1643 stěžoval, že jeho bratr František Verdugo ho ani neinformoval o svatbě, ani nevyslechl jeho blahopřání ke sňatku.²⁶²

Hned několik dopisů dochovaných v Rodinném archivu Verdugo-Doupov dokazuje, že Verdugové pili rádi víno. První pochází z roku 1639, kdy baron Renz informoval hraběte Verdugo o vinobraní v Rakousku.²⁶³ V červnu 1642 se Jan Františkovi zmínil, že by ho rád pohostil na svém panství, ale že to nebude dle jeho představ, jelikož se na Maš'ově nachází

---

²⁶⁰ „Al principio del mes de septiembre dessearia encaminarme a Praga por dos o tres dias de estancia en d[ic]ha Ciudad para comprar (?) vestidos invernizos, pues que el verano se va acauando“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [16. srpna 1641].

²⁶¹ „Mucho contento me a causado la vuelta de V. S. con la venida de la señora mi nueva hermana que sea en norabuena por infinitos años con salud y tambien con contento“; TAMTÉŽ [16. prosince 1642].

²⁶² „Su Hermano de V. Sa no me ha dado parte alguna de su casam[ien]to ya ni me escucha El darle la norabuena del“; TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [30. září 1643].

²⁶³ TAMTÉŽ.

málo vína. Vyslal proto svého služebníka pro víno do Plzně. Mimoto se v již dřívějším dopise zeptal svého bratra na cenu vína.²⁶⁴

Přestože Renz psal dopisy oběma bratrům, nemohl si pomoci a často otevřeně kritizoval hraběte Františka Verduga, jelikož mu neodepisoval. Ovšem naleznou se i výjimky, jako například 24. ledna 1643, kdy Renze potěšila informace o Františkově zdraví, neboť o něm neslyšel již několik dní.²⁶⁵ Již 22. března téhož roku jej opětovně kritizoval, jelikož uběhlo mnoho času, co obdržel dopisy od hraběte Verdugo, takže nevěděl, zdali byl mrtvý či živý.²⁶⁶ Kritika za neudržování vzájemné korespondence je obsažena ještě v několika dalších dopisech.²⁶⁷ Zdraví bylo nejběžnějším tématem vzájemné korespondence, což poukazuje na dobrý vztah mezi oběma korespondenty.²⁶⁸ Kromě toho hrabě Verdugo dlužil manželce barona Renze, což bylo druhým nejčastějším tématem před pravidelným přísunem informací od dvora a ze soudobého světa. Rod Verdugo dlužil ve čtyřicátých letech 17. století svým věřitelům velké množství peněz, což se promítalo v již zmíněné korespondenci. Baron Renz vyjádřil velikou lítost, jelikož ho mrzelo zatížení hraběcí pokladny dluhy, které nemohlo nechat Františka Verduga v klidu.²⁶⁹ Do jaké míry se do této reakce promítala dlužná částka Renzově rodině, zůstává neobjasněno.

Jaký měl baron Renz vztah k Janovi Verdugo? Jan se do Čech vrátil v roce 1642 a neztratil naději tuto zemi opustit a sloužit v císařských nebo španělských službách. Ovšem Renz mu 25. března 1643 radil, aby již nevstupoval do císařských služeb a raději se zamyslel nad svým věkem. Doporučil mu zůstat v klidu a dbát o své zdraví a rodinu. Jan totiž neměl potomky, zatímco František ano, a baron Renz mu radil, aby by se k nim choval s láskou

---

²⁶⁴ „*Holgaria mucho sauer el precio del vino*“; „*Gustando V. S. de hazerme fauor mañana para medio dia sera bien venido pero tal tratado como yo quisiera, ay poco vino*“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [20. a 27. června 1642].

²⁶⁵ „*He me holgado co la de V. S. de 17 deste por saber su buena salud pues ha tantos dias que no sabia nada della*“; TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [24. ledna 1643].

²⁶⁶ „*Ha tanto que no he reziuido cartas de V. Sa que no se si es Vibo, o muerto*“; TAMTÉŽ [22. března 1643].

²⁶⁷ TAMTÉŽ. 24. dubna 1643 si Renz stěžoval Janovi Verdugovi, že již několik měsíců neobdržel dopisy od jeho bratra. 25. května téhož roku jej upozornil, že od Jana mu dopisy chodily, ale od jeho hraběcí milosti nikoliv. 17. června a 22. srpna téhož roku si Janovi stěžoval na nízké množství – nebo žádné – od jeho bratra Františka. O rok později, 24. srpna, si dokonce Janovi stěžoval, že o hraběti Verdugo neslyšel již několik měsíců.

²⁶⁸ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 229–264.

²⁶⁹ „*A mi me pesa en el alma, de Entender lo que escriue, y que V. Sa se halle tan alcanzado y cargado de deudas*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [25. května 1643].

a pomohl svému bratrovi se vším potřebným, aby se neztratil. Pravděpodobně tím myslel psychiku nebo úmrtí hraběte Verdugo. Dodal, že právě Janova dobrosrdečnost vůči bratrovi byla příčinou jeho pádu. Renz doporučil Janovi tvrdší přístup vůči Františkovi Verdugo.²⁷⁰ Jan se o tomto tématu zmínil i svému bratrovi v dopise z konce května 1642, který byl ovšem datován začátkem června uvedeného roku. V tomto dopise Jan mimo jiné zmínil příjezd císaře Ferdinanda III.,²⁷¹ který ho velice potěšil, jelikož očekával, že se v krátké době stane vyjednávačem nebo dvořanem.²⁷² Zbytek korespondence sloužil Renzovi jako prostředek stížností na Janova bratra Františka, který, jak bylo zmíněno výše, neudržoval dobrou korespondenci.

Rok 1643 se nesl ve znamení vypořádání se s dluhy a subsidiemi příbuzným žijícím ve Španělsku. Hned z 16. února roku 1643 se dochovala další dohoda Jana a Františka ohledně finančního vyřízení rodových pohledávek, která navazovala na dvě předchozí z let 1639 a 1640. Jejím cílem bylo opětovné potvrzení jednotlivých závazků bratrů, které se bohužel z tohoto roku nedochovaly, jelikož Jan pouze odpověděl na Františkův návrh tlumočený Baltazarem Cicognou, který mu ho ústně převyprávěl. Tento dokument Jana velice potěšil, protože v následující větě se opět radoval z usmíření mezi bratry. Následně bratrovi doporučil, aby vyrovnali své účty, aby mohli žít poklidně bez dluhů.²⁷³

Tato nová dohoda z února 1643 reagovala na stálé stížnosti příbuzných ve Španělsku, na které ve své závěti myslel Vilém Verdugo, a o které mělo být postaráno. Španělští příbuzní Jana a Františka Verdugo nestrpěli neschopnost svých příbuzných plnit vůli zemřelého a hnali tuto kauzu ke dvorům do Vídně a Madridu. Jan jejich sestry popsal jako „*plné nezdvornosti*

---

²⁷⁰ „*A su parecer y confirme la edad en que V. Sa se halla, mejor seria estarse quieto y mirar por su salud. Y yo soi de la misma opinion... Quanto al Hermano de V. Sa [...] está obligado con amor y caridad a asistirle, tanto con consejos como con lo demas necesario, p[ra]a que no se acaba de perder, y su bondad misma es lo que le arruyna*“; TAMTÉŽ [25. března 1643].

²⁷¹ Mark HENGERER, *Making Peace in an Age of War. Emperor Ferdinand III (1608–1657)*, West Lafayette 2020, s. 127–131.

²⁷² „*La venida cesarea, seria para esto muy estimada, por ser meneseter, que si sucede en breue tambien con breuedad me encaminare a ser negociante y algo cortesano o solo, o en buena con[pañi]a de mi hermano*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [28. května 1642].

²⁷³ Jan 16. února 1643. Srov. také: „*N[uest]ro Cigoña me entregó ayer cierto papel de V. S. y por lo que contiene y me refirio verbal[m]ente. [M]e alegré mucho por las buenas esperanzas que se me dan de n[uest]ro reajustami[en]to y assi confio q[ue] sera seruido satisfácerme azerca los tres puntos en la conformidad de un papel aqui junto. [...] Seria bueno que para mayor conueniencia ajustassemos n[uest]ras quantas y las internas y las afuera, dexolo para quando V. S. tubiere mejor espacio, para que viuamos con claridad*“; TAMTÉŽ [20. února 1643].

a hovořící nevybranými výrazy“, které považoval za velice nemilé pro jeho osobu.²⁷⁴ Jejich aktivitu považoval velmi škodlivou, jelikož mohla vyprovokovat mnoho odpovědí, povyku a diskusí.²⁷⁵ Jan v tomto listu doufal, že jeho bratr pochopí, že si přeje splnit poslední vůli jejich zesnulého bratra Viléma.²⁷⁶ Na závěr Jan zmínil, že se mu nedostalo zpráv o příčinách jejich činů. Za ty považoval nadměrné výdaje a velké množství dluhů sester.²⁷⁷

Popsané chování sester se jednoznačně nemohlo líbit Františku Verdugovi, kterého již v minulosti kritizoval bratr Jan za laxní přístup k vyřízení poptávek církevních legátorů ve Španělsku. Totéž se odrazilo v dopise z poloviny července 1643, ve kterém Jan svého bratra Františka vyzval, aby začal plnit body poslední vůle jejich bratra, jelikož považoval Františkovy výmluvy a překrucování za nevhodné jeho postavení. Na základě toho začal bratra Františka podezírat, zdali může být považován za Vilémova dědice. Jan se totiž obával pomluv, které se tehdy velice šířily po Praze a okolí a mohly ohrozit dobrou pověst rodu Verdugo.²⁷⁸ Jan ještě svého bratra informoval, aby toto varování nebral ve zlém, a zmínil, že to dělal v zájmu svých synovců, kterých *„i přestože nejsem jejich otcem, velice mě mrzí tyto věci*“.²⁷⁹ Tyto pomluvy totiž, jak bylo zmíněno výše, nebyly vůbec dobré pro samotný rod Verdugo, jelikož dokazovaly jeho finanční neschopnost a snižovaly jeho prestiž.²⁸⁰

Otázkou zůstává, kolika církevním legátorům Verdugové dlužili. Odpověď na tuto otázku lze nalézt v listu Jana Verduga z 29. května 1643, ve kterém zmínil, že Verdugové dlužili čtyřem církevním legátorům. Mezi tyto věřitele rodu patřili příbuzní z Brabantu Rüttgertsové, kterým Verdugové údajně dlužili 450 florinů v hotovosti za uspořádání druhé zádušní mše za jejich bratra Viléma v Lucemburku. Dále byli dlužní klášteru svatého Ildefonsa v Talaveře de la Reina, přičemž částka dosahovala téměř 3000 zlatých rýnských. Třetím legátorem byl nevedený český benediktinský klášter, který po Verduzích požadoval 4000 českých tolarů a důchod za čtrnáct předchozích let. Na závěr Verdugové dlužili 10000 zlatých rýnských fondu,

---

²⁷⁴ „*Las dos hermanas llenas de descortesía y de terminus indiscretos muy desagradables para mí*“; TAMTÉŽ [13. dubna 1643].

²⁷⁵ „*Sus visitas causan muchas contestaciones ruidos y debates*“; TAMTÉŽ.

²⁷⁶ „*Sera V. S. seruido entender lo mucho que yo desseo el cumplirse cumplidam[en]te el testamento*“; TAMTÉŽ [13. dubna 1643].

²⁷⁷ „*No se me han comunicado ni tengo entera noticia de las circunstancias, pienso se fundan la mayor parte sobre el excesiuo gasto y sobre las muchas desudas*“; TAMTÉŽ.

²⁷⁸ „*Y que con ello enterm[en]te y liquidam[en]te, porq[ue] con estos subterflugios y tergiuersarcones y por otros grandes indicios que no explico, se da gran sujeto a la sospecha de la extincion del ultimo y verdadero, con creerse que V. S. no era heredero de n[uest]ro her[ma]no ni aun participo de la sucesion, este punto va mucho cundiendo en Praga y en otra partes*“; TAMTÉŽ [15. července 1643].

²⁷⁹ „*Mi her[ma]no haria mal de tomar a mala parte esta mi admonicion*“; TAMTÉŽ [15. července 1643].

²⁸⁰ V. BŮŽEK – J. HRLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 71.

kteřý nebyl více rozepsán. Celkově prý měli Verdugové dlužit částku přesahující 100000 florinů, což Jana velice znepokojovalo.²⁸¹

Kromě umořování dluhů Verdugové museli řešit situaci na bojišti, která se pro habsburskou koalici nevyvíjela dobře. To lze pozorovat v dopisech, které Jan zaslal Františkovi. Uvedené téma se odráželo již v dopise ze začátku července 1644, kdy se Jan chtěl setkat se svým bratrem, aby vyřešili finanční otázky. Doufal, že tentokrát se budou moci setkat bez obav, jež pramenily z nedaleké přítomnosti nepřátelských vojsk („*tropas hostiles*“).²⁸² Zmíněný dopis reagoval na procházející poražené vojáky v okolí Chyše, kteří dle Janovy výpovědi byly „*beze zbrani, bot, zle zřizení*“. Na základě toho Jan svého bratra informoval, že je nejspíše nečekají dobré časy a že je navštíví špatní sousedé.²⁸³

Finančně-právní záležitosti pro Verdugy vykonával doktor práv Dusterwalt, který byl několikrát zmíněn v Janově korespondenci adresované jeho bratru Františkovi. Zajímavá zmínka o tomto právním zástupci Verdugů pochází z počátku června 1644, kdy jej Jan společně s Františkovou rodinou pozval na oběd, kdy se měla podávat pečená vepřová kýta a klobása („*un pernil y una longaniza*“). Kromě jídla se na této schůzce měly řešit verdugovské finančně-právní záležitosti.²⁸⁴

---

²⁸¹ „*Las pretensiones de los legados espirituales son quatro, la prim[er]a es de 450 florines capital moneda de brabant, por la fundacion de una sekunda misa en luxemburg que toca a la tercera parte de los legados. [Y] por tanto es a cargo de V. S. que si estan uautizados por los executores del palatinado conuendrá que mi her[ma]no remplaze d[ic]ha suma. La segunda es de san Ilifonso que importa dos mil y ochocientos Rixdaleres de catorze años corridos. La tercera es de san Benito de la suma de quatro mil talleres de Bohemia, con las rentas de catorze años. La quarta es de diez mil Rixdaleres de la fundacion, con la seguridad de que el legado de Cigoña deuelua para el mismo legado de la encomienda. [...] Las deudas que se quieren prouar segun se alaban sobrepujan a mas de cien mil florines [...] [D]igo que siento mucho y me da gran pesar estas turbaciones“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [29. května 1643].*

²⁸² „*Espero q[ue] esta vez nos quedaremos desangustiadados, aunq[ue] con rezelo, que a primera vociferacion de tropas hostiles, tendremos en que entender, si ay tiempo para ello“; TAMTÉŽ [3. července 1644].*

²⁸³ „*Pienso que el miercoles passado aparecio en Zwolen, cerca de Kisch una tropa de gente derrotada sin armas, descalcos, mal parados, pero mal tratados de heridas [...] puede que teniendo ya el camino abierto y franco vengan a visitarnos tan malos vecinos“; TAMTÉŽ [2. července 1644]. Srov. Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války 1643–1645 VII. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1955, s. 218–220, 299.*

²⁸⁴ „*S[eño]r dusterwalt con dezirle q[ue] es combidado para entonces a medio dia en esta posada a un pernil y una longaniza. V. S. nos hará merced de venir con la s[eño]ra condesa y s[eño]ra frayla“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [5. června 1644].*

V průběhu roku 1645 sílila přítomnost švédských vojsk v Království českém v důsledku katastrofální porážky u Jankova počátkem března 1645.²⁸⁵ Verdugové byli touto skutečností znepokojeni a navzájem se informovali o pohybech švédských vojsk. Například v březnu napsal Jan svému bratrovi o švédské armádě nacházející se v Sušici, zatímco císařské vojsko bylo ve Strakonících.²⁸⁶ O měsíc později již svého bratra informoval o postupu Švédů do Rakous, kdy se nepřítel nacházel „*velmi blízko Vidně*“.²⁸⁷ Přes válečné útrapy se každodenní život Verdugů zřejmě příliš neměnil, jak dokládá Janův zájem o víno zmíněný v dopise z poloviny března téhož roku. Jan svého bratra informoval, že nemusel posílat pro víno do Prahy, jelikož Jan v té době měl k dispozici prázdné povozy a chtěl je vypravit s jeho služebníkem Adamem.²⁸⁸

Rok 1646 byl pro bratrské vztahy opět klíčový, jelikož Jan opustil Království české a vydal se do západní části Římsko-německé říše. V polovině srpna narychlo požádal svého bratra Františka o obstarání pasu jemu a jeho rodině pro cestu do Flander od hraběte Rudolfa Colloreda.²⁸⁹ Taktéž jej poprosil, aby se ještě před odjezdem viděli, jelikož to dle Jana mohlo být možná naposledy.²⁹⁰ Zdali v této fázi hrálo významnou roli zdraví, zůstává otázkou. Jako pravděpodobné se jeví, že Jan se s českým prostředím příliš nesžil, jako tomu bylo v případě jeho bratra Františka, a už se nemínil vrátit do království.

Počátkem listopadu 1646 Jan zpravil svého bratra Františka o příjezdu do Kolína nad Rýnem. Jejich cesta měla být dlouhá celých 130 německých leguí, což je údaj, který se nedalo určit. Pro představu se pravděpodobně mohlo jednat o vzdálenost mezi 4–5 km, tedy 520–650 km dlouhou cestu. Jan se svému bratrovi svěřil, že v Kolíně „*pijeme dobré víno, čerstvé ústřice*

---

²⁸⁵ Václav ŠUSTR, *Bitva u Jankova 5.–6. března 1645*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 16, 1975, s. 273–285; Miroslav TOEGEL, *Rok 1645 a bitva u Jankova*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 20, 1980, s. 191–209; TÝŽ, *Bitva u Jankova – rozklad císařské armády a politiky*, Folia Historica Bohemica 2, 1980, s. 283–309; Michal BURIAN, *350 let od bitvy u Jankova*, Folia Historica Bohemica 18, 1997, s. 421–423; Lukáš SLÁMA, *Bitva u Jankova 6. 3. 1645*, České Budějovice 2021.

²⁸⁶ „*Y assi no tengo a[h]ora que auisar, solo que el ex[er]cito enemigo se halla a schuttenhoffen, y el n[uest]ro a strakonitz*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [3. března 1645]. Srov. Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války 1636–1639 V. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1954, s. 301, 306.

²⁸⁷ „*El enemigo se halla muy cerca de Vienna, a ocupado a Tirnstein, Stein, Crems, Corenienborg y Creuzstein*“; TAMTÉŽ [15. dubna 1645].

²⁸⁸ „*Si V. S. embiare aqui por vino no es menester venga algun carro mi cauallo, porque desseo embiar de aqui mi carro con seis buyes y no tienen ninguna carga, por ninguna manera, podra V. S. mandar algun con mi Adam para seruir de acompaňamiento*“; TAMTÉŽ [17. března 1645].

²⁸⁹ „*Sup[li]co a mi hermano que se procure un passaporte del señor conde Coloredo, en mi persona con mi familia para yr a flandes*“; TAMTÉŽ [15. srpna 1646].

²⁹⁰ „*Holgaría antes de la partida que nos dispidiessemos, por si en caso no nos viessemos mas lo qual podria muy bien suceder*“; TAMTÉŽ.

a výtečné maso. Chléb je velice levný“.²⁹¹ O něco později si stěžoval na únavu, což pramenilo ze stáří a dlouhé cesty.²⁹² Roky 1646–1649 jsou bohužel velice chudé na jakékoliv zmínky. Dopisy se hlavně nesly v duchu stížností na Františkovu neochotu dopisovat si s bratrem, na což měl vliv zhoršující se zdravotní stav Františka Verduga a vojenské problémy v Království českém, o čemž bude zmínka níže.

Hraběcí synové

O synech hraběte Františka Verduga se mnoho neví. O jejich dětství je známo málo, více se do historického povědomí dostal pouze Ferdinand Jan Verdugo jako hejtman Žateckého kraje mezi roky 1665–1667.²⁹³ Taktéž byla doposud prozkoumána právní síť agentů Ferdinanda Jana.²⁹⁴ Ovšem bylo opomenuto mládí obou zmíněných hraběcích synů, což se pokusí napravit tato kvalifikační práce. Učiní tak na základě několika dochovaných zmínek pocházejících z bratrské korespondence Jana a Františka.

Na úvod je třeba zmínit, že první zmínka pochází z března roku 1644, kdy Jan napsal svému bratrovi dopis popisující výchovu jeho synovců, kterou nepovažoval za dostačující, jelikož by takto mohli zůstat pochováni v nevědomosti.²⁹⁵ Postupem času, kdy oba synové Františka Verduga stárli, se mohli přesunout do Prahy, kde na ně dohlížel strýc Jan, preceptor a Rodrigo de Arriaga. Mladí Verdugové se neměli k učení, což dosvědčuje dopis zaslaný 22. března roku 1645 z Prahy, v němž Jan svému bratrovi zmínil, že „*mládež se zatím nic neučí od preceptora*“.²⁹⁶ Toho měl sehnat Rodrigo de Arriaga, profesor teologie na pražské

---

²⁹¹ „*Aqui beuemos buen vino, ostias [ostras] frescas y mosullas, y molla excelente, el pan muy barato*“; TAMTÉŽ [2. listopadu 1646].

²⁹² „*Venido a esta Ciudad conosco mas mi vejez aumentandose cada dia con faltarme mucho de la disposicion, o del casnacio de un tan largo viaje, o de comienzo de descreptitud*“; TAMTÉŽ [prosinec 1646].

²⁹³ D. LEINVEBEROVÁ, Hrabě; Helena SEDLÁČKOVÁ, *Krajští hejtmané v Čechách 1537–1848*, Praha 2016 (disertační práce), s. 86, 247.

²⁹⁴ M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*; TÁŽ, *Pražský agent hraběte Ferdinanda Jana Verduga v druhé půli 17. století*, *Historica Olomucensia* 41, 2012, s. 171–192.

²⁹⁵ „*Paresce me mi hermano pretende responderme obliquamente a lo del punto del estudio. Digo que tales obieciones no son bastantes para que los Buenos genios juveniles queden sepultados en la ignorancia*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [8. března 1644].

²⁹⁶ „*[J]uventud, entretanto no aprenden cosa alguna del preceptor*“; TAMTÉŽ [22. března 1645].

univerzitě,²⁹⁷ což obsahoval jeden z dopisů zaslaných Františku Verdugo: „*Pokud jde o to, co mi Vaše Blahorodi nařizuje, najdu preceptora dle Vašich představ*“.²⁹⁸

Dosažení dobrého vzdělání synů bylo prioritou každého šlechtického rodu.²⁹⁹ Výchova mladých urozenců měla přibližně do sedmého roku jejich života probíhat v komnatách fraucimoru. Poté na to mělo navázat vzdělání zprostředkované otcem. Vzdělání ovšem mohlo být ovlivněno složením a úplností rodiny, kdy v případě úmrtí otce převzala odpovědnost za výuku mužských potomků matka, což se taktéž v následujících letech stalo v rodě Verdugo.³⁰⁰

Dobré šlechtictví bylo tématem již od středověku, kdy byly oslavovány rytířské ctnosti, což lze nalézt v krásné literatuře. Ve španělském prostředí například v dílech *El Mio Cid* či *Amadis de Gaula*. Ve dvacátých letech 16. století se v italském prostředí objevilo dílo Baldassara Castiglioneho *Dvořan*, jenž opěvovalo šlechtictví, které dle zmíněného autora bylo považováno za „planoucí pochodeň, jež vrhá světlo na všechny naše skutky“.³⁰¹ Do šlechtických ctností v citované práci autor zařadil statečnost, moudrost, kam patřilo trivium a znalost několika cizích jazyků, dále spravedlnost a čestnost či umírněnost. Kromě povahových rysů měl ještě šlechtic umět správně vystupovat.³⁰²

Františkovi Norbertovi a Ferdinandovi Janovi Verdugo se dostalo soukromého vzdělání. Jelikož do roku 1642 neměli matku, staral se o výchovu jejich otec, jak je patrné z dopisu, který Arriaga zaslal v polovině roku 1640 hraběti Františkovi Verdugo. Martin Holý preceptora předbělohorské doby definoval jako „člověka s určitou úrovní nabytého vzdělání (značná část preceptorů měla alespoň bakalářský titul sedmera svobodných umění), který měl na starosti soukromou výuku a výchovu svěřenců v domácím prostředí rodiny či mimo ně“.³⁰³ Úlohou vychovatelů bylo naučit urozence číst, psát a ovládat cizí jazyky. V českém prostředí se jednalo hlavně o latinu a němčinu, které mladému urozenci otevíraly cestu do společnosti.³⁰⁴ V případě

---

²⁹⁷ K němu více v dalším textu.

²⁹⁸ „*En q[uan]to a lo q[ue] Va Sa me manda yo buscar preceptor muy a su gusto*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 92, sign. C20, kart. 5 [15. července 1640].

²⁹⁹ Martin HOLÝ, *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělání šlechty z českých zemí na prahu novověku (1500–1620)*, Praha 2010; Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ – Martin HOLÝ – Tomáš STERNECK – Jan ZELENKA a kol., *Děti a dětství. Od středověku na práh osvícenství*, Praha 2019, s. 311.

³⁰⁰ M. HOLÝ, *Zrození*, s. 41; k rodu Verdugo viz J. KUBEŠ, *Ze Španělska*.

³⁰¹ V. BŮŽEK – J. HRLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 68.

³⁰² TAMTÉŽ, s. 68–69.

³⁰³ M. HOLÝ, *Zrození*, s. 61; V. BŮŽEK – J. HRLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 293.

³⁰⁴ M. HOLÝ, *Zrození*, s. 90; D. DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ – M. HOLÝ – T. STERNECK – J. ZELENKA a kol., *Děti*, s. 312.

Verdugů se jednalo o německý a španělský jazyk, což dokládá korespondence uložená v Rodinném archivu Verdugo-Doupov.³⁰⁵

V nepřítomnosti Jana Verduga dodával informace jejich otci Rodrigo de Arriaga. Arriaga na úvod roku 1647 zpravil Františka, že jeho synové jsou na tom zdravotně dobře a „začínají pečlivě studovat“. Následně si postěžoval, že nejsou dobře zásobeni knihami a dalšími potřebnými věcmi ke studiu.³⁰⁶ Verdugové kromě nedostatku učebních pomůcek neměli ani dostatek oděvů, na což reagoval Arriagův dopis z konce roku 1647, ve kterém jejich otci napsal: „*Nepochybujte Vaše Blahorodí, že potřeba dětí je obrovská, jelikož v této zimě nemají jiné punčocháče než ze lnu, ani rukávničky, rukavice či kazajky proti špatnému počasí*“.³⁰⁷ Ve stejném dopise zmínil, že preceptorovi dal šest dukátů, z čehož se dá odvozovat, že se jednalo o půlroční plat, jelikož v předchozím dopise ze srpna téhož roku Františka informoval, že nevyplatí preceptorovi nic do té doby, než mu hrabě Verdugo nesdělí jeho vůli.³⁰⁸

O výuku a zdraví svých synovců se taktéž zajímal Jan Verdugo, což se odrazilo v dopisech zaslaných jejich otci Františkovi. Jan se v nich snažil podat informace o zdraví Františkových synů a blízkých osob rodu Verdugo. Koncem ledna roku 1645 Jan zpravil Františka Verduga, že onemocněl Vilém. S největší pravděpodobností se jednalo o Jana Viléma Libštejnského z Kolovrat (1625–1668), kterému tehdy bylo dvacet let.³⁰⁹ Jan si myslel, že „*by to mohly být neštovice [...], ještě si tím nejsme jisti*“. Dále zmínil, že to mohlo být zapříčiněno prochlazením, jelikož Vilém v zimě chodil v letním oblečení. Též se obával zhoršení jeho stavu a podotkl, že pokud se mu přitíží, bude se muset svědomitě léčit.³¹⁰ Již o necelý měsíc později se neštovice přenesly na Františkovy syny, což je patrné z několika dopisů zaslaných jejich otci.

---

³⁰⁵ Se strýcem Janem si mladí Verdugové dopisovali německy, s příbuznými z Království španělského španělsky. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 128, sign. Bb9, kart. 7; TAMTÉŽ, inv. č. 129, sign. Bb10, kart. 7; TAMTÉŽ, inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 11.

³⁰⁶ „*Y assi escribo esriuo estos renglones para auisar a Va Sa q[ue] estan con salud y comienan a estudiar con cuydado o quanto huuiera hecho al caso q[ue] quatro annos ha huuiieran venido. [...] No estan accomodados de libros y lo demas necess[arri]o*“; TAMTÉŽ, inv. č. 92, sign. C20, kart. 5 [6. srpna 1647].

³⁰⁷ „*No dude Va Sa q[ue] la necesidad de los niños es grande pues en estos frios no tienen otras medias q[ue] de lienco, ni manguitos, ni guantes, ni acero jubincilloz contra el mal tiempo*“; TAMTÉŽ [16. prosince 1647].

³⁰⁸ „*Salario ninguno al preceptor hasta saber el gusto de Va Sa*“; TAMTÉŽ [6. srpna 1647]; „*Al Preceptor he dado ahora sesis Ducados*“; TAMTÉŽ [16. prosince 1647].

³⁰⁹ Vlastimil BORŮVKA, *Rodopis rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000, s. 55.

³¹⁰ „*Tenemos aqui por enfermo al joven Willem, podrian ser viruelas por lo que comienzan a predominar. Aun no estamos ciertos dello, puede ser por el frio que a sufrido, vestido de verano. Pero ya para invierno. Si continueua la indisposicion, se tendra aqui el cuydado possible para su cura*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [24. ledna 1645].

15. února téhož roku Jan napsal svému bratrovi: „*V ponděli [13. února] odpoledne si začal František stěžovat a včera ráno jeho bratr. Oba leží v posteli odděleně, a ačkoliv nejsou přítomny neštovice, může se očekávat, že jsou jimi nakaženi. Ferdinand vypadá hůře než první [František Norbert], byl zbaven veškeré chuti k jídlu*“.³¹¹ V postskriptu téhož dopisu z 19. února, kdy byl dopis reálně odeslán, bylo zmíněno, že „*František je na tom lépe, ale Ferdík v důsledku neklidu a těžce to snášeje, skáče z tepla postele do zimy a větru*“.³¹² Dále Jan sdělil bratrovi, že se obával o svého synovce, jelikož byl nezvladatelný. Taktéž vyjádřil pochybnost nad tím, zdali se jednalo o neštovice, přestože se po nich projeví stopy tohoto onemocnění.³¹² Obavy o zdraví Ferdinanda Jana se rozplynuly začátkem března 1645, kdy jeho strýc hodnotil jeho stav již jako lepší. Na druhou stranu zmínil, že se mu objevují další neštovice.³¹³ Mladým Verdugům se nejspíše už v blízké době udělalo lépe, jelikož již v půlce dubna zmíněného roku se Jan ptal svého bratra, zdali po něm ještě nechce něco vyřídit v Praze před jeho odjezdem, a zároveň se ho tázal, zdali má s sebou vzít synovce, jelikož měl k dispozici vůz.³¹⁴

Nejvýznamnější událostí roku 1646 Království českého byla korunovace nového českého krále Ferdinanda IV., který se ovšem nikdy českým králem nestal, jelikož zemřel dříve než jeho otec. Verdugy jako ostatní šlechtu tato událost velice zajímala. Byla to totiž událost, kde chtěl být každý, co něco znamenal. Korunovace Ferdinanda se uskutečnila 5. srpna 1646, tedy na konci třicetileté války a pouze rok po katastrofální porážce u Jankova, v jejímž důsledku švédská vojska pronikla do srdce habsburské monarchie. Právě tato událost mohla motivovat nízkou morálku vojsk ke zdárnému vítězství habsburských vojsk nacházejících se v tomto království.³¹⁵ Jak byla tato událost důležitá pro Verdugy, odráží dopis z 23. července 1646, v němž Jan nabádal Františka, aby se této události hlavně účastnili jeho synovci. Otázkou

---

³¹¹ „*El lunes a la tarde comenzó a quejarse n[uest]ro francisco y ayer por la mañana, el hermano, ambos se hallan en la cama separados. y aunq[ue] no se an señalado viruelas se puede estimar se hallan enfermos dellas. El ferdinando como con menor reposo, parece estar peor, que el primero, auiendo se le quitado toda gana de comer*“; TAMTÉŽ [19. února 1645].

³¹² „*El fran[cis]co se halla mejor, pero el farnandico por ser impatientiss[im]o y mal sufrido, salta de la cama. Del calor va al frio y al viento, y si su indisposicion dura, no dexara de peligrar porq[ue] no se dexa gouernar. Aun no estamos ciertos que sean viruelas aunq[ue] ya auia indicios y apuntauan*“; TAMTÉŽ [19. února 1645].

³¹³ „*El pequeño ferdinando aunq[ue] fuera de peligro (como yo creo) le van saliendo nuevas viruelas*“; TAMTÉŽ [3. března 1645].

³¹⁴ „*[M]e ha parecido auisarlo a V. S. por si me ordenare algo en lo que tengo escrito, para que yo lo disponga antes de mi partida. Y si con ello gusta V. S. que esta juventus se meta tambien en camino podemos yr Juntos. Hare venir un carro*“; TAMTÉŽ [15. dubna 1645].

³¹⁵ Jiří HRBEK, *České barokní korunovace*, Praha 2013, s. 29–31, 81.

zůstává, co si Františkův starší bratr od toho sliboval.³¹⁶ Bohužel touto událostí končí i zmínky o jeho synovcích v dopisech zaslaných Františkovi Verdugo, a zůstává tak neobjasněno, zdali se mladí Verdugové oné korunovace skutečně účastnili.

Příbuzenstvo v Rakousích

Přestože z názvu této podkapitoly by se mohlo zdát, že se rod Verdugo dostal do Rakous a zakoupil tam majetky, nebylo tomu tak. V této kapitole totiž bude krátce pojednáno o nevlastních dcerách Františka Verduga († 1650) a dcerách jeho první manželky Anny Marie z Nagarolla pocházejících z jejího prvního manželství.

Hlavními zdroji poznání o aktivitách nevlastních dcer hraběte Verdugo byl baron Renz a František Josef de la Cruz. Františka Polyxena a Alžběta Klára Cecílie byly dvorními dámami habsburských císařoven. První zmíněná sloužila císařovněm Marii Anně Španělské a Marii Leopoldině Tyrolské, druhá zmíněná pak císařovně Eleonoře Gonzagové.³¹⁷ Dcery Anny Marie se ke dvoru dostaly roku 1639, chvíli po smrti jejich matky.³¹⁸ Pravděpodobně díky jejich nevlastnímu španělskému otci a jeho stykům se jim dostalo dobrého přijetí od španělské části dvora císařovny. Potvrzuje to dopis, který František Josef zaslal v únoru 1639 hraběti Františkovi Verdugo, ve kterém zmínil naději, že „*Španělky jim poslouží ve všem, tak mi to bylo slíbeno*“. Taktéž mu sdělil, že Leonora Mencía Pimentel y Moscoso, dcera již zesnulého místokrále Valencie a Sicílie Antonia Pimentel (†1627), byla dvorní dámou císařovny Marie Anny Španělské.³¹⁹

Možnost přímého kontaktu s oběma členkami rodu z Nagarolla měl František Josef Verdugo v roce 1639. Starší Františku Polyxenu viděl o Velikonocích, které císař s císařovnou strávili v blíže nespecifikovaném dolnorakouském klášteře. V dopise zaslaném Františku

---

³¹⁶ „*Y sobre todo para tratar azerca que los sobrinos, se hallen en la celebracion y solemnidad, que si se concluye es mas que tiempo para los apercebimientos de vestidos que no costan mucho por ser de luto*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [23. července 1646].

³¹⁷ Katrin KELLER, *Hofdamen. Amtsträgerinnen im Wiener Hofstaat des 17. Jahrhunderts*, Wien – Köln – Weimar 2005, s. 302; Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 87, 265–266.

³¹⁸ K. KELLER, *Hofdamen*, s. 302.

³¹⁹ „*Y espero q[ue] las españolas las seruiran en todo q[ue] assi me lo prometido y mas mi s[eñor]a d[ño]a]leonor Pimentel hija del Marques de Tabara Virrey q[ue] fue de Valencia y Sicilia q[ue] es la dama de damas*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 94, sign. C22, kart. 5 [5. února 1639]; K. KELLER, *Hofdamen*, s. 306.

Verdugovi ji popsal jako „*velmi urostlou a šťastnou*“.³²⁰ Její krásu a dobré vystupování znovu opěvoval v dopise zaslaném o měsíc později, kde ocenil zvláště její klid, se kterým vystupovala.³²¹ S mladší Alžbětou Klárou Cecílií se setkal 6. května 1639, kdy klášter navštívily císařovny Marie Anna a Eleonora Gonzagová s dvorem. V rámci jejich návštěvy si povšimnul, že dvorní dámy jí věnovaly mnoho pozornosti, jako například hraběnka ze Starhemberku. Dále zmínil, že tyto dvorní dámy si přály, aby se Alžběta Klára Cecílie stala jeptiškou, na což se prý ideálně hodila díky své skromnosti („*modestia*“) a umírněnosti („*mesura*“). Na závěr ovšem zmínil, že nad tímto aktem ještě nebyl čas přemýšlet, jelikož ještě nebyla dostatečně stará.³²²

Kromě zmínek od Františka Josefa se dochoval dopis od Jana Ambrože Renze, který taktéž věnoval ve své korespondenci prostor Františkovým nevlastním dcerám. V listu datovaném 16. března 1644, tedy čtyři roky po předchozích popsaných dopisech Františka Josefa, se již nejednalo o popis krásy a cudnosti císařovniných dvořanek, nýbrž o sňatcích na dvoře. Dvůr byl právě ideálním místem, kde bylo možné zprostředkovat výhodné sňatky s vysoce urozenými šlechtici, což na příkladu Pernštejnek ukázal Pavel Marek.³²³

Renz napsal Františkovi, že „*minulou neděli se v paláci jedné dvořanky císařovny Marie konala svatba s hrabětem ze Schwarzenberku*“.³²⁴ Renz bohužel neuvedl, že zmiňovanou dvořankou byla Marie Justina ze Starhemberku, která se provdala za Jana Adolfa ze Schwarzenberku.³²⁵ Renz dále informoval hraběte Verdugo, že další sňatek by měl být uzavřen mezi markýzem de Bassompierre a jednou z jeho nevlastních dcer. Na závěr se domníval, že ani jedna strana na tom nebyla finančně dobře, což bylo pro zadlužený rod Verdugo důležitou zprávou.

---

³²⁰ „*Estas pascuas estubieron sus majestades en n[uest]ro conuento con sus Damas y vi la mayor condesa de Nogerol muy crecida y contenta*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 94, sign. C22, kart. 5 [7. května 1639].

³²¹ „*Ayer vi a la Condesa de Nagarola con ocasion q[ue] entro la emperatriz en el Conuento de las monjas es muy bonita y camina con una Grandiss[im]a Paz en todas sus acciones*“; TAMTÉŽ [6. června 1639].

³²² „*La menor ayer estubo en n[uest]ro conuento de las monjas con la emperatrices Maria y Leonora, y las bohemias le hizieron muchos agazajos como la condesa de Martinez Staremborg y la queren q[ue] sea monja y les agrada much opor su modestia y mesura conq[ue] trata. Pero de esta materia aun ay tiempo para ello, pues no tiene tanta edad*“; TAMTÉŽ [7. května 1639].

³²³ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*.

³²⁴ „*Domingo passado auia una boda en Palacio de una Dama de la Emperatriz Maria con el conde de Sbartzemburg*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [16. března 1644].

³²⁵ K. KELLER, *Hofdamen*, s. 320; Hanka TLAMSOVÁ, *Marie Justina ze Schwarzenberku. Obraz (nemocné) šlechtičny v polovině 17. století*, České Budějovice 2012 (bakalářská práce), s. 21–24.

Nakonec ovšem dopadlo vše jinak, než Renz sdělil Františkovi Verdugo, jelikož si jeho nevlastní dcery vzaly šlechtice pocházející ze středoevropské části habsburské monarchie. Alžběta Klára Cecílie se provdala začátkem jara roku 1653 za Ferdinanda Arnošta Breunera (1607–1657/66), vrchního podkoního císařovny vdovy. Po úmrtí svého manžela a několikaleté mezeře se měla roku 1673 navrátit zpět do služeb císařského dvora ve staronové pozici dvorní dámy. To se ale neuskutečnilo, jelikož se opět provdala za Františka Karla Libštejnského z Kolovrat, se kterým byl rod Verdugo spřízněn prostřednictvím sňatku Ferdinanda Jana Verdugo s Maxmiliánou Libštejnskou z Kolovrat, který byl uzavřen v listopadu 1656.³²⁶ Druhá dvorní dáma z rodu Nagarolla se provdala za Jana Šebestiána z Pöttingu, jenž měl na starost stříbro císařovny vdovy.³²⁷ Na těchto příkladech je patrný vliv císařovny-vdovy, která dbala na své dvorní dámy a zprostředkovala jim společensky výhodné sňatky se členy vídeňského dvora.³²⁸

Příbuzenstvo ve Španělsku

Jak bylo zmíněno výše, mužští příslušníci rodu Verdugo se usadili v Království českém, ovšem zbytek rodiny se na přelomu 16. a 17. století vrátil do rodného Španělska, kde se dvě dcery Františka Verduga (†1595) provdaly. Markéta Anna se provdala za Antonia de Meneses y Padilla (†1627), se kterým měla podle dostupných zdrojů dva syny Antonína (Antonio) a Petra (Pedro) a dceru Markétu (Margarita). O druhé dceři Františka Verduga Janě a její rodině se v Rodinném archivu Verdugo-Doupov nedochovaly téměř žádné informace, proto bude výklad o této části příbuzných Verdugů vycházet ze sekundárních pramenů.³²⁹

Antonín de Meneses y Verdugo (* 1604) se po vzoru svého otce stal vojákem a sloužil ve Španělském Nizozemí, o čemž vypovídá korespondence zasláná jeho strýci Janovi. V září roku 1630 se nacházel v Juliers a směřoval do Bruselu.³³⁰ O šest let později se nacházel v Gueldres, kde byl správcem jeho strýc Jan. Zodpovědnost a otcovskou lásku, kterou pravděpodobně Jan cítil ke svému synovci, je možné spatřit v dopise zasláném v červnu 1638, v němž Antonín de Meneses y Verdugo vyjádřil nadšení nad propuštěním ze zajetí, které trvalo dlouhých třináct měsíců. Antonín dále zmínil, že kdo nejvíce tratil na jeho zajetí, byl jeho strýc

³²⁶ K. KELLER, *Hofdamen*, s. 302; J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 16.

³²⁷ Pro srov. J. HRBEK, *České barokní korunovace*, s. 107. Zde je uveden titulární úřad dědičných stříbrníků, jehož držitel měl na starost stříbrné nádoby po dobu korunovační hostiny.

³²⁸ K. KELLER, *Hofdamen*, s. 302.

³²⁹ Pouze se dochovalo několik dopisů od dcery Juany Verdugo Hipolyty de Torres y Verdugo. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 124, sign. Bb5, kart. 7.

³³⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 123, sign. Bb4, kart. 7 [15. září 1630].

Jan, čímž zřejmě mínil Janovu intervenci ve vyplacení peněz za propuštění jeho příbuzného.³³¹ Mímoto tento rodák z Talavery de la Reina byl roku 1625 přijat do rytířského Řádu svatého Jakuba.³³²

Více písemností se dochovalo po jeho matce Markétě Anně Verdugo. Většina listů pochází až ze čtyřicátých let 17. století, tedy posledních let jejího života. Z tohoto období se dochovalo několik dopisů a poslední vůle. Jedná se o zajímavý pramen, který otevírá cestu do myšlenkového světa člověka připravujícího se na dobrou křesťanskou smrt.³³³ Markéta Anna skonalala roku 1642, což se Jan Verdugo dozvěděl od Marca Antonia Godineze Maldonada, který mu v prosinci zmíněného roku sdělil, že „*moje paní doña Markéta odešla na onen svět, nepochybuji, že je v nebi, jelikož jsem poznal její svatý život*“.³³⁴ Následně apeloval na Janův smysl pro rodinu a vyzýval ho, aby se postaral o pozůstalé příbuzné po Markétě Verdugo a otce Františka Garcíu.³³⁵ V dopise z konce ledna téhož roku Markéta Anna Verdugo opětovně žádala Jana Verduga o opatrovnictví jejich potomků, jelikož neměli žádné útočiště. Apelovala na něj, aby jim byl otcem, když mu Bůh jiných nedal.³³⁶

Markéta Anna Verdugo svoji poslední vůli sepsala v Talaveře de la Reina 17. září 1642. Vyznačuje se barokní zbožností a ve srovnání s kšaftem Františka Verduga, který bude popsán níže, je o něco zajímavější. Zejména tím, že ve své poslední vůli zřídila majorát, kdy její majetky a dluhy měl zdědit její nejstarší vnuk Antonín de Meneses y Verdugo, syn Markétina

---

³³¹ „*Y aasi solo me lleuaba con gusto a Bohemia quando me secedio la desgracia de la prision que a durado trece meses, que si bien mi tio el s[eño]r Don Juan a sido quien mas a perdido en ella*“; TAMTÉŽ [17. června 1638].

³³² Archivo Histórico Nacional, Consejo de Órdenes, sign. OM-CABALLEROS_SANTIAGO, Exp. 5218. Dostupné na: <http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/1718614>

³³³ K tomuto tématu viz Pavel KRÁL, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002 (=Monographia historica 2); TÝŽ, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (=Monographia historica 4); TÝŽ, *Kult předků. Paměť a smrt v myšlení české šlechty na počátku novověku*, in: V. Bůžek – týž (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 173–187.

³³⁴ „*[M]i s[eño]ra doña Margarita ha pasado al otro Mundo y no Dudo esta en el Cielo pues conocí su santa Vida*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [24. prosince 1642].

³³⁵ „*V. Sa puede Considerar las necesidades de aque niño que queda desanparado y tambien satisfacer al buen P[adr]e fr. Garcia*“; TAMTÉŽ [24. prosince 1642].

³³⁶ „*[M]i s[eño]ra doña Margarita Desea El Remedio de aquellos niños, sus nietos, que no tienen otro amparo que a V. Sa que les ha de servir de P[adr]e pues no le ha dado Dios otros hijos*“; TAMTÉŽ [31. ledna 1642].

syna Antonína, který zemřel ve službách španělského krále. V případě vymření jeho pokolení měly majetky připadnout Petrovi de Meneses y Verdugo a jeho dětem.³³⁷

Dále se poslední vůle věnovala místu posledního odpočinku zmiňované šlechtičny. Přála si, aby její tělo bylo uloženo vedle jejího manžela v talaverském klášteře svaté Kateřiny. V den jejího pohřbu nebo den poté mělo být odslouženo 33 zádušních mší. Kromě toho žádala o sloužení dalších 300 mší za svou duši v kláštorech svatého Dominika a svatého Augustina ve svém rodném městě. Mimoto ještě projevila přání o sloužení 30 mší za duše jejich rodičů a jejího zesnulého manžela.³³⁸ Na tomto případě se nejen projevila potřeba spásy své vlastní duše, nýbrž i duši nejbližších příbuzných zemřelé šlechtičny.

Jelikož Antonínovi Meneses y Verdugo, univerzálnímu dědici Markéty Anny Verdugo, bylo tehdy dvanáct let, ustanovila jeho poručníkem Jana de Olmedo y Verdugo, bratrance Markéty Anny. Ten měl mimo jiné na základě tohoto testamentu dohlédnout na výchovu mladého dědice.³³⁹ Kromě dědictví se řešila otázka nároku na 4000 realů, stříbrných mincí, které zesnulý Vilém Verdugo přislíbil dceři Markéty Anny na její sňatek jako věno. Markéta Anna se ovšem stala jeptiškou, takže si tuto částku nárokovala její matka na Vilémově dědicovi Františkovi Verdugo.³⁴⁰

---

³³⁷ „En lo que restare de todos mis bienes rayces y muebles nombro y sustituyo por mis uniuersales sucesores al dho d[on] antonio de meneses Verdugo mi nieto hijo mayor de D. Ant[oni]o de meneses uerdugo mi hijo q[ue] murio en seruicio de Su Mag[esta]d y de D[oña] Maria Capata ayala su legitima mug[er] y D[on] Pedro de meneses Verdugo y D[oña] Margarita de meneses berdugo hijos de los su so d[ic]hos nietos paraq[ue] ayen y hereden todos mis bienes deudas y derechos y acciones en la forma q[ue] queda dispuesto en este testam[ent]o”; TAMTĚŽ, inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 10.

³³⁸ „Mi cuerpo sea sepultado en el comu[en]to de santa catalina desta villa orden de s. Jeronimo en la Cipilla de los s[eño]res menesses donde esta enterrado el dicho mi s[eño]r y marido [...]. El dia de mi entierro u otro dia siguiente se deyan por mi alma treinta y tres missas dalma en los altares de indulgencia desta digan por mi alma trecientas missas recadas en los comu[en]jos del s[eño]r Santo Domingo y s. augustin desta Villa dando della la parre q[ue] toca a mi parrochia díganse otras treinta missas recadas por las animas de los dos mis s[eño]res Padre y marido díganse mas por los animas del purgatorio”; TAMTĚŽ.

³³⁹ „Quiero y es mi uoluntad q[ue] respeto de ser el dho d[on] an[toni]o de meneses mi nieto de edad de dose años sea su tutor de persona y bienes el dho D[on] Juan de olmedo berdugo mi sobrino a quien demas de la tutela dexo su aducacion y crianza pido y suplico a los s[eño]res corregidores y alcalde mayor desta b[ill]a aprueue y confirme este mi nombram[en]to y proceda adezurnirle el cargo deste testam[ent]o”; TAMTĚŽ.

³⁴⁰ „De Claro q[ue] el s[eño]r Conde D[on] fran[cis]co Verdugo mi [h]ermano esta obligado a pagarme quatro mil reales de a ocho en plata por carta q[ue] esta en mis papeles q[ue] proceden de los mismos q[ue] mando el s[eño]r Don Guillermo Berdugo a d[oña] Margarita de meneses mi hija Monja en Conu[en]to de san benito el real desta b[ill]a para su casamiento y respecto de auer proffesado despues en el d[ic]ho comu[en]to y auer renunciado en mi sus legitimas de derechos sucedi en la d[ic]ha cantidad mandose cobre a su tiempo y se conuierta en Redencion de secos de mi [h]azienda”; TAMTĚŽ.

Poslední zmínka o rodu Meneses-Verdugo pochází z července 1648, kdy Jan informoval svého bratra Františka o cestě Marie Zapaty y Silva a jejího manžela Petra Zapaty de Mendoza y Cisneros (1619–1663) do Cartageny, kde Petr Zapata de Mendoza y Cisneros zastával úřad dočasného guvernéra této oblasti. V rámci své kariéry v Království Nová Granada působil jako guvernér Antioquie a později opět Cartageny.³⁴¹ Dlouhá cesta do Nového světa musela být pro oba velice bolestná, jelikož před naloděním v Sanlúcaru ztratili dvě ze tří dcer a během plavby přišli ještě i o neteř Markétu Annu Meneses y Verdugo, dceru Markéty Anny Verdugo a Antonína Meneses y Padilly. Jan zmínil, že Markéta Anna skonala dvacátý druhý den plavby. Na závěr podotkl, že její bratr se s ním nacházel v Kolíně nad Rýnem a věnoval se studiu a jiným počestným aktivitám.³⁴²

Druhé části španělského příbuzenstva rodu Verdugo se detailněji věnovala studie Pabla Péreze Garcíi, který sledoval historii rodu do první čtvrtiny 18. století. Autor věnoval pozornost Ludvíkovi Janovi de Torres Verdugo y Juan de Centellas (1658–1718), který se po smrti svého strýce Karla Jana (1601?–1679) stal druhým hrabětem de Peñalva.³⁴³ Jeho strýc Karel Jan byl rytířem Řádu svatého Jakuba (*Orden de Santiago*), komturem města Museros a velitelem královského paláce ve Valencii. Jednalo se tedy o významného valencijského šlechtice.³⁴⁴ Kromě strýce Ludvíka Jana II. autor sledoval počátky rodu. Popsal kariérní postup stejně jmenujícího se otce Ludvíka Jana II. Ludvíka Jana (1603–1658), který sloužil od třicátých let 17. století ve španělské Itálii, kde pomáhal bránit toto území proti pronikajícím francouzským jednotkám. Později se účastnil bojů v Katalánsku, za což si od vrchního velitele

---

³⁴¹ María Cristina NAVARRETE, *La provincia de Cartagena y su área de influencia en el siglo XVII. Espacio y población*, Huellas 47–48, 1996, s. 28–37; <https://dbe.rah.es/biografias/7351/pedro-zapata-de-mendoza-y-cisneros> [citováno dne 21. 3. 2024]

³⁴² „V. S. podra acordar auer entendido como Doña Maria Zapata se encaminaria con todo su menejo a un gouierno en America, Su marido s[eño]r Don Pedro Zapata auisa pro su carta f[echad]a en cartagena de las indias de 22 de Hebr[er]o passado, como antes de embarcarse su mujer y el auian perdido dos hijas y con ellas a la pequeña margarita ana de meneses hija de Don Antonio. Auiendose entrambos despues embarcado y engolfadose [?] muy adelante en el mar atlantico, a veynze y dos dias, murio ella sobre la mar sin auer podido llegar en vida a dicha cartagena, cuyo gouernador con titulo de general es Don Pedro Zapata. Dos criados que lleuaua de brusselas an llegado con bien a las indias, pienso que don Ant[oni]o Jusepe de meneses a quedado en Talauera sin auer seguido a la madre, Don Pedro de meneses su her[ma]no se halla aqui conmigo emplease al estudio, y a otros exercicios virtuosos.“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [4. července 1648 a 17. dubna 1646].

³⁴³ Pablo PÉREZ GARCÍA, *El Conde de Peñalva y la Real Alcaidía valenciana en la transición de los fueros a la Nueva Planta (1679–1718)*, in: Juan Francisco Pardo Molero – Manuel Lomas Cortés (edd.), *Oficiales reales. Los ministros de la Monarquía Católica (siglos XVI–XVII)*, Valencie 2012, s. 295–326.

³⁴⁴ TAMTÉŽ, s. 303–304.

katalánské fronty Jana Josefa de Austria vysloužil doporučení a roku 1652 se stal sargentem mayor milicí v Království valencijském. Zde se roku 1655 oženil s Annou Marií Juan de Centellas y Sanoguera. Z manželství vzešla jedna dcera a výše zmíněný Ludvík Jan II.³⁴⁵

Překvapivě nejvíce zpráv se dochovalo o pobytu sester Jana a Františka v klášteře, jimž bratři měli hradit rentu na základě poslední vůle jejich bratra Viléma Verduga. Dobře je to patrné z Janova dopisu zaslaném Františkovi z dubna 1640, kde zmínil, že „*naše sestry paní vdova [Markéta Anna Verdugo] a řádová sestra [Markéta Anna Verdugo y Meneses] mi píší ohledně požadavku na zaslání nějaké finanční pomoci. Žádám Vaše Blahorodí, aby nezapomněl na Váš slib a povinnost něco málo jim zaslat a potěšit je*“.³⁴⁶ V dopise z konce června téhož rok Jan apeloval na svého bratra a přál si, aby konečně začal zasílat peníze, na které sestry měly nárok.³⁴⁷ Tato žádost o peníze se objevovala téměř v každém dochovaném dopise zaslaném ze Španělska. Nejzajímavější výpovědní hodnotu má kopie dopisu ze 4. června nevedeného roku. Markéta Verdugo v ní zmínila, že nerozuměla chování svého bratra Františka, který pouze hřešil, když neplnil poslední vůli svého bratra Viléma, načež Janovi sdělila, že Bůh takové lidi potrestá.³⁴⁸ Ve stejném dopise napsala, že se obává nejhoršího, jelikož ji přišli navštívit jezuité a chtěli po ní peníze, které jim nemohla poskytnout, načež se obávala, aby nemusela opustit dům a její dcery klášter.³⁴⁹ Na závěr Markéta Verdugo podotkla, že neměla „*ani přehoz, ani šaty, ve kterém bych mohla jít na mši*“, a dodala, že vše výše napsané byla pravda. V důsledku toho opět požádala své příbuzné o finanční pomoc.³⁵⁰

---

³⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 295–303.

³⁴⁶ „*N[uest]ras hermanas la s[eño]ra Viuda y la monja me escriuen sobre pretencion y azerca tener algun socorro de dineros. Sup[li]co a V. S. no se oluide de su promessa y obligacion con embiarlas algun dinero y darlas aquel alegron.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [14. dubna 1640].

³⁴⁷ „*Aquí juntamente van algunas cartas de la monja n[uest]ra hermana yo dessearia mucho que mi hermano se dispudiesse a comenzar al cumplimiento de lo que está obligado.*“; TAMTÉŽ [30. června 1640].

³⁴⁸ „*No le entiendo Dios le alumbre solo querria que supiesse q[ue] se ha de penar mucho en la otra vida no cumpliendo los testamentos los q[ue] estan encargados dellos y que muchas vezes castiga Dios desde aca q[ue] [h]ay muchos exemplos de esso*“; TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. Ba4, kart. 3 [4. června xx].

³⁴⁹ „*Esta semana vinieron, y me dio un frio con calentura, de pena que fue lastima verme porque temo me han de echar desta casa y a mis hijas del conuento por no tener con q[ue] contentar a los Jesuitas*“; TAMTÉŽ [4. června xx].

³⁵⁰ „*Ni un manto ni un vestido tengo para salir a missa, y esto es verdad [...] le supplico me ayude*“; TAMTÉŽ [4. června xx].

Ta ze strany Františka Verduga neputovala minimálně od roku 1636, což dokazuje list Isidora de la Cruz zaslaný Janovi Verdugo.³⁵¹ Na základě Františkovy nečinnosti mu jeho sestry hrozily soudním procesem. Především požadovaly doplatit finanční obnos stanovený v poslední vůli Viléma Verduga.³⁵² Na finanční problémy rodu bratři reagovali již počátkem roku 1640, kdy sepsali ve Frankenthalu společnou dohodu, která byla popsána výše. Ovšem ani tato událost nepřinesla tížený klid do verdugovské pokladny, která v důsledku třicetileté války a vyplenění panství saskými a později švédskými vojsky měla mnoho problémů.³⁵³ Jak velké částky posílal Jan Verdugo příbuzným do Španělska, nelze na základě dochované korespondence zrekonstruovat. Jediná zmínka o penězích pro španělské příbuzné Verdugů pochází z pera Marca Antonia Godineze Maldonada, který se v dopise zaslaném roku 1641 zmínil, že měl k dispozici 283 pataconů, které měl zaslat španělským příbuzným.³⁵⁴

---

³⁵¹ „Tres mil y tantos tallares de 16 años que al s[e]ñor her[ma]no de V. S. Ill[ustrisi]ma ha gozado los Bienes sin dar nada a las dichas mongas“; TAMTÉŽ, inv. č. 148, sign. D4, kart. 8 [18. června 1652].

³⁵² „Aqui embio una carta de n[uest]ra hermana Doña Margarita, otra de Marta en que ella amenaza de intentar processo contra mi hermano“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [21. dubna 1640].

³⁵³ Peter ENGLUND, *Nepokojná léta. Historie třicetileté války*, Praha 2000, s. 359–454; Michal VOKURKA, *Sasko-lauenburská panství v době třicetileté války*, *Bohemiae Occidentalis Historica* 5, 2019, č. 1, s. 145–161; Peter Hamish WILSON, *Europe's Tragedy. A New History of the Thirty Years War*, London 2010, s. 477–478.

³⁵⁴ „El Dinero conque yo me hallo aqui de V. Sa es unos doscientos y treinta y tres Patacones ynclusso cinq[uen]ta que Recibi aqui por otros tantos que mi suegro pago en bruselas de los 200 que tubo en su poder“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [21. července 1641].

IV. Rod Verdugo po konci třicetileté války

Pro velkou část Evropy se rok 1648 nesl ve znamení ukončení 30 let trvajícího konfliktu, ve španělsko-holandském prostředí dokonce 80 let. Naneštěstí na Iberském poloostrově stále probíhaly tuhé boje mezi Královstvím španělským a vzbouřeným Katalánskem a Portugalskem. Navíc pokračovala válka se sousední Francií. Tyto boje měly trvat ještě několik let až do podpisu Pyrenejského míru roku 1659.³⁵⁵

Pro českou část rodu Verdugo se poválečné období neslo ve špatném duchu. Jejich majetky byly v uplynulých letech vypleněny nepřátelskými vojsky a bylo třeba je obnovit, aby opět mohly generovat zisk, který byl potřeba na splácení dluhů.³⁵⁶ Ovšem to nejhorší mělo teprve přijít, jelikož konec čtyřicátých let se vyznačoval stále více se zhoršujícím zdravotním hraběte Františka Verduga, který skonal 9. července 1650.³⁵⁷ Jeho zdravotní problémy se táhly několik let. Na základě dochované korespondence s Františkovým agentem na vídeňském dvoře baronem Renzem, Rodrigem Arriagou a Františkovým bratrem Janem lze zrekonstruovat jeho již zmíněný zhoršující se zdravotní stav.

Baron Renz již v roce 1643 Františkovi napsal, že uběhlo mnoho času, co od něho nedostal dopis, a že neví, zdali je mrtvý či živý.³⁵⁸ Renzovým hlavním zájmem bylo splacení dluhu jeho ženě, které Verdugové dlužili neznámou částku. Proto udržoval písemný kontakt s rodem Verdugo, na základě čehož se dají postihnout zdravotní problémy druhého hraběte Františka Verduga. Františkova indispozice trvala minimálně od roku 1640. V dopise z roku 1640 se Renzovi omlouval, že mu nepsal kvůli zmíněným zdravotním důvodům. Bohužel se již

---

³⁵⁵ Antonio DOMÍNGUEZ ORTIZ, *Desde Carlos V a la paz de los Pirineos 1517–1660*, Barcelona 1973; Antonio UBIETO ARTETA a kol., *Dějiny Španělska*, Praha 2002, s. 320; Antonio José RODRÍGUEZ HERNÁNDEZ, *Las limitaciones de la paz. Diplomacia y colaboración económico-militar entre España y el Imperio en torno a la paz de Westfalia (1644–1659)*, in: José Martínez Millán – Rubén González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los Austrias II. Las Relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio*, Madrid 2010, s. 1355–1386.

³⁵⁶ Saský vpád na mašťovské panství kuse popsál legátor Andrés de Contreras. Podle jeho zprávy roku 1632 odešel nepřítel a na svátek svatého Martina se opět vybíraly renty v Mašťově [„*En el año 1632 partio el enemigo, y se voluio a cobrar a mascha en la fiesta de san martin*“]. Mimoto saské vojsko poničilo zámek, zahradu a část hradeb. Contreras financoval opravy, za což požadoval 380 florinů [„*Por la refabrica del quarto de casa que se ha destruydo montara la muralla, cal, albañiles, carpinteros, texas, herrame arboles, tablas ventanas vidrieras y la conduta*“]. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 125, sign. Bb6, kart. 7. Srov. Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války 1626–1635 IV. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1953, s. 277–278, 296–298.

³⁵⁷ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 15.

³⁵⁸ „*Ha tanto que no he reziuido cartas de V. S. o que no se si es vivo, o muerto*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [22. března 1643].

nezmínil, co tím mínil.³⁵⁹ Od Rodriga Arriagy se dochovala pouze jediná zmínka o Františkově zdraví. V dubnu 1647 Františkovi napsal dopis, ve kterém soucítí s jeho zdravotním stavem. Bohužel opět chybí bližší specifikování nemoci, která Františka sužovala.³⁶⁰ Nejucelenější pohled na jeho zdraví vrhá dochovaná korespondence s jeho bratrem Janem. V březnu 1640 Jan napsal Františkovi, že jej těší jeho dobrý zdravotní stav.³⁶¹ Ovšem v srpnu 1640 v jiném dopise už hovořil o zhoršujícím se Františkově zraku v důsledku zánětu („*defluxion de vista*“). Jan nabádal bratra, aby si dával pozor na svůj zrak, jelikož to podle něho byla základní a potřebná věc na tomto světě.³⁶² Tento zdravotní problém se s Františkem táhnul dlouhá léta, jelikož v dubnu 1645 Jana mrzela bratrova indispozice a byl znepokojen jeho dlouhotrvajícím problémem.³⁶³ Františka nejspíše poslední tři roky života sužovaly různé zdravotní problémy, jelikož se z tohoto období dochovalo malé množství jeho dopisů. Také Jan se o svého bratra v dopise z ledna 1647 bál. Zmínil, že mu několikrát napsal, aniž by obdržel odpověď. Za zmínku stojí, že Jan netušil, co stálo za přerušением korespondence, a milostivě žádal Františka, aby to napravil jejím obnovením.³⁶⁴ V podobném tónu se vyznačovaly dopisy z června 1648 a listopadu 1649, které refletovaly postupný útlum korespondence.³⁶⁵ To mohlo být zapříčiněno vážnou nemocí.³⁶⁶ Dopisy z roku 1650, pokud vůbec nějaké byly, bohužel nejsou dochované.

František Verdugo po sobě zanechal poslední vůli, která je dochována na dvou místech, a to ve Státním oblastním archivu Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, a v pražském Národním archivu.³⁶⁷ Oba dokumenty byly sepsány ve španělském jazyce a datovány 15. prosince 1648. Je třeba mít na paměti, že španělské testamenty nebyly v českém prostředí

---

³⁵⁹ TAMTÉŽ [bez datace].

³⁶⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 92, sign. C20, kart. 5 [11. března 1647].

³⁶¹ „[H]a quedado con mucho contento por entender su buena salud“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [31. března 1640].

³⁶² „La carta de V. Sa Her[ma]no de primero deste reziui en esta ciudad. por ella he entendido lo de la defluxion de vista, sup[li]co muy encarecidamte tener buena quenta de los ojos siendo cosa tan esencial y necessaria en este mundo“; TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [17. srpna 1640].

³⁶³ „[M]e pesa de las indisposiciones que causan essas defluciones sobre los ojos“; TAMTÉŽ [19. dubna 1645].

³⁶⁴ „Diuersas vezes he escrito sin auer tenido carta de mi hermano, no puedo conjeturar la causa desta intermission y faltas, que suplico tiernam[en]te sea V. S. seruido emendarse con la correspondencia mas frequente“; TAMTÉŽ [12. ledna 1648].

³⁶⁵ TAMTÉŽ [14. června 1648 a 7. listopadu 1649].

³⁶⁶ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 15; V. BŮŽEK – J. HRLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk*, s. 358.

³⁶⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 44, sign. A4, kart. 3; Národní archiv, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

ničím obvyklým, na což upozornil Jiří Kubeš, který napsal, že „testament ve španělštině neodpovídal požadavkům českého právního systému, takže úředníci desk zemských nechtěli tento kšaft [Františka Verduga] v létě roku 1650 vůbec přijmout“.³⁶⁸

Sepsat poslední vůli bylo velice důležité pro každého správného křesťana, na což upozorňují soudobé tisky popisující dobrou smrt. Samotná poslední vůle byla Obnoveným zřízením zemským definována jako „vysvědčení a vyjevení poslední vůle lidské, jakby kdo chtěl, aby po smrti jeho statkem a s věcmi jemu vlastně náležejícími a v moci jeho zůstávajícími zachováno býti mělo“.³⁶⁹ Poslední vůle měla být sepsána nejlépe vlastní rukou a za plného vědomí.³⁷⁰ To splňovala i závěť hraběte Verdugo, který na úvod napsal, že se nacházel v dobré kondici.³⁷¹

Smrt na počátku 17. století byla popisována jako věčné zbavení života a jako konec putování pozemskými nástrahami. Člověk měl včas vyřídit své záležitosti, aby mohl být řádně pohřben a nestrašil živé.³⁷² Přes tyto myšlenky šlechtici pohlíželi na smrt jako na „ochočenou“, aneb připravovali se na ní a zároveň se jí obávali. Mohlo by se konstatovat, že člověk již od narození směřoval ke smrti.³⁷³ Katolíci měli jistotu, že po jejich skonu bude následovat poslední soud, a ten rozhodne, zdali jejich duše skončí v nebi, očistci či pekle. Zde je třeba zdůraznit, že tato problematika se netýká pouze 17. století, ale již má dlouhou tradici. Například kněz František Koster popsal peklo jako místo, ve kterém se nachází nekonečná tma, šířavý oheň, dusivý prach a smrad, štiplavý dým smrti a ustavičné hromobití.³⁷⁴ Dá se tedy konstatovat, že smrt byla všemi vnímána jako přirozené ukončení lidského života. Pavel Král na základě výzkumu šlechtických testamentů z druhé poloviny 16. a první poloviny 17. století zjistil, že smrt v myšlení testátorů představovala jistotu a současně i nejistotu. Jistotou byla její nevyhnutelnost. Jak zmínil, testátoři v souladu s dobovými představami vyjadřovali přesvědčení, že smrt nečiní rozdíly mezi mladými či starými, zdravými a nemocnými, ani

---

³⁶⁸ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 226.

³⁶⁹ Hermenegild JIREČEK (ed.), *Obnovené Právo a Zřízení Zemské dědičného království Českého*, Praha 1888, s. 404.

³⁷⁰ „*Jestliže kdo z stavův o statku svém dědičném kšaft dělati chtěl, ten má při zdravém rozumu býti*“; TAMTÉŽ, s. 406; P. KRÁL, *Smrt*, s. 86–87.

³⁷¹ „*[H]allandome con entera dispussicion corporal*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 44, sign. A4, kart. 3.

³⁷² P. KRÁL, *Smrt*, s. 43–44.

³⁷³ TAMTÉŽ, s. 45–46.

³⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 47–49.

majetnými a nemajetnými. Autor podotkl, že takové myšlenky odpovídaly motivu spravedlivé, neústupné a neoblomné smrti, který lze nalézt v cyklech tanců smrti.³⁷⁵

Tehdejší šlechtici si museli klást otázku, jak předejít cestě do pekla a mít lepší šanci spasit svoji duši a svůj rod. Možností bylo několik. Předně bylo nutné vést pokojný život, nehřešit a pomáhat chudým a podobně. Jenomže ne všichni šlechtici, a zvláště v období třicetileté války a s nástupem barokní zbožnosti, tyto podmínky splňovali. Proto nejschůdnějším prostředkem pro spásu duše bylo sloužení zádušních mší, které šlechtic nechal sloužit za spásu své duše. Množství zádušních mší uváděl ve své poslední vůli.³⁷⁶ Dalším způsobem bylo pochování v jednoduchém oblečení nebo jako příslušník církevního řádu.

Členové rodu Verdugo byli členy různých náboženských řádů. Vilém Verdugo († 1628) byl kapucínem od 12. dubna 1618.³⁷⁷ Za výzkum by stálo zjištění, zdali onen klášter Svatého Ducha, ve kterém byl Vilém pochován, byl spojen s kapucíny. Jeho bratr František Verdugo byl členem stejného řádu od 10. prosince 1628. Na základě toho se mohli Verdugové například účastnit mší, kázání, postů, poutí, pokání a podobně.³⁷⁸ Zatímco Vilémův list byl signován v Římě, Františkův v kapucínském klášteře v Madridu. Zde je možné pozorovat zájem o výběr církevních řádů a důležitost jednotlivých Verdugů v rámci evropského prostoru. Zatímco Vilém byl vysoce postaveným šlechticem Království španělského, František byl spíše lokální šlechtic s konexemi na Iberském poloostrově. Za zmínku stojí, že Jan Verdugo se stal členem řádu augustiniánů, a to na základě listiny signované v Římě 24. června 1635.³⁷⁹ Ve vztahu k Františkovi Verdugovi, jeho fraternitě a místu posledního odpočinku je důležité zmínit, že byl pravděpodobně pochován v kadaňském františkánském klášteře, jelikož jako minorita měl duchovně blízko k tomuto řádu.³⁸⁰

Na následujících stránkách bude analyzován kšaft Františka Verduga jako ukázka barokní zbožnosti. Jak již bylo zmíněno výše, závěť byla sepsána 15. prosince 1648 ve španělském jazyce.

---

³⁷⁵ TAMTÉŽ, s. 57.

³⁷⁶ TAMTÉŽ, s. 58.

³⁷⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 5, sign. A2, kart. 2.

³⁷⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 42, sign. A2, kart. 3.

³⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 114, sign. A1, kart. 7.

³⁸⁰ Petr HLAVÁČEK, *Františkánský klášter v Kadani*, Louny 2004; TÝŽ, *Čtrnáct svatých Pomocníků. K pozdně středověké spiritualitě elit a její christocentrické dimenzi*, Praha 2014, s. 156–262.

Závěť Františka Verduga začala invokací: „*Ve jménu Nejsvětější Trojice, Otce, Syna a Duchy svatého, Amen*“.³⁸¹ Dále ji následovala intitulace: „*Já, hrabě a plukovník Don František Verdugo*“.³⁸² V následující části Františkovy poslední vůle bylo zmíněno, že se nachází v dobrém zdravotním stavu (formulace *sana mente*). V opačném případě by se mohla prohlásit za neplatnou. V další části se nachází zmínka o pomíjivosti života. V té František Verdugo popisoval smrt jako jistou věc, čehož si byl vědom.³⁸³ Tento jev, jak již bylo zmíněno výše, byl pro barokní dobu obvyklý.³⁸⁴

Další odstavec kšaftu Františka Verduga se věnoval místu posledního uložení. Na úvod zmínil, že zanechává svoji duši Pánu Bohu v očekávání přímluvy jeho božské matky Panny Marie, svého Anděla strážného, svých přímluvců, svatého otce Josefa a svatých mučednic Kateřiny a Barbory. Tím si nejspíše chtěl zajistit spásu své hříšné duše.³⁸⁵ V dalších řádcích popsal, co mají udělat s jeho tělem, až odejde z tohoto světa. V první řadě žádal, aby se po jeho smrti sloužilo 1000 zádušních mší. Toto číslo se může na první pohled zdát vysoké, ale například Jáchym Slavata z Chlumu a Košumberka, bratr Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, si za svoji duši přál vykonat 400 zádušních mší, kdežto jeho významnější bratr si o dvacet let později přál již 3000 zádušních mší.³⁸⁶ Ovšem každá zádušní mše něco stála, a proto František Verdugo nařídil svým dědicům, aby za každou mši byla vyplacena almužna od poloviny říšského florinu do 30 krejcarů.³⁸⁷ Jak bylo zmíněno výše, přítomnost chudých byla běžnou barokní praxí, která měla ukázat na prostotu života zemřelého. František Verdugo nebyl výjimkou a žádal, aby se jeho pohřbu účastnilo co nejvíce chudých.³⁸⁸ S tím souvisela i žádost

---

³⁸¹ „*En nombre de la Santissima Trinidad. Padre, y hijo y espiritu Santo. Amen*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁸² „*Yo el conde y coronel Don fran[cis]co Verdugo*“; TAMTÉŽ.

³⁸³ „*[Q]uan segura es la muerte para mas siguridad demi consciencia me a parecido*“; TAMTÉŽ.

³⁸⁴ P. KRÁL, *Smrt*, s. 57.

³⁸⁵ „*Primero, o, em primer lugar mando, y deixo a mi Criado mi Alma, esperando que por intercession, de su diuina Madre S[an]ta Maria, mi Angel de Guardia, mis aduogados, el Glorioso Padre S[ain]t Joseph, las Gloriosas Martires S[an]ta Chatarina y S[an]ta Barbara, por su interession alcausara gracia a la saluacion de mi alma Peccadora*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁸⁶ P. KRÁL, *Smrt*, s. 58–59.

³⁸⁷ „*[R]uego ordeno a mis herederos que luego despues de mi muerte se lean mil misas, por mi dicha alma, la limosna de cada misa sea; por medio florin de alemaña, a treinta creizeres*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁸⁸ „*[J]untando a quantos se pudieren juntar, y hallar para mi entierro*“; TAMTÉŽ. Dále P. KRÁL, *Smrt*, s. 191–192.

o skromný pohřeb bez pompéznosti.³⁸⁹ Tutéž zmínku lze například nalézt v závěti Adama mladšího z Valdštejna, který zemřel v roce 1637. Valdštejn přímo žádal, aby nebylo užito zbytečných nákladů, nenosily se praporce či nebylo vystavěno castrum doloris.³⁹⁰ Františkovu rakev dle jeho poslední vůle mělo nést dvanáct chudých a nejlépe stejný počet se svícemi a voskovicemi.³⁹¹ Ty měly značit očištění, ochranu před ďábelskými silami, a hlavně symbolizovat cestu do nového světa – do nebe.³⁹²

František Verdugo ve své poslední vůli informoval, že kdyby zemřel na svých statcích, přál si být pochován v kadaňském františkánském klášteře u kostela Panny Marie a Čtrnácti svatých pomocníků.³⁹³ Za alternativu nabídl kapucínský klášter nacházející se pravděpodobně v Mostě, který podle autorovy poslední vůle nebyl tak finančně náročný.³⁹⁴ V případě úmrtí v Praze si přál být pochován v kostele Panny Marie Sněžné, který spravovali bosí karmelitáni. Přestože karmelitáni přišli ze Španělska a mohli být Františkovi kulturně nejbližší, hrabě Verdugo podotkl, že nejrady by byl pochován v kapucínském klášteře, jelikož jak bylo zmíněno výše, byl členem kapucínského řádu.³⁹⁵ Otázkou zůstává, kde byl František Verdugo pochován. Dle inventáře Rodinného archivu Verdugo-Doupov František Verdugo skonal na svých statcích v Doupově a byl pohřben ve františkánském klášteře v Kadani.³⁹⁶ Jisté je, že byl pochován v Čechách a de facto se stal prvním příslušníkem tohoto rodu, který zde zanechal své ostatky.

Následující část analyzované poslední vůle se věnovala rodinným záležitostem. František Verdugo předně myslel na svoji druhou manželku Sabinu Lukrecii, které odkázal

---

³⁸⁹ „*Segundariamente ordeno y mando a mis herederos que mi cuerpo no sea sepultado con alguna pompa*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁹⁰ P. KRÁL, *Smrt*, s. 192; TÝŽ, *Mezi životem*, s. 94–95.

³⁹¹ „*[S]ino que despues de mi uida mi cuerpo sea lleuado por doze Pobres, o otros tantos con candelas, o, achas, y q[ue] desta manera sea lleuado a la sepultura sin alguna magnificencia, o Vanidad*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁹² P. KRÁL, *Smrt*, s. 127–128.

³⁹³ „*Y que si muriere, en los bienens, mi cuerpo pueda ser sepultado, o, en el conuento de S[an]to fran[cis]co de Caden*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456; Pavel VLČEK – Petr SOMMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 281–284.

³⁹⁴ „*[O], bien, en el conuento de los Reuerendos Padres Capuchinos de Prixs, donde mas mis herederis hallaren fácil y de menos gasto*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456; P. VLČEK – P. SOMMER – D. FOLTÝN, *Encyklopedie*, s. 383–385.

³⁹⁵ „*Y si falleciere en Praga, sea en el conuento de los descalzos de S[an]ta Maria de las Nieues, y si alcansarse puediere miseria grata en conuento de Reuerendos Padres Capuchinos*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁹⁶ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 15.

vdovskou rentu v hodnotě 1000 říšských tolarů, kterou mohla čerpat až do své smrti.³⁹⁷ Dále myslel na své nevlastní dcery Františku Polyxenu a Alžbětu Kláru Cecilii, kterým odkázal celkem 6000 florinů „*ve vzpomínce na jeho dobrou vůli, lásku a vzpomínku*“.³⁹⁸ Rovněž připomněl svému bratrovi Janovi, že mu stále nesplatil slíbených 15000 florinů s úroky za Františkův podíl na panství Mašťov, ze kterých mělo být zapláceno výše zmíněných 6000 florinů pro nevlastní dcery Františka Verduga.³⁹⁹

Na závěr testamentu František Verdugo oznámil, že přiložil relaci vztahující se k jeho dluhům. Ty se dělily do dvou skupin: na církevní a světské. V první skupině se nacházelo celkem osm závazků. V prvé řadě odkázal blíže nespecifikované „*frankfurtské kapli*“ truhlu v hodnotě 900 florinů, kterou nařídil opět zakoupit a darovat ji zmíněné kapli pro náboženské účely.⁴⁰⁰ Jedinou otázkou zůstává, kterou kapli ve Frankfurtu nad Mohanem měl František Verdugo na mysli. V bodech dva až pět František Verdugo opět odkazoval různé předměty stejné kapli. V bodu dva napsal, že na základě daného slibu odkázal stříbrnou lampu v hodnotě padesáti zlatých rýnských. Mimoto věnoval kapli zlatý kříž se stříbrným podstavcem, který měl být umístěn před oltář, dva obyčejné zlaté poháry a velký stříbrný kříž.⁴⁰¹ Dále věnoval kadaňskému klášteru, kde chtěl být pochován, 100 florinů, které mohly být použity na výstavbu vodovodu nebo na to, co by přišlo vhod.⁴⁰² Za zajímavý bod lze považovat číslo sedm, který se věnoval rodině první manželky Františka Verduga – Házmburkům. František Verdugo věnoval 150 florinů klášteru svatého Jiří na opravu oltáře Panny Marie („*nuestra señora*“), který se

---

³⁹⁷ „*Tambien Mando y lego a mi mujer Sabina lucrecia Minckouitz condessa de Verdugo, mil tallares imp[eria]les cada año, los quales deua usar durante su Vida Y esto se entiende tanto tiempo que permaneciere en Viudez pero si tomare estado q[ue] esta Renta de mil tallares sese y buelua a los herederos, como tambien despues de su muerte*“; NA, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

³⁹⁸ „*Mando y lego a mis hijastras francisca polixiena y Isabella Clara Cicilia, a cada una por una uez tanto tres mil florines de alemaña, en memoria de mi buena uoluntad, y Amor, y recuerdo*“; TAMTÉŽ.

³⁹⁹ „*[E]stos seis mil florines pa entranbas sean pagados de la pretencion y deuda que tengo sobre la señoria de Macha [...]; pues mi her[ma]no don Ju[an]o sea obligado a dar satisgaccion de capital de 15 m[il] florines con sus entereses; como parece por una escritura echa en frankendal*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁰ „*Primeramente soy obligado a la restitucion de un cofre de Capilla que cuesti y pague en francaforte del meno, nouecientos florines de alemaña pocomas, o, menos, que como lo compre para el servicio de Capilla; quiero que se buelua a comprar, por auer sido dedicado para el culto diuino*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰¹ „*Por promesa echa para dicha Capilla una lampara de Plata reuator de cinquenta rixdaldres; mas una cruz dorada con su pie de plata para delante el altar de ualor de ueinte rixdaldres; mas dos calizes dorados ordinarios; mas una cruz grande de plata para un estandarte deuator de sesenta rixdaldres*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰² „*A los padres de S[an]t[o] fran[cis]co de Caden titulo de 14 auxiliatores cien fls de alemaño para un conduto de agua, o, para lo que mas hallares conuenir*“; TAMTÉŽ.

podle jeho slov nacházel před hrobkou Házmburků. V případě dobrého stavu měly být peníze užity na ornament nebo jinou ozdobu.⁴⁰³ Poslední bod se vztahoval k rodnému Španělsku, kde nechal kázat 100 zádušních mší za duše některých určených osob s almužnou v hodnotě půl florinu za každou mši.⁴⁰⁴

V této části závěti se promítla barokní náboženská zbožnost, jelikož šlechtic nacházející se v poslední fázi života se snažil zhodnotit svůj život a darovat různé devocionální předměty církevním institucím, přičemž doufal, že zmíněné instituce se přimluví za jeho hříšnou duši.

Následující část kšaftu se zabývala světskými dluhy. Není třeba věnovat příliš prostoru zmiňovaným osobám, ale bylo by dobré se zastavit u dvou jmen. První byl jistý baron Jan Pistinger, plukovník, kterému František Verdugo roku 1648 dlužil 8240 florinů. Druhým věřitelem byl pravděpodobně šlechtic z dnešního Švýcarska pan Hilgener z Hilgenau, kterému dlužil 1000 florinů.⁴⁰⁵ Za hlubší rozbor stojí bod devět, který se věnoval Františkově druhé manželce. Té totiž dlužil 1000 florinů za stříbrné a zlaté oděvy, které zastavila.⁴⁰⁶ Také tato informace vypovídá o finanční situaci rodu Verdugo. Je třeba mít na zřeteli, že čtyřicátá léta 17. století se pro zmiňovaný rod nevyvíjela dle jeho představ. Válka byla velice blízko, dluhy rostly a bylo třeba je snížit i například prodejem šatů či jiných věcí nacházejících se v rodinném vlastnictví.

Jelikož synové Františka Verduga nebyli ještě dospělí, musel myslet na regenty. Těmi prozatím jmenoval Rodriga de Arriagu, Karla z Grotendonchu, profesory teologie a jezuitu, a hraběte Václava Jana Michnu z Vacínova („*Bassinovy*“). Mimoto žádal samotného císaře a českého krále, aby bylo přihlédnuto na Františkovy dlouhodobé služby nejjasnějšímu habsburskému rodu, kterému roku 1648 sloužil údajně 37 let.⁴⁰⁷

---

⁴⁰³ „*Al conuento de Santiago de Praga su andentes ciento y cinquenta florines para la obra del altar de nuetra señora que esta delante la sepoltura de los señores de Hazenbourchg y si la tabla estubiere em perficion los dichos ciento y cinquenta fles se apliquen a un ornamento*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁴ „*[M]as mando se digan cien misas la limosna de a medio florin por, almas, de algunas personas particulares de españa*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁵ „*Prim[eramen]te Al coronel Baron Ju[an]o Pistinger ocho mil florines de capital, con el interes de un termin de S[ain]t Galli passado deste año 1648 que son florines mas 240 fl; Al s[eño]r Hilgener de Hilgenau mil florines de capital con interes de dos años a s[ain]t Galli 1648*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁶ „*A mi mujer la Condesa Verdugo Sabina lucrecia Baronesa de Minckouitz mil florines, por algunas prendas de plata y oro que a empeñado por mi respeto y causa*“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁷ „*Y assi supp[li]co y Ruego al Reuerendo Padre Rodrigo de arriaga, y al Reuerendo Padre Carlos de Grotendonch. ambos proffessores en S[an]ta teologia en la Compa de Jesus: se siruan de tener la mano juntamente con el Conde Wencislao de Bassinoua: que puedan a cumplidas estas mis mandas. Proucionalmente echo por causa de incommodidad y a todos tres pido y supp[li]co se siruan de amparar a mis dos hijos fran[cis]co y fernando: Y que tambien su Mag[esta]d Cess[are]ja mi emperador*

V poslední řadě je třeba zmínit, že za vykonavatele poslední vůle František Verdugo zvolil hraběte Václava Jana Michnu z Vacínova († 1667), radu Království českého, kterého František ve své poslední vůli tituloval „*rada Jeho Milosti Cisařské a krále českého*“.⁴⁰⁸ Otázkou zůstává, zdali to nebylo na základě styků s jeho otcem Pavlem Michnou z Vacínova († 1632), který byl významným věřitelem rodu Verdugo.⁴⁰⁹

Na přechodících stránkách byl věnován prostor závěti Františka Verduga z roku 1648. Janův latinsky psaný kšaft lze nalézt na Portálu španělských archivů.⁴¹⁰ Po úmrtí Františka Verduga se jeho syn František Norbert stal novým pánem doupovského panství. Z majetku se ale neradoval příliš dlouho, jelikož zemřel v září 1653 a majetky po otci zdědil jeho bratr Ferdinand Jan. Tomu v té době sice bylo 18 let, ale jeho nevlastní matka a strýc Jan se od úmrtí jejich otce Františka přeli o poručnictví nad majetky Verdugů. Jak podotkl Jiří Kubeš, mladí Verdugové se vyjadřovali kladněji k poručnictví své nevlastní matky Sabiny Lukrécie než svého strýce Jana. Přesto ale jejich strýc vyhrál, jelikož na podzim roku 1650 získal inkolát v Čechách a poručnictví si vysoudil.⁴¹¹ Verdugovské panství sice bylo výrazně zadluženo, ale v důsledku úmrtí Jana Verduga se majetek rodu opět sjednotil do jedné ruky. Synové Františka Verduga sice pravděpodobně byli vychováni ve španělském jazyce, ale hlavní vliv v jejich životě měla němčina, což lze pozorovat na jejich korespondenci s ostatními šlechtici a rodinou. Od roku 1658 končí evropský přesah španělsko-českého rodu Verdugo, a to na základě finanční neschopnosti rodu a jeho soustředění se na vlastní problémy. V důsledku toho se rod Verdugo stal regionální českou šlechtou. To lze poukázat na druhé generaci zmíněného šlechtického rodu, kdy se Ferdinand Jan oženil s českou šlechtičnou Maxmiliánou Apolonií Libštejnskou

---

y Rey, y s[eño]r como a Padre de pupillos en condearacion de los seruios echos a la serma Casa de austria; de treinta y siete años de seruiicio que tengo echos“; TAMTÉŽ.

⁴⁰⁸ „*Para exucutores desta mi uoluntad pido y sup[li]co al s[eño]r Conde Wencislao de Watzinoua del consejo de su Mag[esta]d Cess[are]ja y Rey de Bohemia“; TAMTÉŽ. Pavel PANOCH, Jan Václav Michna z Vacínova a emblematická výzdoba kostela sv. Jakuba Většího v Kratonohách, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 157–215; Jaroslava KAŠPAROVÁ, *Jazykově románské tisky v knihovně Václava Jana Michny z Vacínova (zemř. 1667), syna významného katolického šlechtice Pavla Michny z Vacínova*, in: Klára Komorová (ed.), *Európske cesty románských knih v 16.–18. storočí*, Martin 2012 (=Opera Romanica 13), s. 167–181.*

⁴⁰⁹ Jan BOUČEK, *Pavel Michna z Vacínova*, Praha 2011 (diplomová práce); TÝŽ, *Zásahy Pavla Michny z Vacínova do konfesijních poměrů pobělohorské Prahy*, *Documenta Pragensia* 33, 2014, s. 105–121; J. VÁLKA, *Česká společnost II*, s. 72; M. ZELENÝ, *Budování*.

⁴¹⁰ Kšaft byl pořízen roku 1627. *Archivo Histórico de la Nobleza, Archivo de los Condes de Villagonzalo*, sign. VILLAGONZALO, C.23, D.31.

Dostupné na: <https://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/12691212?nm>

⁴¹¹ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 4, 15–16; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 226.

z Kolovrat a učil se česky, což potvrzuje definitivní sžití rodu Verdugo s českými zeměmi a postupným odtržením od jejich bývalé domoviny, kterou bývalo Království španělské.⁴¹²

---

⁴¹² J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 4; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 226–228.

V. Komunikační síť Verdugů v první polovině 17. století

Španělský rod Verdugo měl své klienty v Římsko-německé říši a habsburských monarchiích, jak ještě zazní níže. Následující odstavce pojednají o samotné komunikační síti Verdugů v první polovině 17. století, do které patřili přátelé, klienti, agenti a zprostředkovatelé z různých oblastí Evropy. Verdugové mohli díky těmto kontaktům komunikovat s příbuznými ve Španělsku, s východní Evropou a s jejich kontakty v habsburské monarchii. Dále díky těmto kontaktům mohli nabývat různých výhod a služeb ve prospěch rodu.

Přátelé, agenti, zprostředkovatelé a Verdugové

Bližší prozkoumání inventáře Rodinného archivu Verdugo-Doupov odhaluje širokou komunikační síť španělského rodu Verdugo, kterou zmiňovaný rod v první polovině 17. století využíval k získávání informací o dění v Evropě i mimo ni.⁴¹³ Česká část rodu Verdugo měla taktéž příbuzné na Iberském poloostrově, se kterými si dopisovala. Korespondence byla tehdy jediným prostředkem, jak zůstat informován na dálku o rodovém dění. Mimoto mužští členové rodu, kteří se nacházeli na území Římsko-německé říše, byli informováni o vojenských aktivitách třicetileté války, čemuž bude věnován prostor v jiné části této kapitoly.

Verdugové byli evropskou šlechtou, která se díky svým kontaktům a rodinné historii, jimž byla věnována samostatná kapitola, dostala přes Španělské Nizozemí a Římsko-německou říši až do zemí Koruny české. První české Verdugy lze rozdělit na základě dochované korespondence do dvou skupin – na ty, kteří české prostředí využívali pro své finanční potřeby a byli více vázáni na Království španělské, a dále na ty, kteří se postupem času szili a zakořenili v českém prostoru. Do první kategorie patřili nejstarší synové Františka Verduga – Vilém a Jan, kteří byli po otci válečníci a využili zmatků v Evropě v období třicetileté války. Do druhé skupiny patřil nejmladší syn František, který si vzal za manželky české šlechtičny a usadil se na českých statcích. Jednalo se o Annu Marii Zajícovou z Házmburka, hraběnku z Nagarolla, a Sabinu Lukrécii Minkvicovou z Miknvicburku. Již při pohledu na komunikační síť střeoevropských Verdugů lze pozorovat různé strategie výběru komunikačních partnerů. Zatímco Vilém a Jan měli mezi svými korespondenty zvučná jména z evropského prostředí, František se spíše orientoval na střední Evropu. Přesto lze u Františka Verduga nalézt korespondenty z oblasti mimo střední Evropu.

---

⁴¹³ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 20–31.

Významnou roli taktéž hrálo postavení jednotlivých bratrů v rámci evropské společnosti. Zatímco Vilém byl význačným vojevůdcem, válečným radou španělského krále, správcem Dolní Falce a členem vojenského řádu svatého Jakuba, což jedinci dodávalo společenskou prestiž,⁴¹⁴ Jan byl španělským důstojníkem a správcem Gueldres. Nejmladší František byl pouze (pod)plukovníkem a nezastával žádný takto významný úřad. Na druhou stranu to byl právě on, kdo se po bratrovi stal druhým hrabětem Verdugo. Díky nabytému společenskému statusu mohl rozšiřovat korespondenční partnery, což lze pozorovat na základě výše citovaného inventáře sestaveného Janem Haubertem.

Vilém Verdugo udržoval kontakty s nejvýše postavenými šlechtici soudobé Evropy. Patřil mezi ně i Kristián z Anhaltu, se kterým ho pojilo přátelství, i přestože jej zajal v bitvě na Bílé hoře.⁴¹⁵ Obsah těchto dopisů by jistě stál za pozornost badatelů, ovšem nevýhodou zůstává, že jsou napsány ve francouzštině a v šifrách.⁴¹⁶ Vilém taktéž udržoval kontakty s nově přichozí šlechtou, mezi níž patřil Baltazar Marradas a i Karel Bonaventura Buquoy do roku 1621. S druhým zmiňovaným se dochovaly dvě písemnosti vztahující se k Verdugově pobytu na Moravě a ubytování jeho vojsk.⁴¹⁷ S Baltazarem Marradasem jej spojovala vzájemná vojenská kariéra. Verdugo se dostal do Čech počátkem roku 1620 a byl zpočátku podřízen Marradasovi.⁴¹⁸ O jejich dobrém vztahu, který spolu vybudovali během přechozích let, vypovídá list z června 1626, v němž Marradas žádal Verduga, aby stále pokračovala jejich vzájemná korespondence, co to jen půjde. Následně se rozloučil slovy „*douho sloužící a zavázaný služebník*“.⁴¹⁹ Již z toho je patrné, jaký vztah jej poutal s tímto nově usazeným španělským rodem. Po úmrtí Viléma Verduga se Baltazar Marradas obrátil na Vilémova nástupce, jímž byl jeho bratr František. V dopise z počátku března 1629 vyjádřil soustrast nad skonem hraběte Verdugo, kterého nazýval „*srdečným přítelem a služebníkem tohoto velkého kavalíra*“, a nabízel celému rodu Verdugo své přátelství a služby.⁴²⁰ Svoji nabídku Františkovi tlumočil opět o rok později.⁴²¹

---

⁴¹⁴ Srov. A. MURI RAURELL, „*La mancha Roja*“.

⁴¹⁵ A. NOVÁKOVÁ, „*Kata*“, s. 153.

⁴¹⁶ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 21.

⁴¹⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 12, sign. C3, kart. 2.

⁴¹⁸ J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 222–231.

⁴¹⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 23, sign. C14, kart. 2.

⁴²⁰ „*Yo fui cierto cordialísimo amigo y seruidor de aquel gra[nde] cauallero tal quedo y sere de V. Sa y toda su casa*“; TAMTĚŽ, inv. č. 84, sign. C12, kart. 5.

⁴²¹ TAMTĚŽ.

Historik se musí ptát, co táhlo tak významného muže, jako byl Baltazar Marradas, k Verdugům. Odpovědí na tuto otázku může být Vilémova závěť, které byl Marradas vykonavatelem. Byl tedy povinován, aby byla splněna poslední vůle jeho přítele Viléma Verduga.⁴²²

Další osoby, které měly k Vilémovi Verdugovi blízko, lze rekonstruovat na základě dochovaných kondolencí k úmrtí zmíněného Viléma. První kondolenci obdržel František Verdugo od olomouckého biskupa kardinála Františka z Ditrichštejna, jehož se skonalým Verdugem pojilo pouto patron-klient.⁴²³ Verdugo se poprvé setkal s Ditrichštejnem v roce 1621 v rámci své moravské anabáze a započal ho informovat o dění v Čechách i Evropě. František z Ditrichštejna na oplátku apeloval u vrchního velitele ve Flandrech hraběte Salazara, aby jej zpravil o dění ve Flandrech a podpořil zájmy Viléma Verduga a jeho bratra Františka. Taktéž se zasloužil, pravděpodobně po přimluvě na císařském dvoře, o polepšení erbu a společenského vzestupu rodu Verdugo. Ovšem o agentsko-informátorském statusu lze hovořit až mezi roky 1623–1624.⁴²⁴ František Verdugo obdržel roku 1623 licenci, aby mohl sloužit ve vojsku Filipa IV. ve Flandrech v hodnosti kapitána („*el Cap[itá]n Don Fran[cis]co Verdugo*“). Na jejím základě mělo být Františkovi poskytnuto vše, aby dorazil v pořádku do Španělského Nizozemí a mohl sloužit ve vojsku katolického Veličenstva.⁴²⁵ Otázkou zůstává, do jaké míry Františkovi ke službě ve Flandrech pomohla přimluva kardinála z Ditrichštejna. Františkovy zkušenosti z holandského bojiště se promítaly v jeho dopisech odeslaných bratrovi Vilémovi z pozdějších let, kde například popisoval obléhání Bredy španělskými vojsky v letech 1624–1625, kterého se účastnil.⁴²⁶

Počátkem ledna 1629 zaslal kondolenci František de Moncada, markýz de Aytona (1586–1635). Tento rodák z Valencie byl významným diplomatem a politikem dvacátých a třicátých let 17. století. Moncada zastával úřad rady státu a války, královského vyslance pro Římsko-německou říši a nejvyššího komorníka („*mayordomo mayor*“) Alžběty Kláry Evženie, místokrálovny Španělského Nizozemí. Po její smrti roku 1633 držel úřad místokrále právě markýz de Aytona.⁴²⁷ Aytonova kondolence byla datována 10. ledna 1629 ve Vídni. Markýz v ní zmínil žal nad úmrtím Viléma Verduga, kterému byl služebníkem. Následně nabídl

---

⁴²² K přátelství viz V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 235–238; P. MAŤA, *Svět*, s. 641–656.

⁴²³ Pavel BALCÁREK, *Kardinál František z Ditrichštejna (1570–1636)*, Kroměříž 1990; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*; TÁŽ, *K odměnám*; T. PARMA, *František*.

⁴²⁴ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 36–49; TÁŽ, „*Kata*“, s. 151–152.

⁴²⁵ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 73, sign. C1, kart. 5.

⁴²⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 8, sign. Ba2, kart. 2.

⁴²⁷ Eugenio DE OCHOA (ed.), *Tesoro de Historiadores Españoles XVIII*, Paříž 1840, s. 129–130.

Františkovi Verdugo, že by mu s čímkoliv rád pomohl. Tutéž službu Františkovi nabídl v dopise z prosince téhož roku s nadějí, že jeho nabídka bude vyslyšena. Aytonovo přání se splnilo o rok později, kdy jej těšila Františkova snaha oženit se s hraběnkou Annou Marií z Nagarolla, a slíbil mu, že udělá vše pro to, aby ji získal. Dále mu sdělil, že zaslal dopis kněžně Polyxeně z Lobkovic, jak jej František požádal.⁴²⁸ Z toho je patrné, že vztah s markýzem de Aytona byl pro Františka Verduga velice výhodný, jelikož získal přímluvu mocného šlechtice, a ještě téhož roku se oženil s ovdovělou hraběnkou Annou Marií z Nagarolla.

O několik dní později dorazila kondolence od Kašpara Colonny z Felsu, který taktéž vyjádřil smutek nad ztrátou hraběte Verduga. Oproti předchozím kondolencím Vilémův odchod popsal jako boží nařízení. Taktéž zmínil, že spoléhal na Františka, aby dokázal zvládnout tuto rodinnou tragédii s rozvahou a moudrostí.⁴²⁹ Colonnové z Felsu byl šlechtický rod pocházející z Tyrolska, jenž byl do panského stavu v Čechách přijat roku 1575. Kvůli angažování Linharta Colonny z Felsu v českém stavovském povstání, mu byl konfiskován majetek a rod se musel přesunout do Slezska.⁴³⁰ Pro rod Verdugo byli Colonnové z Felsu významní v osmdesátých letech 17. století, kdy bezdětný Jiří Linhart Colonna z Felsu slíbil svému synovci Františku Juliovi Verdugo, že po jeho smrti získá majetky v Horním Slezsku.⁴³¹

Další vyjádření soustrastí zaslali Antonio markýz Spinola a hrabě de Solre. První zmíněný by sice mohl být považován za Ambrože Spinolu, významného španělského vojévůdce první třetiny 17. století, ovšem nepodařilo se přesně určit místo odeslání dopisu. Spinola poznamenal, že jej zpráva o Vilémově odchodu velice zasáhla, ale přesto si byl vědom, že „*smrt je dluhem, se kterým se rodíme*“.⁴³² Dále zmínil, že byl býva nápomocen jak Františkovi, tak jeho synovci kapitánovi Antoniovi de Meneses-Verdugo.⁴³³

Druhý výše zmíněný, Jean de Croy, hrabě de Solre, pocházel ze Španělského Nizozemí a odeslal svoji zprávu z Madridu, kam se navrátil z diplomatické mise z Polsko-litevské unie.⁴³⁴ Na úvod dopisu informoval adresáta, že od něho obdržel dopisy z 25. prosince 1628 a 7. ledna

---

⁴²⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 88, sign. C16, kart. 5.

⁴²⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 90, sign. C18, kart. 5.

⁴³⁰ Jakub MALÝ, *Vlastenecký slovník historický*, Praha 1877, s. 61; M. STARÝ, *Cizozemci*, s. 273–274.

⁴³¹ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 231–232, 236.

⁴³² „[E]l morir es la deuda con q[ue] nacemos“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 83, sign. C11, kart. 5.

⁴³³ TAMTÉŽ.

⁴³⁴ J. MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence*, s. 58, 60; Ryszard SKOWRON, *Los aliados de las esperanzas fallidas. La Casa de Austria y los Vasa de Polonia (1598–1668)*, in: J. Martínez Millán – R. González Cuerva (edd.), *La Dinastía II.*, s. 1014; TÝŽ, *Olivares, los Vasa y el Báltico. Polonia en la política internacional de España en los años 1621–1632*, Varšava 2008, s. 143–150.

1629, jejichž obsahem bylo oznámení o úmrtí Viléma Verduga. V dopise se identifikoval jako Vilémův přítel, jehož „*jsem si vážil a měl rád do takové míry, že mi jeho smrt způsobila nemalý zármutek*“.⁴³⁵ Na základě povinností, které ho vázaly k jeho bratrovi Vilémovi, si hrabě de Solre více a více přál také sloužit Františkovi.⁴³⁶

Na těchto případech je jasně zřetelné, s kým a na jaké úrovni Vilém Verdugo udržoval korespondenci. Výše zmíněná jména poukazují na šlechtické prostředí ze západní Evropy. Jednalo se o vysoce urozené šlechtice, úředníky habsburské monarchie nebo klíčové postavy Království českého. I v tom lze spatřovat potřebu Verdugů dokazovat svoji urozenost a potvrzovat ji udržováním korespondence s elitami.⁴³⁷ Vždyť samotní Verdugové se teprve postupně dostávali do povědomí jako nová říšská šlechta, a proto bylo třeba dát o sobě vědět, což lze pozorovat na sebeprezentaci Viléma Verduga na jednom z nedatovaných portrétů. Vilém na něm byl zobrazen jako vojevůdce v plné zbroji, který měl na prsou zavěšen znak rytířského řádu svatého Jakuba, jehož byl členem. Pod jeho podobiznou se na levé straně nacházel znak rodu Verdugo, ve kterém byla zobrazena říšská orlice a jednoocasý lev. Na druhé straně byl zobrazen znovu se rodící bájný pták fénix. Ten byl považován za symbol zmrtvýchvstání. V období renesance se fénix stal symbolem stálosti, naděje a čistoty.⁴³⁸ Obě hesla byla doprovázena latinskými devízami, kdy na levé straně se nacházela slova SUB UMBRA GLORIAM ACQUISIVI (Ve stínu jsem získal slávy) a na pravé straně pak EX ME RENASCOR (Sám ze sebe se znovuzrodím). Tento výjev doplňovalo několik odkazů na Habsburky, jimž Verdugové věrně sloužili.⁴³⁹

Z výše analyzovaných stránek je patrné, že ve srovnání s Vilémovými bratry se jednalo o význačného šlechtice, jenž zasvětil službu habsburskému domu a zastával funkci guvernéra provincie. Ovšem po jeho smrti se toho dost změnilo. Významný vliv to mělo na složení verdugovské komunikační sítě. Verdugové mohli díky svému dosahu po celé habsburské říši počítat s mnoha významnými osobami, které je buď informovaly, nebo sloužily jako zprostředkovatelé a zajišťovaly spojení rozsáhlého rodu po celé Evropě. Samotná verdugovská

---

⁴³⁵ „*Amigo que yo estimava y querria en tal grado, q[ue] su muerte no me ha dado menos pesadumbre*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 83, sign. C11, kart. 5.

⁴³⁶ TAMTÉŽ.

⁴³⁷ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 229–264.

⁴³⁸ Jan ROYT – Hana ŠEDINOVÁ, *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998, s. 176.

⁴³⁹ Österreichische Nationalbibliothek Digital, Porträtsammlung, sign. PORT_00103234_01 POR MAG. Dostupné na: https://data.onb.ac.at/rep/BAG_7892828.

komunikační síť bude analyzována dle několika parametrů: množství dopisů zaslanych adresátem, jeho sociální úlohy v rámci komunikační sítě a vazby na rod Verdugo.

Marco Antonio Godinez Maldonado

Důležitou osobou pro rod Verdugo byl frankenthalský hejtman Marco Antonio Godinez Maldonado.⁴⁴⁰ V Rodinném archivu Verdugo-Doupov je uloženo 53 španělsky psaných dopisů z let 1640–1644. Marco Antonio si převážně dopisoval s Janem Verdugo, který se aktivně účastnil bojů ve Flandrech a Porýní. S Janovým bratrem Františkem si Marco Antonio psal spíše sporadicky. Frankenthalský hejtman fungoval jako klient a zprostředkovatel Verdugů a jejich příbuzných ze střední Evropy. Jana a Františka informoval o rodinném dění v rodném Španělsku a od bratrů přeposílal peníze pro jejich příbuzné v kláštorech na jejich zaopatření, jak to stanovila poslední vůle Viléma Verduga.

Vztah Marca Antonia k Verdugům lze pozorovat na základě několika faktorů klientského vztahu, jež byl popsán výše. Předně je nutné zmínit, že se korespondenti informovali o rodinných i osobních záležitostech. Do toho spadalo zdraví, španělské příbuzné Jana a Františka Verdugo a také obchody s vínem. Na vztah Marca Antonia k Verdugům lze poukázat na několika rozloučeních. Dopis z 29. prosince 1640 Marco Antonio uzavřel slovy „*moje žena a moje sestra líbají ruce Vašemu Blahorodí*“.⁴⁴¹ Jediná informace o sestře Marca Antonia je z konce ledna roku 1644, kdy Janovi psal o její svatbě s kapitánem Grecianem, „*který je mladičkový inženýr a kapitán nově sestavených šesti kompanií*“.⁴⁴² Navíc ve stejném dopise z konce prosince 1640 mu popřál šťastný vstup do nového roku.⁴⁴³ V listu z 21. července 1641 se označil za „*velkého služebníka Vašeho Blahorodí*“, což bylo obsahem hned několika dopisů.⁴⁴⁴ Ovšem nejvíce vypovídající byl list z 19. ledna 1641, podle něhož Marco Antonio dělal vše, co bylo v jeho silách, aby dobře sloužil Janovi Verdugovi, jemuž „*jsem zavázán po*

---

⁴⁴⁰ J. HAUBERT, *Rodinný archiv*, s. 29; K Frankenthalu viz Luis TERCERO CASADO, *Westfalia inconclusa. España y la restitución de Frankenthal (1649–1653)*, in: J. Martínez Millán – R. González Cuerva (edd.), *La Dinastía II*, s. 1387–1420. Frankenthal byl v této studii popsán jako důležitá pevnost Falce. Tutéž funkci plnil Mannheim a Heidelberg.

⁴⁴¹ „*Mi mujer y mi herm[an]a besan a V. Sa sus manos*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [29. prosince 1640].

⁴⁴² „*Aqui hauemos cassado a mi hermana Maria con El Cap[it]an Greciano que es un mozo yngeniero y cap[it]an de los nuebos de los seys comp[ani]as que se an h[e]cho*“; TAMTÉŽ [26. ledna 1644].

⁴⁴³ TAMTÉŽ [29. prosince 1640].

⁴⁴⁴ „*Muy criado de V. Sa*“; TAMTÉŽ [například 22. června a 21. července 1641].

celý život“.⁴⁴⁵ V případě, že zmínil Františka Verduga, což bylo velmi sporadicky, jej tituloval hraběcím titulem („*conde Verdugo*“). V důsledku třicetileté války a svého úřadu hejtmána Marco Antonio musel koncem ledna 1642 vyrazit mimo hradby Frankenthalu, a to do Kreuznachu, „*odkud budu sloužit Vašemu Blahorodí jako z jakékoliv jiné části, kde se budu nacházet*“.⁴⁴⁶ Dopisy odeslané Janu Verdugovi se dochovaly pouze do roku 1644. Za zmínku ovšem stojí, že vzájemná korespondence musela probíhala i nadále. Marco Antonio totiž Verdugy informoval o tamních událostech ještě v roce 1646, kdy jeho jméno bylo zmíněno v listu, který Jan Verdugo adresoval Františkovi.⁴⁴⁷

V korespondenci Marca Antonia s Verdugy lze pozorovat tři klíčová témata. Neobsáhlejší část korespondence se věnovala bojům ve Flandrech a Porýní, ke kterým měl Marco Antonio velice blízko, jelikož se nacházel ve válečné zóně a sám se jich účastnil v Porýnské Falci. Listy dále reflektovaly vyjednávání o míru a ukončení bojů a dění v Království španělském. Poslední téma je složeno ze dvou rovin – příbuzných Verdugů nacházejících se na Iberském poloostrově a probíhajících bojů mezi Francií, Katalánskem, Portugalskem a Španělskem. První rovina nabízí velice zajímavý vhled do rodinných vztahů příbuzných středoevropských Verdugů na pozadí politických dějin Království španělského, kdežto druhá rovina se věnuje událostem v Království španělském.

Úkolem Marca Antonia bylo zjišťovat, jak se měli Verdugové ve středním Španělsku a informovat o tom jejich příbuzné ve střední Evropě. Dále měl přebírat dopisy od řádového bratra Františka Garcíi de Rojas o řádových sestřích Verdugů. Sestry Františka a Augustina se nacházely v Talaveře de la Reina, rodném městě předků rodů Verdugo a Meneses, a sestra Hipolita ve Valencii. První dvě zmíněné se dle bratra Františka Garcíi de Rojas před vstupem do kláštera jmenovaly Markéta (Margarita) Anna Meneses y Verdugo a Mariana.

Markéta Anna Verdugo, manželka Antonína de Meneses y Padilla, skonala koncem roku 1642 a ve své závěti svěřila svá vnoučata do opatrovnictví svého příbuzného Jana Verduga.⁴⁴⁸ Svoji žádost projevila ještě před sepsáním své poslední vůle v září 1642, kdy její prosbu tlumočil Marco Antonio: „*Moje paní, paní Markéta, žádá řešení ohledně těchto dětí, jejich vnoučat, které nemají jinou podporu než Vašeho Blahorodí, který jim musí být otcem, neboť*

---

⁴⁴⁵ „[H]aciendo todo mi mejor en seru[ici]o de V. Sa a que estoy obligado toda la Vida“; TAMTÉŽ [19. ledna 1641].

⁴⁴⁶ „Porque yo me boy de Guarnicion a Creiznah con mi comp[añ]ia desde donde seruire a V. Sa como de otra qual quiera parte donde me hallare“; TAMTÉŽ [31. ledna 1642].

⁴⁴⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [19. června 1646].

⁴⁴⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 10.

Vám Bůh nedal jiných dětí“.⁴⁴⁹ Tutéž prosbu vyjevil Marco Antonio v dopise ze Štědrého dne roku 1642, ze kterého je cítit smutek z odchodu Markéty Anny Verdugo. Marco Antonio předně informoval Jana, že v dopisech ze Španělska obdržel zprávy o úmrtí paní Markéty Anny. Marco Antonio nepochyboval, že šla přímo do nebe, „*neboť jsem poznal její svatý život. Ze srdce lituji ztráty tak dobré dámy*“. Následně jej nabádal, aby „*pomoc, kterou Vaše Blahorodí mělo v úmyslu vykonat, bude dobře využita, neboť Vaše Blahorodí může zvážit potřeby opuštěného dítěte a také uspokojit dobrého bratra Františka Garcíu*“.⁴⁵⁰ Samotný testament Markéty Anny se dostal do rukou jejích příbuzných ze střední Evropy ve druhé polovině následujícího roku, což dokazuje dopis, který Marco Antonio zaslal Janovi na počátku srpna téhož roku, jak již zaznělo výše.⁴⁵¹

Marco Antonio nejčastěji přeposílal Janovi žádosti o zaslání peněz řádovým sestřám. Například v dopise z 28. června 1641 Jan napsal Marcu Antoniovi dopis, ve kterém mu nařídil zaslat Markétě Anně Verdugo peníze, které měl u sebe.⁴⁵² Rok 1642 byl špatným pro příbuzné v kláštorech, jelikož španělský král Filip IV. nechal devalvovat měnu. Bratr García de Rojas popsal stav Království španělského jako „*žalostný stav, ve kterém se toto království nachází. Obklopeno nepřáteli, očekává se nějaká velká bitva v Katalánsku, kde se nachází král se vši vojenskou silou. V důsledku našich hříchů vyjde nepřítel vítězně*“.⁴⁵³ Kromě toho se řešila pozůstalost Markéty Anny Verdugo a pokračovaly žádosti o zaslání almužen.⁴⁵⁴ Poslední informací o dění příbuzných nacházejících se v kláštorech pochází z února 1644, kdy Marco

---

⁴⁴⁹ „[M]i s[eño]ra doña Margarita Desea El Remedio de aquellos niños. sus nietos. que no tienen otro amparo que a V. Sa que les ha de servir de P[adr]e pues no le ha dado Dios otros hijos“; TAMTÉŽ, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [31. ledna 1642].

⁴⁵⁰ „Esas cartas he tenido de España y en la mia bera V. Sa como mi s[eño]ra doña Margarita ha pasado al otro Mundo y no Dudo esta en el Cielo pues conocí su santa Vida. Pesame en El Alma de hauer perdido tan buena señora y hasistencia que V. Sa queria hacer sera a un muy bienenpleado pues V. Sa puede Considerar las necesidades de aque niño que queda desanparado y tambien satisfacer al buen P[adr]e fr. Garcia“; TAMTÉŽ [24. prosince 1642].

⁴⁵¹ „[D]e el P[adr]e fr. Garcia en que me escribió que yba El testamento de mi s[eñor]a doña Margarita que este en Gloria“; TAMTÉŽ [4. srpna 1642].

⁴⁵² „A Cabo de Recibir la de V. Sa de los 28 de el Passado en que me Manda ynbiar ha España a mi s[eño]ra doña Margarita el Dinero que tengo en mi Poder“; TAMTÉŽ [21. července 1641]. Marco Antonio Godinez Maldonado měl tehdy k dispozici 233 pataconů, stříbrných mincí.

⁴⁵³ „[E]ste es el estado miserable en que esta este Reyno. Cercado de enemigos esperase una gran uatalla en lo de cataluña donde asiente el Rey con todas las fuerzas que ay. Qué sí por n[uest]ro pecados saliese el enemigo vitorioso“; TAMTÉŽ, inv. č. 132, sign. Bc3, kart. 7 [16. října 1642].

⁴⁵⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [18. března 1642].

Antonio odkázal na dopis zasláný Františkem Garcíem de Rojas, který jej informoval o dobrém zdraví všech.⁴⁵⁵

Jak je vidno, politické události reflektovala i běžná korespondence. Jak bylo zmíněno výše, František García de Rojas si v dopise z října 1642 postěžoval na špatný stav své země, která se utápěla v dluzích, vnitřních problémech a měla nepřátele, kam se jen podíval. Není divu, neboť Španělsko v té době vedlo válku se Spojenými provinciemi již přes 70 let a s Francií bojovalo sedmým rokem. K tomu ještě dva roky válčilo s Katalánskem a Portugalskem, které do nedávna byly součástí hispánské monarchie.⁴⁵⁶

Na tomto místě je dobré zmínit, co se skrývá pod pojmem hispánská monarchie. Toto obrovské soustátí nezahrnovalo pouze Iberský poloostrov, nýbrž také i Španělské Nizozemí (1516–1714), Království neapolské (1516–1714), Království portugalské (1580–1640), Západní Indii, která se skládala z mnoha místokrálovství,⁴⁵⁷ a další území. Na samotném Iberském poloostrově se nacházely země Koruny kastilské a aragonské a Království portugalské, které již bylo zmíněno výše. Jak se již na první pohled zdá, právě velikost a rozdílnost kultur a zvyků každého celku španělského impéria představovala jeden z klíčových problémů z nadcházejících let, které budou popsány níže.

Katalánsko se od Madridu odpojilo v červnu 1640 v důsledku události, která vešla do historie jako Krvavé tělo (*Cuerpo de Sangre*), v rámci které byl zabit místodržící hrabě Santa Coloma. V hrabství zavládla anarchie. Moci v Katalánsku se ujal místní sněm v čele s jejím předsedou Pau Clarisem, který správně odhadl, že pokud by chtěl bojovat proti Kastilii a bránit svoji zemi, musel by se spojit s jejím nepřítelem, tedy Francií. Katalánsko proto 24. září 1640 schválilo vstup cizího vojska na své území za účelem vlastní obrany, a bylo tedy třeba rychlé reakce Madridu.⁴⁵⁸ Do Čech se informace o Katalánsku dostaly poměrně brzo, a to už koncem října téhož roku. Jan Vedugo sdělil v listu z konce října svému bratrovi Františkovi, že obdržel špatné zprávy z Katalánska, kde obyvatelstvo bylo rozbouřené a ve zbraní. Zmínil, že celé Španělsko se vyzbrojuje, aby potlačilo tuto vzpouru, a že se vypráví o hrozných příhodách,

---

⁴⁵⁵ „De El P[adr]e fr. Garcia he tenido Cartas de Diciembre pasado estan todos con salud“; TAMTĚŽ [23. února 1644].

⁴⁵⁶ P. H. WILSON, *Europe's Tragedy*, s. 650–657.

⁴⁵⁷ Jednalo se o místokrálovství Nové Španělsko, Nová Granada, Perú a La Plata.

⁴⁵⁸ John H. ELLIOT, *El programa de Olivares y los movimientos de 1640*, in: Francisco Tomás y Valiente (ed.), *La España de Felipe IV. El gobierno de la monarquía, la crisis de 1640 y el fracaso de la hegemonía europea*, Madrid 1982 (=Historia de España XXV), s. 476–478.

kteře se staly ve zmíněné provincii a Perpiňánu.⁴⁵⁹ Zde měl Jan Verdugo nejspíše na mysli výše popsané vzbuření obyvatelstva, oddělení Katalánska od Kastilie a postupný zábor nárazníkové oblasti Perpiňánu Francií.

Za zmínku stojí, že verdugovská korespondence reflektovala události v Katalánsku, kdežto puč v Portugalsku nikoliv. Ten proběhl začátkem prosince 1640 a představoval pro Království španělské velký problém, jelikož boj se přesunul nejenom na severovýchodní území hispánské monarchie, ale také na jeho západní část. Puč měl za cíl restaurovat portugalskou monarchii v čele s Janem IV., dříve vévodou z Braganzy. Jakou roli zde mohlo hrát porušování práv a svobod Portugalska, zůstává otázkou. Jisté je, že od puče v Evoře se Kastilie snažila o větší upevnění vazeb mezi západní a střední částí Iberského poloostrova vytvořením takzvané Velké rady. Povstání v Evoře proběhlo roku 1637, kdy znepokojený dav pronikl do arcibiskupského paláce a sídla bývalého místokrále Království portugalského hraběte del Basto. Olivares, znepokojený touto akcí, nepochopil, proč místní šlechta nezakročila proti bouřícím se poddaným. Nezbyvalo mu, než ji potlačit silou, a proto nechal vyslat vojáky na uklidnění situace. Místokrálovně princezně Markétě Savojské na začátku roku 1638 napsal, že „*pokud Král, Náš Pán, nemůže v Portugalsku potrestat nepokoje, vzpouru nebo povstání tří provincií, není portugalským králem a ani jím být nemůže*“. Povstání se podařilo potlačit pouhým překročením hranic vojsky ze sousedních provincií Extremadury a Andalusie, kdy se hnutí rozptýlilo, jelikož prozatím nemělo všeobecnou podporu, kterou získalo až o tři roky později.⁴⁶⁰

Otázkou zůstává, proč Portugalci byli nespokojeni se španělskou vládou a co je vedlo k otevřenému povstání? Stejně jako v ostatních částech království, i Portugalci si stěžovali na nedodržování svých práv a svobod. Portugalská šlechta si myslela, že se jí nedostávalo tolik projevů přízně, na které údajně měla právo. Toto se podařilo vyřešit, jelikož například markýz Castel Rodrigo zastával funkci vyslance v Římě a ve Vídni mezi roky 1632 a 1644, nebo don Felipe de Silva, markýz de Montemayor, a don Francisco de Melo byli významnými vojevůdci. Dále Portugalci nemohli dlouho vidět svého krále na svém území. Filip III. tam strávil pouhých pět měsíců roku 1619, a to byla veškerá přítomnost královského majestátu od počátku unie. Filip IV. nikdy tuto část svého království nenavštívil. Portugalci se mimoto obávali o své zámořské kolonie, které prý neměly dostatečnou obranu. Tento poslední fakt lze považovat za oprávněný, jelikož, jak bylo výše zmíněno, Spojené provincie pronikaly do Brazílie i do oblasti

---

⁴⁵⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo–Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [27. října 1640].

⁴⁶⁰ J. H. ELLIOT, *El programa*, s. 445–457; Josef POLIŠENSKÝ, *Úvod do studia dějin a kultury Španělska a Portugalska*, Ostrava 1994, s. 118–119.

Moluk a Indie. I přes kastilsko-portugalskou spolupráci při znovuzískání Bahíi roku 1625, která je umělecky zachycena na obraze Juana Bautisty Maina, to nestačilo na udržení dobrých a výhodných vztahů obou částí Království španělského.⁴⁶¹

Kromě toho španělské vnitřní problémy eskalovaly na mezinárodním poli. V říjnu 1639 utrpělo španělské námořnictvo porážku v námořní bitvě u Downs v Lamanšském průlivu, čímž se de facto změnily misky vah. Byli to Holanďané, kteří od té doby převzali iniciativu na moři a mohli napadat španělské konvoje z Nového světa a o to více drancovat portugalské zámořské kolonie.⁴⁶² To vedlo k pocitu, že kastilsko-portugalská unie nefungovala podle portugalských představ. Největší motivací secese však byla již výše popsaná katalánská vzpoura, jelikož hispánská monarchie musela přesunout svá vojska, mezi kterými se nacházely i portugalské oddíly,⁴⁶³ na východ, čímž vyklidila prostor v Portugalsku. Právě v této atmosféře se povedlo oddělit Portugalsko a část zámořských kolonií od Kastilie a tím ji připravit o důležité příjmy na válku s Francií a Spojenými provinciemi.⁴⁶⁴ Cristina Borreguero Beltrán poznamenala, že povstání Katalánska a Portugalska změnilo rovnováhu bojiště třicetileté války, která se definitivně převážila na stranu Francie.⁴⁶⁵

Hlavním zdrojem poznání, který Verdugy informoval o dění ve Španělsku, byl právě zmíněný Marco Antonio. Kromě něj jim zprávy také zasílal šlechtic baron Jan Ambrož Renz a příslušníci kléru – zmiňovaný František García de Rojas a Tomáš de Sarrio. Marco Antonio přejímal zprávy o dění ve Španělsku z Bruselu, kam měl relativně blízko a kde měl příbuzného, který jej zásoboval novinkami. Kromě toho zprostředkoval přesun informací od Františka Garcíi de Rojas. Marco Antonio si všímal hlavně vojenských akcí, kdežto František García kladl důraz na kvalitu života ve válčícím státě. Z let 1640–1644 se této oblasti věnovalo osm dopisů pocházejících z pera frankenthalského hejtmána a jedna zmínka od vídeňského agenta barona Jana Ambrože Renze z července roku 1644.

Dění ve Španělsku je v dopisech Marca Antonia bohužel věnována pozornost až od března 1641. Je možné, že se v korespondenci s Janem Verdugem nezmínil o těchto událostech kvůli nedostatku informací, nebo se pouze nedochovaly v Rodinném archivu Verdugo-Doupov. Z roku 1641 pochází pouze jediná zmínka, která Verdugy informovala o Španělsku, kde „se

---

⁴⁶¹ J. H. ELLIOT, *El programa*, s. 445–457.

⁴⁶² P. H. WILSON, *Europe's Tragedy*, s. 662–663.

⁴⁶³ Archivo Histórico Provincial de Salamanca, Condes de Francos, inv. č. 20, sign. 43 [13. srpna 1640]; J. POLIŠENSKÝ, *Úvod*, s. 119.

⁴⁶⁴ J. H. ELLIOT, *El programa*, s. 479–486.

⁴⁶⁵ Cristina BORREGUERO BELTRÁN, *La Guerra de los Treinta Años 1618–1648. Europa ante el abismo*, Madrid 2018, s. 261.

věci vyvíjejí zle“.⁴⁶⁶ I přes nízký počet dochovaných zpráv byl rok 1641 pro Království španělské úspěšný, jelikož se podařilo zažehnat další vzpouru na jihu Španělska, kde se vévoda Medina-Sidonia, příbuzný portugalského krále Jana IV., snažil o převrat. Vévoda Medina-Sidonia si myslel na andaluský trůn a chtěl se za francouzsko-portugalské pomoci prohlásit za krále jihu Španělska. Ta měla přistát v Cádizu a získat tento strategický španělský přístav, o což se nepřátelé Španělska již několikrát pokoušeli. Ovšem v důsledku včasného zákroku španělské vlády se povstání na jihu nezdařilo a příbuzný portugalské královské rodiny byl nejdříve přemístěn do města Burgos ležícího v Kastilii a později zatčen a uvězněn na hradě Coca ležícího mezi Madridem a Valladolidem.⁴⁶⁷ Taktéž se podařilo sestavit vojsko, které se o rok později pod vedením krále Filipa IV. odebralo do východní části hispánské monarchie do Katalánska.

V průběhu roku 1641 se do Madridu dostávaly zprávy, že Francouzi a Katalánci mezi sebou měli rozepře, což otevíralo cestu možnému opětovnému připojení tohoto území ke Království španělskému. Ovšem ani přítomnost královského majestátu nepomohla španělským vojskům zajistit kýžené výsledky na bojišti. Místo toho se rok 1642 nesl ve znamení porážek a ztrát. Předně je důležité zmínit, že v září zmiňovaného roku padl Perpiňán, čímž Království španělské přišlo o pohraniční pás Rosellón, který definitivně ztratilo podpisem Pyrenejského míru roku 1659.⁴⁶⁸ Španělé se o jeho osvobození pokoušeli několikrát, ale ani jednou neuspěli. Z tohoto roku se našly i pozitivní zprávy, jelikož Marco Antonio počátkem ledna informoval Jana Verduga o námořním vítězství španělské flotily nad holandsko-francouzsko-portugalskou, která bránila příjezdu zlaté flotily. Dle Marca Antonia se jednalo o „dobrou zprávu“.⁴⁶⁹ V této souvislosti je důležité zmínit, že zmiňovaná bitva se udála v listopadu předchozího roku. Zde je zajímavé si povšimnout, že trvalo dva měsíce, než se popis výsledku bitvy dostal do Porýní.

Z roku 1644 se zachovalo nejvíce listů. Marco Antonio v tomto roce zaslal svému patronovi šest z celkem osmi dochovaných dopisů. Je z nich cítit, jak Marca Antonia těšily

---

⁴⁶⁶ „En españa andan las cosas mal y no me esriben sino es de las muchas miserias que hay“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [23. února 1644].

⁴⁶⁷ J. H. ELLIOT, *El programa*, s. 495.

⁴⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 500–502; Antoni SIMON I TARRÉS, *La Jornada Real de Catalunya que propició la caída del Conde Duque de Olivares*, *Revista de Historia Moderna* 28, 2010, s. 243, 258.

⁴⁶⁹ „De españa ay nuebas que n[uest]ra Armada nabal ha Roto otra de los olandeses y franceses y Porugueses que estaban aguardando la flota, es muy buena nueba.“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [11. ledna 1642]; Cesáreo FERNÁNDEZ DURO, *Armada española desde la unión de los Reinos de Castilla y de Aragón IV*, Madrid 1898, s. 270–273.

výsledky španělských ozbrojených sil na všech bojištích. Za klíčové téma lze považovat dobytí Léridy, o což se Španělé pokoušeli již roku 1642. Tentokrát však byli úspěšnější a tento strategický bod získali. Španělské vojsko pod vedením Filipa da Silvy, o kterém byla již řeč v souvislosti s portugalskou šlechtou ve španělských službách, obsadilo most přes řeku Segre, který vedl do Léridy. V důsledku příchodu nepřátelského vojska se španělské velení rozhodlo svést bitvu. Podle španělské relace vytištěné tentýž rok v Madridu Pedrem Tazem francouzské vojsko čítalo 5000 Francouzů a Švýcarů a 3000 Katalánců, ze kterých až 3000 padlo do zajetí. Španělské vojsko ten den ztratilo pouze 200 mužů a 300 jich bylo zraněno.⁴⁷⁰ Marco Antonio tento španělský úspěch označil za „*velké vítězství vedle Leridy*“.⁴⁷¹ Dále uvedl, že se říkalo, že v bitvě padlo 6000 mužů a 4000 jich bylo zajato, což ale neodpovídá výše popsané relaci. Navíc byla ukořistěna výstroj nepřátel a šestnáct děl. Jaký to pro Španěly byl úspěch, lze pozorovat ze zbytku dopisu Marca Antonia, když ve Frankenthalu bylo na oslavu vítězství třikrát vystřeleno z děla a zpívalo se *Te Deum laudamus*.⁴⁷² Toto nadšení vydrželo Marcu Antoniovi i o týden později, kdy napsal Janovi Verdugovi, že jej těší dobrý vývoj věcí ve Španělsku, a modlil se k Bohu za udržení vývoje a dobrého míru ve prospěch Španělska.⁴⁷³

Asi nejzajímavější dochovanou písemností je hodnocení Jana Verduga. Ten se sice radoval ze španělské výhry, ale současně vyjádřil pochybnost nad významem tohoto vítězství, jelikož prý tento úspěch „*nemůže mnoho pomoci ani ulehčit Nizozemsku, ale vyvolá velký výbuch hněvu a nespokojenosti v duších Katalánců*“.⁴⁷⁴ Dodal, že tímto krokem se válka dostala do vlasti Katalánců, kteří tak ztratili veškerou naději na znovuzískání Léridy a Tarragony.⁴⁷⁵ Tato zpráva se dostala přirozeně i do střední Evropy, jak lze pozorovat v dochované korespondenci barona Jana Ambrože Renze z července 1644. Sice v tomto dopise konkrétně

---

⁴⁷⁰ Pedro TAZO, *Relacion ajustada por la que hizo a su Magestad el Duque de Lorençano, del feliz sucesso q[ue] ha tenido nuestro Exercito, contra el del Frances, junto a la Ciudad de Lerida en el Principado de Cataluña*, Madrid 1644.

⁴⁷¹ „*Tenemos las muy buenas de España pues don felipe de silua y cantelmo an tenido una Gran Vitoria junto a lerida*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 [21. června 1644].

⁴⁷² „*Dicen de 6000 Muertos y 4000 Presos y Bagaje y 16 Piezas de cañon. Aqui se a terado la Artilleria tres beces y cantado Te Deum laudamus*“; TAMTÉŽ [21. června 1644].

⁴⁷³ „*El buen suceso de España nos tiene lograr contento Dios quiera que se contiene y nos de una buena Paz*“; TAMTÉŽ [28. června 1644].

⁴⁷⁴ „*El buen suceso de llerida no puede socorrer ni aliuiar mucho al pais baxo, pero darán un gran estallido y descontento en los animos catalanes*“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [30. června 1644].

⁴⁷⁵ „*[Y] mas ganandose llerida con lo qual perderan toda esperanza de poder la voluer a cobrar y de ganar a Tarragona y tendran la guerra en los riñones de su patria*“; TAMTÉŽ [30. června 1644].

nezmínil ani jednu bitvu, ale na druhou stranu doufal, že díky těmto úspěchům španělské armády dojde ke zlepšení stavu na Iberském poloostrově.⁴⁷⁶

Baron Jan Ambrož Renz

V předchozím textu byl na více místech zmíněn agent-rezident⁴⁷⁷ a přítel Verdugů baron Jan Ambrož Renz, jenž zasílal zprávy Františkovi a Janovi Verdugo. Tento klíčový článek verdugovské informační sítě je zpravoval o dění ve Vídni a na císařském dvoře, vývoji bojů na území v habsburské monarchii, Flandrech a částečně i o Španělsku. Renzova rodina taktéž půjčovala peníze rodu Verdugo, což se projevuje v zaslaných dopisech, kde si baron Renz stěžoval na nesplácení úroků z dlužné částky. Finance představovaly běžné téma ve vzájemné písemné komunikaci. Renz taktéž fungoval jako spojka mezi oběma bratry, což se odrazilo hlavně ve třicátých letech 17. století, jak již zmínila kapitola věnující pozornost vztahům Jana a Františka Verdugo. Kromě Verdugů fungoval baron Renz také jako spojení s bruselským dvorem, kdy jej v různých záležitostech využívala tamní místodržící Isabela Klára Evženie.⁴⁷⁸ Jelikož baron Renz udržoval blízké vztahy s tímto španělským rodem, dochovaly se jeho dopisy již od příchodu Verdugů do Čech. Celkem se v Rodinném archivu Verdugo-Doupov nachází 36 španělsky psaných dopisů, které byly sepsány v časovém rozmezí 1627–1648.

Baron Renz byl stejně jako Marco Antonio důležitým zprostředkovatelem Verdugů. Nejenže preposílal dopisy obou bratrů, ale i španělské šlechty, která sloužila v habsburské monarchii. Je to patrné z příkladu podplukovníka Marca Lopeze, který na podzim roku 1640 dlel nedaleko Vídně v Himbergu. Renz mylně zaměnil Himberg za Imberg, který se nachází ve větší vzdálenosti od Vídně než do dvou leguí, jak uvedl v zaslaném listu. Dopis byl adresován Františku Verdugovi s nabídkou, že „*pokud byste mu chtěl napsat, bude mu rychlou poštou zaslán Váš dopis, aby mohla dorazit odpověď*“.⁴⁷⁹

Před samotným seznámením s obsahem Renzových dopisů zaslaných oběma bratrům je třeba se zastavit u jeho vztahu ke španělskému světu a španělskému jazyku, jelikož většina

---

⁴⁷⁶ „*Hemos tenido en España doy muy señaladas vitorias, una contra los franceses y catalanes, otra contra los portugueses, conque esperamos mejoraran las cosas de alla*“; TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [9. července 1644].

⁴⁷⁷ Pro definici tohoto pojmu viz V. BŮŽEK – P. KRÁL – K. PRAŽÁKOVÁ, *České stavovské povstání*, s. 39.

⁴⁷⁸ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 338.

⁴⁷⁹ „*El The[nient]e Coronel Marcos Lopez Ha muchos dias que boluio y vibe con su muger en [H]Imberg dos leguas de aqui. Si V. Sa le quisiece esciuir se le Imbiara con poste espreso su carta pa[ra] que venga la respuesta.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [24. listopadu 1640].

dochovaných dopisů, jak bylo zmíněno výše, byla napsána španělsky. Malé množství se dochovalo v německém a francouzském jazyce. Otázkou zůstává, zdali uměl španělsky natolik dobře, že nepotřeboval španělsky píšícího písaře, který by je psal místo něj. Jako pravděpodobnější se jeví, že opravdu uměl španělsky, a to z doby spolupráce se španělskou ambasádou ve Vídni, což dokládá písemnost uložená v Rakouském státním archivu.⁴⁸⁰

Renzovy dopisy z let 1627–1631 se vztahují k finančním operacím Verdugů. Renz dvakrát informoval Jana o nevýhodném převodu pataconů⁴⁸¹ na říšské toлары.⁴⁸² Františka pro změnu zpravil, že mu nemohl zapůjčit více peněz.⁴⁸³ Dopisy do roku 1639 se nedochovaly, ovšem v dříve zmíněných rocích bylo rukou barona Renze sepsáno sedm dopisů. Tento rok byl klíčový z hlediska rodu Verdugo, jelikož se bratři usmířili a obnovili vzájemnou korespondenci, což popsala předchozí kapitola.

Ve čtyřicátých letech 17. století hlavními tématy Renzových dopisů byly nadále finance, rod Verdugo, válka a císařský dvůr. Renz většinou oslovoval hraběte Verdugo „*nejjasnějším panem*“ a sám se nazýval „*velkým služebníkem Vašeho Blahorodí*“. Františkova bratra Jana pak tituloval „*Vaše Blahorodí*“ a v jeho případě se podepisoval svým jménem.⁴⁸⁴ Oproti třicátým letům přibýlo z Renzovy strany více kritiky Františka Verduga. Baron Jan Ambrož Renz si nejvíce stěžoval na nedostatek dopisů od Františka, což se taktéž odrazilo v listech zaslaných Janovi Verdugo. Stížnost byla například obsažena v dopise z července 1640.⁴⁸⁵

Kromě toho manželka barona Renze půjčila hraběti Verdugo peníze, ovšem František Verdugo nebyl s to splácet ani úroky, což netěšilo věřitele.⁴⁸⁶ Tato emoce se odráží v dopise z konce března 1643, v němž zmínil, že již dlouhou dobu neobdržel Františkovy dopisy, takže netušil, zdali byl živý či mrtvý. Následně si postěžoval, že již přes pět let mu František Verdugo

---

⁴⁸⁰ Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof-, und Staatsarchiv, Kriegsakten (1420–1876), sign. 89-3. K dispozici na: <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=4298779> [online] [8. 2. 2024]

⁴⁸¹ Jednalo se o stříbrnou minci vážící jednu unci. Dostupné na: <https://www.rae.es/tdhle/patac%C3%B3n> [online] [8. 2. 2024]

⁴⁸² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [2. září 1627; 24. září 1631].

⁴⁸³ „*Le aseguro a V. Sa que yo no me allo con mas dinero que prestar*“; TAMTÉŽ [bez datace].

⁴⁸⁴ „*Ilustrísimo señor*“; „*Vuestra Señoría*“; „*Muy S[er]vid[or] de Vuestra Señoría*“

⁴⁸⁵ „*Reciuo la carta aduinta de su Hermano por do[nde] vera esta tambien con cuydado no huiendo reciuo cartas suyas*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [červenec 1640].

⁴⁸⁶ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 256.

nezaslal úroky. Na závěr požádal Františka, aby omluvil jeho mrzutost a nechal pozdravovat jeho novou manželku, „*keré má žena libá ruce*“.⁴⁸⁷

Pravděpodobně největší újmu na cti utřil Renz, když jej František Verdugo nepozval na svou druhou svatbu, o čemž byla zmínka výše v kapitole věnované rodu Verdugo. Renz Janovi napsal, že „*těž jsem již několik měsíců neobdržel dopisy od Vašeho bratra, ani mi vůbec nedal nic vědět o jeho svatbě, zdá se mi, jako by nechtěl, abych mu poblahopřál*“.⁴⁸⁸ Identický obsah se objevil v dopise z konce září téhož roku. Renz v něm Verduga mimo jiné zkritizoval za to, že mu připadalo, jako by se chtěl vymanit ze splácení dluhů, neboť je nestačil platit. František Verdugo dle Renze jen „*způsobuje povyk a udržuje špatnou korespondenci*“.⁴⁸⁹

Dvorské prostředí bylo dalším reflektovaným tématem v Renzově korespondenci zaslané Verdugům. Na základě analýzy obsahové části je třeba zmínit, že baron Renz zasílal zprávy pouze o Habsburcích a Františkově nevlastní dceři, která byla císařovninou dvořankou, čemuž byl věnován prostor výše. Na základě toho lze podtrhnout význam Habsburků pro Verdugy, kteří se díky vojenské službě v jejich vojsku stali hrabaty Verdugo. Většina zpráv vztahujících se k vládnoucímu rodu se věnovala válečným událostem. Taktéž se dochovala zpráva o šestinedělí císařovny Marie Anny Španělské, která se v červnu a červenci 1640 zotavovala z porodu syna Leopolda (1640–1705). Renz hodnotil tuto událost slovy: „*Císařovna je v pořádku a půjde na svoji první mši na den svaté Magdalény*“.⁴⁹⁰

Samotné šestinedělí popsala Michaela Vlčková, která tento přechodový rituál definovala jako „*rituální komplex provázející přechod ženy ze situace šestinedělky jako osoby vyloučené z místního společenství*“.⁴⁹¹ Žena byla totiž na základě poporodního krvácení považována za „*nečistou a pro dobu šestinedělí pro ni platil zákaz vstupu do kostela, účasti na*

---

⁴⁸⁷ „*Ha tanto que no he reziuido cartas de V. Sa que no se si es vibo, o muerto [...] Como que parece basta hauer aguardado 5 años y dos meses, sin que V. Sa se halla si quiera Acordado de pagar los Intereses. V. Sa perdone la molestia y guardele dias largos años. en Vida de la señora condesa a quien besa mi muger las manos.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [22. března 1643].

⁴⁸⁸ „*Tanpoco en algunos meses no he tenido cartas de su Hermano, ni me ha dado parte alguna de su cassamiento queria no me ha parecido dar la norabuena*“; TAMTÉŽ [24. dubna 1643].

⁴⁸⁹ „*Su Hermano de V. Sa no me ha dado parte alguna de su casam[ien]to ya ni me escucha El darle la norabuena del y esto me parece se saca de prestar dineros pues no basta El no pagar, sino que causa Ruido y mala correspondencia*“; TAMTÉŽ [30. září 1643].

⁴⁹⁰ „*[L]a Emperatriz esta buena, y saldra a su primera misa dia de la madalena*“; TAMTÉŽ [bez datace – dle událostí odvozen červenec 1640].

⁴⁹¹ Michaela VLČKOVÁ, *Úvod do šestinedělky. Význam obřadu v lidové tradici a v liturgii církve*, *Studia Ethnologica Pragensia* 2, 2016, č. 1, s. 27.

bohoslužbách a povinnost zdržet se pohlavního styku.“ Konec samotného šestinedělí byl završen přijetím navrácené členky společnosti, kdy přijala požehnání a očistila své tělo.⁴⁹²

V dopise datovaném 12. října 1639 se Renz zmínil, že císařský pár byl na lovu, ale musel se vrátit kvůli jejich synovi, který prodělal třídenní horečky („*tercianas dobles*“), jež vzbudily obavy rodičů o jeho zdraví. Na závěr dopisu Renz zmínil, že „*už díky Bohu vypadá lépe a bez nich*“.⁴⁹³

Velká část zpráv z dvorského prostředí se věnovala válce, jelikož Habsburkové čelili ve třicátých a čtyřicátých letech 17. století velké řadě nepřátel, mezi které například v případě Španělska patřila Francie a v případě střeoevropské větve rodu Švédsko. Verdugy tyto události zajímaly, jelikož sami byli vojáky a nikoli dvořany. Pozornost byla věnována dvěma osobám – císaři Ferdinandovi III. a vrchnímu veliteli habsburských vojsk, arcivévodovi Leopoldu Vilémovi.

Koncem srpna roku 1639 Renz zmínil, že se arcivévoda připravoval na přesun do Království českého, který se měl uskutečnit za osm až deset dní.⁴⁹⁴ Odchod arcivévody se neuskutečnil ani do 10. září, ze kdy se dochoval další Renzův dopis, v kterém vyjádřil naději, že snad vyrazí na cestu již v úterý 16. září. Na závěr si Renz přál, aby Bůh přál arcivévodovi hodně štěstí, aby byl schopen vyhnat nepřitele z království a uvést jej do klidu a míru.⁴⁹⁵ Do Čech Leopold Vilém dorazil počátkem října 1639, ze kdy se dochovaly rozkazy vztahující se k obraně království a řešení logistiky vojsk.⁴⁹⁶ Kýžený klid nepřinesl ani tento Habsburk, který se příliš dobře na bojišti nevyznal, a proto o necelé čtyři roky později požádal o propuštění ze své vojenské funkce a možnost návratu do úřadu pasovského biskupa.⁴⁹⁷ Místo něj musel do pole vyrazit císař Ferdinand III., který se snažil podnítit uherské jednotky k boji, které podle

---

⁴⁹² TAMTÉŽ, s. 28–30. K samotnému obřadu purifikace viz TAMTÉŽ, s. 32. Srov. TÁŽ, *Význam obřadu žehnutí matky po porodu*, *Studia Theologica* 15, 2013, č. 1, s. 36–46.

⁴⁹³ „*Sus Mag[estad]es se boluieron de sus Cazas a esta Corte por causa de unas tercianas dobles q[ue] le vinieron al Principe que han causado cuidado ya gracias a Dias ya esta mejor y sin ellas*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [12. října 1639].

⁴⁹⁴ „*El Archiduque Leopoldo se prepara para ir por alla y pienso se partira dentro de ocho o diez dias*“; TAMTÉŽ [27. srpna 1639].

⁴⁹⁵ „*Martes proximo dizen partira el Archiduque Leopoldo para alla y con el va Ertadian por su primer consejero. Quiera Dios darle buena fortuna y que pueda echar el enemigo de esse Reyno y ponerle en paz y quietud*“; TAMTÉŽ [10. září 1639].

⁴⁹⁶ V. LÍVA (ed.), *Prameny V*, s. 345–352; R. REBITSCH, *Matyáš Gallas*, s. 135–138.

⁴⁹⁷ „*El s[re]ño[r] Archiduque no quiere boluer mas a la guerra, diciendo ser desgraciado, y assí ha alcanzado su lizencia de Emperador para retirarse a su obispado de Passao*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 [4. března 1643].

Renzova sdělení nechtěly vyjet do boje bez svého krále.⁴⁹⁸ Na tento dopis navazoval další Janův list zasláný bratrovi o měsíc dříve, ve kterém zmínil, že Uhři ve velkém množství dorazili do slezské Skalice („Skalitz“), kde se měli setkat s Piccolominim a Colloredem, kdy druhý zmíněný byl podle Janových informací „velmi vážně zraněn“. Uherské jednotky ale dále nechtěly pokračovat, jelikož se prý vymlouvaly na ohrožení ze strany sedmihradského knížete.⁴⁹⁹ O dva dny později obdržel Jan od barona Renze dopis, ve kterém jej informoval, že „ze Štýrska přichází čtyři tisíce pěšáků“. Navíc bylo na cestě „několik tisícovek Uhřů“, ze kterých již dorazilo 800.⁵⁰⁰

Čechy

Rod Verdugo měl přirozeně potřebu navázat dobré vztahy se svými urozenými sousedy, kteří vlastnili panství v okolí jejich nové pozemkové domény. Díky dochované korespondenci je možné zrekonstruovat, s kým udržovali dobré přátelské vztahy. V blízkém okolí španělských urozců sídlilo několik rodů. Předně stojí za zmínku blízký sused Verdugů, jímž byl český rytířský a později hraběcí rod Žďárských ze Žďáru, kteří měli své pozemky v okolí Doupova a na Kladensku.⁵⁰¹ Dalším významným rodem byli Libštejnští z Kolovrat, se kterými se Verdugové v budoucnu spřiznili prostřednictvím sňatku Františkova syna Ferdinanda Jana s Maxmiliánou Libštejnskou z Kolovrat. Posledním důležitým susedem byl držitel Ostrova Julius Jindřich Sasko-Lauenburský. O těchto rodem byla zmínka v korespondenci Jana Verduga.

Za nejzajímavější se jeví poslední zmíněný šlechtic, jelikož byl celkem třikrát zmíněn v Janových dopisech. Julius Jindřich byl stejně jako Verdugové plukovníkem ve službách Habsburků a účastnil se bitvy na Bílé hoře.⁵⁰² Julius Jindřich díky svým skutkům a dobrým

---

⁴⁹⁸ „Aqui solo ay que si mag[esta]d a 25 deste Encampaña Hazia Niquisburg [=Mikulov] pa[ra] dar calor a los Ungaros que no querian salir sino salia su Rey“; TAMTÉŽ [22. srpna 1643].

⁴⁹⁹ „Dixome por nueuas que los hungaros llegaron hasta Skalitz en gran numero, no quisieron passar adelante, dandole escusa que el Ragotzi Prin[cip]e Transilvano, amenazaua su patria que entretanto a auido un encuentro en Morauia donde el Picolomini auia quedado y Coloredo muy mal herido“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [10. července 1643].

⁵⁰⁰ „El s[eño]r Baron Rens me escriue q[ue] de Stiria vienen llegando quatro mil infantes. [A]lgunos millares de Ungaron estan en camino, auiendo ya llegado 800“; TAMTÉŽ [12. července 1643].

⁵⁰¹ Pro historii žďárského panství viz Jiří ÚLOVEC, *Zaniklá tvrz a zámek Žďár u Doupova*, Západočeský historický sborník 4, 1998, s. 67–98; Hynek FRIDRICH, *Žďárští ze Žďáru. Osudy šlechtického rodu na Kladensku*, Kladno 2008 (diplomová práce).

⁵⁰² Michal VOKURKA, *Julius Jindřich Sasko-Lauenburský (1586–1665). Budovatel vojenské kariéry, pozemkového dominia a osmého divu světa*, Praha 2015 (bakalářská práce), s. 18; TÝŽ,

vztahům s císařským párem získal slevy na zakoupení majetku, stejně jako většina nabyvatelů v rámci pobělohorských konfiskací. V průběhu toho nabyl panství Ostrov, Toužim, Mořičov, Varnsdorf, Podbořany a Vlkošov. V Praze se mu podařilo pořídit Saský dům.⁵⁰³ Přes podezření z účasti na Valdštejnově spiknutí byl Julius Jindřich shledán nevinným, byl mu ponechán majetek a na přimluvu saského kurfiřta byl propuštěn z doživotního vězení. Díky tomu mohl pokračovat v rozšiřování svého panství, když v šedesátých letech 17. století ještě zakoupil panství Ploskovic.⁵⁰⁴

Pozornost si zaslouží již první Janův dopis z 23. července 1644, kdy vévoda Julius Jindřich pozval Jana Verduga do „*Bautersambu*“. Tato lokalita se nepodařila dohledat. Vévoda byl dle Janova sdělení „*smutný v důsledku ztráty šperku s písmeny M. L., který byl zvyklý nosit na hrudníku*“. Kromě toho podle Janovy výpovědi vévodovi uletěl z klece papoušek, aniž by někdo viděl, kam letěl. Papoušek se přesunul pod višěň, kde se měl nasytit jejími plody. Naštěstí pro Julia Jindřicha papouška našla místní vesničanka, která se jej odvážila chytit.⁵⁰⁵ Tento až fantastický příběh má ovšem důležitou společenskou hodnotu, jelikož Jan byl jedním z pozvaných a blízkých přátel zmíněného pána na Ostrově. Navíc byl zpraven o strastech Julia Jindřicha, kterými se jistě každému nechlubil. Na základě toho, že Julius Jindřich vlastnil papouška, je možné poukázat na dobré konexe saského vévody a jeho důležité postavení v rámci Římsko-německé říše a Království českého, jelikož držení exotického zvířete pouze zvedlo prestiž urozeného jedince.⁵⁰⁶ Papoušek Julia Jindřicha se dostal do povědomí tehdejší české společnosti, jelikož o něm zanechal zmínku Bohuslav Balbín, který ve čtyřicátých let

---

Sasko-lauenburští vévodové jako příklad aristokracie v Čechách 17. století, Bohemiae Occidentalis Historica 3, 2017, č. 2, s. 10–17; TÝŽ, *Sasko-lauenburská panství*.

⁵⁰³ Dle Tomáše Václava Bílka Julius Jindřich ještě pořídil dům pánů z Michalovic v Celetné ulici na Starém Městě, který prodal o pět let později vdově Karla Bonaventury Buquoye Marii Magdaléně. Na druhou stranu v publikaci *Pražské paláce* je uvedeno, že tento dům prodal zmíněné vdově Jáchym starší Slavata z Chlumu a Košumberka. Václav LEDVINKA – Bohumír MRÁZ – Vít VLNAS, *Pražské paláce. Encyklopedický ilustrovaný přehled*, Praha 1995, s. 73.

⁵⁰⁴ T. V. BÍLEK, *Dějiny*, s. 103, 296, 321, 370, 451, 759, 914, 1169; Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978, s. 509; M. VOKURKA, *Julius Jindřich Sasko-Lauenburský*, s. 34–48; TÝŽ, *Sasko-lauenburští vévodové*, s. 10–17.

⁵⁰⁵ „*El Jueves pasado me conuido el señor duq[ue] Henrique Julio de Saxonia a Bautersamb hallese melancolico pienso por auerse perdido una joya con las letras M. L. que solia lleuar al pecho, tambien un papagayuelo en el camino auia volado fuera de su Jaula sin auerlo visto nadie, fue a comer guindas en un arbol, auierendose hartado bajo del, y la gente no sabia de que genero fuesse el pajar, se atreuiu una villana a recojerle.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [23. července 1644].

⁵⁰⁶ Pavel MAREK, *K potěšení i užitku. Zvířecí dary v habsburské diplomacii doby vlády Rudolfa II.*, in: Milena Lenderová (ed.), *Zvířata a jejich lidé*, Praha 2023, s. 292–294, 299–307.

17. století navštívil ostrovského pána. Popisovaný papoušek Julia Jindřicha měl být bílé barvy a připomínat sníh. Jana Černá se domnívala, že se mohlo jednat o kakadu bílého, který se dožívá věku 40–60 let. Za zmínku stojí, že papouška vlastnil také Jan Ferdinand Verdugo, tehdy již hejtman Žateckého kraje. Papoušek Jana Ferdinanda měl pro změnu být zelené barvy.⁵⁰⁷

Zbylé dvě dochované Janovy zprávy pochází z května 1645. V první ze začátku měsíce Jan sdělil svému bratrovi, že vévoda saský projížděl okolím a když se dozvěděl o hrůzách, které švédské oddíly způsobily na panstvích Vintířov a Doupov, nechal se poroučet a vyjádřil zármutek nad způsobenými škodami.⁵⁰⁸ Druhý list obsahoval zmínku o přesunu barona Ferdinanda Libštejnského z Kolovrat, jenž byl hejtmanem Žateckého kraje, do Ostrova za Juliem Jindřichem v obchodní záležitosti.⁵⁰⁹

Polsko-litevská unie

Verdugovská komunikační síť, jak již zaznělo výše, měla dosah po velké části starého kontinentu, dokonce až do východní Evropy, odkud Viléma Verduga informoval Charles de Bonnières, baron de Auchy, který na polském dvoře působil od poloviny roku 1626 společně s výše zmíněným Jeanem de Croy, hrabětem de Solre. Baron de Auchy byl dle Skowronova tvrzení „diplomatickým expertem a specialistou na německou problematiku“.⁵¹⁰ Právě tato diplomatická mise vlámských vyslanců španělského krále měla za úkol utvrdit polsko-španělskou alianci směřovanou proti Švédsku, které se roku 1626 vylodilo v Prusku a získalo důležitý výchozí bod pro své vojenské plány proti habsburské straně, a také zajistit vojenskou pomoc habsburské straně ve střední Evropě.⁵¹¹

Roku 1627 byl Auchymu svěřen tajný úkol, aby pro polského krále Zikmunda III. pomohl naverbovat jednu až dvě tercie, které měly pomoci v boji proti Království švédskému.

---

⁵⁰⁷ Jana ČERNÁ, *Králici z dýní, jelenovelbloudi a další podivná „monstra“ Nového světa v raně novověké střední Evropě*, in: tamtéž, s. 246.

⁵⁰⁸ „*Passando ayer por aqui el s[eño]r Duq[ue] de Saxonia fui a Patersamb el qual auiendo entendido los daños sucedidos a Wintirz y a Tuppau por los suecos me ha encargado sinifique a V. S. que le pesado mucho dello.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [6. května 1645].

⁵⁰⁹ TAMTÉŽ [25. května 1645]. Ke krajským hejtmanům viz H. SEDLÁČKOVÁ, *Krajští hejtmané*, s. 86, 247.

⁵¹⁰ R. SKOWRON, *Olivares*, s. 146.

⁵¹¹ TAMTÉŽ, s. 143–150; TÝŽ, *Los aliados*, s. 1014; Miguel-Ángel OCHOA BRUN, *Embajadas y embajadores en la Historia de España*, Madrid 2002, s. 304; P. H. WILSON, *Europe's Tragedy*, s. 426; Miguel CONDE PAZOS, *Cursus Honorum y obra literaria. El caso del barón de Auchy*, in: Ana M. Gonzalez Fasani – Alejandro Chiliguay (edd.), *Historia Moderna. Problemas, debates y perspectivas*, Bahía Blanca 2022, s. 138.

Auchy měl být považován za kondotiéra, i přestože se přímo odpovídal španělské vládě v Madridu.⁵¹² Z doby jeho působení na polském dvoře se v Rodinném archivu Verdugo-Doupov dochoval pouze jediný dopis z konce roku 1628. Baron de Auchy v něm podal Vilémovi zprávu o dění v Polsku a Rusku, které ještě před deseti lety vedly válku, která byla ukončena pouze příměřím.⁵¹³ Kromě zasláných zpráv o stavu polské flotily a ruských Tatarů požádal Viléma Verduga o zakoupení jednoho nebo dvou párů tkaniček s diamantovými knoflíčky ve Frankfurtu v hodnotě 50 tolarů, které měly být zaslány baronovi Janu Ambroži Renzovi.⁵¹⁴ Z toho příkladu vyplývá, do jaké míry byla verdugovská síť provázána a jak klíčovou roli zprostředkovatele představoval vídeňský rezident baron Renz.

Na základě výše zmíněných diplomatických jednání Království španělské navázalo s Polsko-litevskou unií významnou spolupráci ve dvacátých a třicátých letech 17. století, kterou inicioval hrabě-vévoda Olivares, jenž měl za cíl získat nového spojence proti Švédsku a Holandsku. Projevilo se to rovněž ve sňatkové politice Habsburků s rodem Vasa skrze sňatek Vladislava IV. a Cecílie Renaty Habsburské, nebo udělování řádů do východní části Evropy. V této souvislosti byl roku 1638 udělen polskému princovi Janu Kazimírovi Řád zlatého rouna. Přes aktivní snahy španělské diplomacie se nepodařilo dovést spojenectví s Polsko-litevskou unií ke zdárnému konci, jelikož v důsledku bojů na severu Itálie muselo Království španělské změnit priority a Polsko-litevská unie uzavřela roku 1629 s Královstvím švédským příměří.⁵¹⁵

Duchovní osoby

Na závěr kapitoly o komunikační síti Verdugů je nutné zmínit, že kromě světských komunikačních partnerů obsahovala také duchovní. Mezi ně například patřil Tomás de Sarrio, František Josef de la Cruz, Isidor de la Cruz a Rodrigo de Arriaga.

Od prvního zmíněného se dochovaly pouze tři dopisy; jeden z roku 1646 a zbylé dva z roku 1648. Tomáš de Sarrio se v zasláné korespondenci identifikoval jako „*služebník Vaši Jasnosti a kaplan, který libá Vaši ruku*“.⁵¹⁶ Obsahová stránka těchto dopisů se různí a reflektuje události dané doby. Kromě Verdugů tento duchovní navázal kontakt i s Janem Adolfem ze

---

⁵¹² R. SKOWRON, *Olivares*, s. 160.

⁵¹³ P. H. WILSON, *Europe's Tragedy*, s. 195–196.

⁵¹⁴ „*Se sirua hazerme comprar en francfert Un par o dos de cordones para Watonas (?) con botoncillos de diamantes de valor de 50 talleres si hay [...] y remitirlos al s[eño]r Ambrosio Renz a Wiena*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 80, sign. C8, kart. 5.

⁵¹⁵ R. SKOWRON, *Los aliados*, s. 1001–1006; TÝŽ, *Olivares*, s. 287–290.

⁵¹⁶ „*De V. S. Illma sieruo y capellan que su mano besa*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 99, sign. C27, kart. 5 [17. xx. 1646].

Schwarzenberku, který si se Sarriou dopisoval v rámci jeho působení na Apeninském poloostrově, kde roku 1656 získal arcibiskupský stolec v apulijské Trani, později v Tarentu. Tomás de Sarria ze svého arcibiskupského úřadu sloužil Janu Adolfovi za duchovní podporu v těžkých časech. Důležitou roli však pro Schwarzenberský rod sehrál koncem šedesátých let 17. století, kdy syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku Vilém Eusebius podnikl kavalírskou cestu. Tu měl mezi roky 1669–1670 strávit v Římě, načež se Jan Adolf obrátil na italského arcibiskupa s žádostí o pomoc jeho synovi.⁵¹⁷ Kromě Jana Adolfa ze Schwarzenberku se na arcibiskupa obrátil také Petr de Meneses y Verdugo, který měl roku 1657 namířeno do Milána a žádal jej o pomoc.⁵¹⁸

V dopise z roku 1646 psal Tomás de Sarrio o katastrofálním stavu klášterů na Moravě, kudy v té době projížděl v rámci vizitace, z níž vznikla důkladná zpráva, která se dochovala a již byla zpřístupněna.⁵¹⁹ Tomás de Sarrio byl totiž v letech 1645–1648 provinciálem dominikánského řádu. Sám Sarrio byl doktorem teologie a dvorním kazatelem a zpovědníkem manželky císaře Ferdinanda III., jejíž dvorní dámou byla dcera Anny Marie z Nagarolla, manželky Františka Verduga. Kromě kariéry v českém a dvorském prostředí pronikl také do Římsko-německé říše, kde byl od roku 1651 jmenován generálním komisařem německé provincie a o rok později zastával úřad zvláštního komisaře pro Čechy.⁵²⁰ Kromě popisu Čech se věnoval i dění ve Španělsku, kde v březnu 1646 skonala prvorozený syn Filipa IV. Baltazar Karel. Jelikož již situace v Evropě směřovala k mírovému řešení, Sarrio doufal ve vyřešení míru, které podle něho mělo být dobré a rychlé.⁵²¹

O dva roky později se už Sarrio nacházel v Praze a jeho dopisy se nesly v duchu naděje služby rodu Verdugo. Nejvíce patrné je to v druhém listu z konce ledna 1648, kdy Sarrio doufal,

---

⁵¹⁷ Ondřej KRÍŽ, *Španělská korespondence Jana Adolfa ze Schwarzenberku*, České Budějovice 2018 (diplomová práce), s. 78–81.

⁵¹⁸ „*Espere q[ue] V R[everendisi]ma P[aterni]ad continuará haser merced a su Criado, en acordandose del en Presencia de sus Ex[elenci]as se[ñor]es Embajadores, solamente q[ue] pueda tener qualquier asistencia para poder pascar asta milan, de ayi espero alcanzar asistencia de mi Amo para seguir mi Viaje adelante*“, SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 10 [5. listopadu 1657].

⁵¹⁹ Jakub ZOUHAR, *Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435–1790)*, Praha 2007 (disertační práce).

⁵²⁰ TAMTÉŽ, s. 43–46.

⁵²¹ „*Entre en la Moravia, a ver lastimas, de los conuentos que tiene alli la religion. No se puede decir lo que es, ni las ruinas que alli se estan padecido. Grande perdida ha sido la de n[uest]ro buen Principe de españa. Dicen que el Rey quiere esta n[uest]ra Princesa que auia de ir p[ar]a su hijo, se espera la resolucion de paces tambien se espera buena y presta*“, SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 99, sign. C27, kart. 5 [17. xx. 1646].

že se uvidí se svým patronem, jelikož netušil, zdali bude muset doprovodit císařovnu Marii Leopoldinu Tyrolskou. Na základě toho prosil Františka, zda by se s ním mohl setkat v Praze, aby mu mohl políbit ruku.⁵²² Kromě projevu náklonosti Sarriu zajímal stav verdugovských majetků, zejména nakolik byly poškozeny švédskými vpády.⁵²³ Nejvíce prostoru v zaslané korespondenci bylo věnováno řádovým sestřím, které se nacházely v klášteře ve Valencii, kde v té době zuřila morová epidemie. Celkem se ve Valencii nacházely tři řádové sestry. Sarrio poznamenal jejich jména – sestra Františka, jež se před vstupem do kláštera jmenovala Markéta, a sestra Augustýna, která se dříve jmenovala Mariana. Poslední byla sestra Hipolita. Zůstává ovšem otázkou, zdali se jednalo o dcery Jany Verdugo, která se provdala za Františka Jana de Torres. Jisté je, že prostřednictvím tohoto listu Tomáše de Sarrio žádaly o finanční pomoc, jelikož jejich klášter byl „*velice chudý a jedná s nimi bídne*“.⁵²⁴ Na základě toho Sarrio požádal Františka, aby na ně myslel a poskytnul jim roční rentu ve výši 100 escudos. Na závěr jej zpravil, že tutéž zprávu zaslal i jeho bratru Janovi.⁵²⁵

Od druhého zmíněného duchovního Františka Josefa de la Cruz se dochovalo šest dopisů, všechny z roku 1639. František Josef oslovoval Františka Verduga „*Vaše nejjasnější Blahorodí*“ a podepisoval se „*pokorný kaplan Vašeho Blahorodí*“. Samotný František Josef byl představeným nejmenovaného kláštera v Rakousku, který často navštěvoval císařský dvůr a kde se vyskytovaly nevlastní dcery Františka Verduga. Kromě relací obsahujících informace o širší rodině rodu Verdugo se obsah korespondence věnoval politickým a vojenským událostem roku 1639.

František Josef například zpravil v červenci 1639 hraběte Verdugo, že se Vídeň „*opevňuje s velkou rychlostí*“. Okolo hlavního města habsburské monarchie bylo budováno opevnění, což dle Františka Josefa bylo zapříčiněno přítomností nepřátelských vojsk v blízkosti tohoto města. Taktéž vyjádřil pochybnost nad touto opevňovací akcí, jelikož se to prý mohlo

---

⁵²² „*Yo me holgare harto de que nos vieran en Praga, porque no se si ire acompañando a la Reyna n[uest]ra se[ñ]ora puede que si, y en caso q[ue] ubiese departirme no quissiera hazerlo sin besar a V. Illma la mano*“; TAMTÉŽ [28. ledna 1648].

⁵²³ „*Mucho holgare saber si V. Illma ha padecido mucho de los suecos, pareceme que pues se queda ay en su casa no debe de ser mucho el peligro de que holgare mucho*“; TAMTÉŽ [28. ledna 1648].

⁵²⁴ „*He visto a mi se[ñ]ora Hipolita en Valencia y las dos Religiosas de S[an]ta Catalina de mi orden. La una se llama soro francisca y la otra soror Agustina que antes de hazerse religiosas se llamaba D[o]ña Margarita la que agora es soror francisca y la que es soro Agustina se llamaba D[o]ña Mariana. Piden algun socorro las religiosas porq[ue] el conuento es muy pobre y las trata con grande miseria*“; TAMTÉŽ [7. ledna 1648].

⁵²⁵ „*Supp[li]co a V. Illma se acuerde de sus buenas hermanas pues las religiosas que son dos tendran harto si se le fundase una rentilla de 100 escudos cada año. [...] Escriuo al se[ñ]or Don Juan lo mismo*“; TAMTÉŽ [7. ledna 1648].

udělat již dříve a nemělo se čekat tak dlouho.⁵²⁶ Jiné dopisy se věnovaly bojům v severní Itálii, Flandrech a Porýní.⁵²⁷ Z politických událostí se František Josef věnoval nadcházejícímu kurfiřtskému sněmu, který se dle jeho informací měl konat ve Frankfurtu nad Mohanem. Sněm se ale uskutečnil v Norimberku a řešil se na něm separátní mír Římsko-německé říše s Francií a nová podoba říšského shromáždění, které mělo zahrnovat nejvýznamnější říšská knížata.⁵²⁸ Na tento sněm se podle dopisu Františka Josefa jménem českého kurfiřta vypravil Jiří Adam Bořita z Martinic, který na něm zastupoval zájmy císaře Ferdinanda III.⁵²⁹ Ovšem nejpatrnější důkaz v souvislosti k podřízenému vztahu kaplana kláštera poskytl dopis z 12. června, na jehož konci požádal Františka Verduga, aby „poslal žádost otci představenému našeho kláštera o knížečku, jejíž název je *Theologia mistica*, a zaslal mi ji poštou“.⁵³⁰ František Josef se v červenci 1657 nacházel ve Frankfurtu nad Mohanem, kde se zúčastnil volby nového císaře Římsko-německé říše, která dle jeho podání trvala tři měsíce.⁵³¹

Dalším článkem verdugovské komunikační sítě byl Isidor de La Cruz, který se narodil roku 1600 v Portugalsku. Zpočátku působil v benediktinském klášteře v Montserratu, odkud koncem třicátých let 17. století přešel do benediktinského kláštera v Emauzích na Novém Městě v Praze. V roce 1651 jej na základě papežského dispenzu jmenoval císař Ferdinand III. opatem kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Praze na Karlově, kde působil až do své smrti. Isidor se zapřičinil o přestavbu kláštera v Emauzích a s pomocí dobrodinců z Iberského poloostrova obnovil do roku 1660 i budovy kostela a kláštera v Praze na Karlově.⁵³²

---

⁵²⁶ „*Aqui se va fortificando la Ciudad con mucha priesa y se van haziendo nuevas fortificaciones alrededor, esto causa auerse llegado tan cerca el enemigo aunq[ue] antes se deuia hazer y no esperar tanto.*“; TAMTÉŽ, inv. č. 94, sign. C22, kart. 5 [6. července 1639].

⁵²⁷ TAMTÉŽ [12. června 1639 a listopad 1639].

⁵²⁸ Mark HENGERER, *Sněm kurfiřtů v Norimberku a říšský sněm v Řezně v letech 1640–1641*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii*, Praha 2017, s. 139.

⁵²⁹ „*El s[eñ]or Conde de Martinez va a la Dieta q[ue] se haze en Francaforte en nombre de su Mgd Cesarea q[ue] se parte dentro de dos dias.*“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 94, sign. C22, kart. 5 [12. června 1639 a listopad 1639].

⁵³⁰ „*Supp[li]co a V. S. I. se sirua embiar a pedir al P[adr]a Prior de n[uest]ro conuento un librito chico, cujo Titulo es Theologia mistica y embiarmele por porta como en pliego o con otra ocasion.*“; TAMTÉŽ [12. června 1639].

⁵³¹ „*Yo fui este julio passado a francaforte p[ar]a assistir a la elec[ci]on imperial, y alli estube tres meses aloxado a los p[adr]es Dominicanos.*“; TAMTÉŽ, inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 10 [22. listopadu 1657].

⁵³² Pavel ŠTĚPÁNEK, *Kapitoly z dějin česko-španělských kulturních styků a vztahů*, Praha 2018, s. 124; TÝŽ, *Montserrat a Praga. L'etapa espanyola al monestir d'Emaús a Praga (1635–1871)*, *Butletí* 20, 2006, s. 51; František EKERT, *Posvátná místa král. hl. města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království*

V případě Isidora de la Cruz se dochovaly pouhé dva dopisy z padesátých let 17. století, což je velice málo k pochopení jeho role ve verdugovské komunikační síti. Z obsahu jeho zasláné korespondence je možné se domnívat, že se jednalo o zástupce příbuzných ve Španělsku, který po jejich příbuzenstvu v Království českém vymáhal peníze na základě testamentu Viléma Verduga. Po úmrtí řádových sester Magdalény a Doroty musel opat Isidor de la Cruz požadovat tyto peníze pro kláštery v Talaveře de la Reina po Janovi a synech Františka, jelikož ten skonal roku 1650. Podle Isidora se jednalo o kláštery San Benito a San Ildefonso. Dle dopisu z června roku 1652 Isidor de la Cruz podotkl, že František Verdugo nezaplátil celých šestnáct let na potřeby řádových sester ani tolar. Za toto období si řádové sestry nárokovaly přes tři tisíce tolarů.⁵³³ Na závěr dopisu zmínil, že po smrti obou sester požádal klášter, pravděpodobněji San Ildefonsa, aby sloužil mši za duši jejich dobrodince Viléma Verduga.⁵³⁴ Do jaké míry apeloval na Janovo dobré srdce a křesťanské hodnoty, zůstává otázkou, ale lze konstatovat, že právě o to se Isidor de la Cruz snažil.

Nejvíce dochovaných dopisů z této sociální skupiny pocházelo z pera Rodriga de Arriagy (1592–1667), který Verdugům v časovém rozmezí 1639–1648 adresoval devět listů.⁵³⁵ Tento rodák z Logroña nacházejícího se v provincii La Rioja se přestěhoval do Prahy roku 1625 a o rok později začal vyučovat teologii na jezuitské koleji Klementinum. Arriaga se do Čech dostal v době, kdy čeští jezuité měli větší pravomoci v důsledku nedávného vzniku samostatné české provincie. Rodrigo de Arriaga byl spjat s českým vysokým školstvím, když mezi roky 1642 až 1653 vykonával úřad kancléře pražské univerzity.⁵³⁶

Českého, Praha 1884, s. 156–157. Převzato z Tomáš HUNČOVSKÝ, *Konrád Fischer. Život a dílo borovanského probošta*, České Budějovice 2021 (disertační práce), s. 55.

⁵³³ „Tres mil y tantos tallares de 16 años que al s[e]ñor her[ma]no de V. S. Ill[ustrisi]ma ha gozado los Bienes sin dar nada a las dichas mongas“; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 148, sign. D4, kart. 8 [18. června 1652].

⁵³⁴ „[D]espués de la Muerte de las s[e]ñoras Doña Magdalena y doña Dorotea Verdugo se suplico al conbento que se haga una misa por la alma del s[e]ñor Don guillermo Verdugo“; TAMTÉŽ [18. června 1652].

⁵³⁵ Této korespondence si již povšimnul J. FORBELSKÝ, *Las ocho cartas de Rodrigo de Arriaga*, in: Helena Zbudilová (ed.), *La literatura española de los siglos XVI–XVIII en las bibliotecas de Chequia, Moravia y Eslovaquia*, České Budějovice 2002 (=Opera romanica 3), s. 205–207. Zde Forbelský mylně uvedl, že František Verdugo měl tři syny, kteří údajně v Praze studovali na jezuitské koleji.

⁵³⁶ Josef SOUSEDÍK, *La obra filosófica de Rodrigo de Arriaga. Una contribución a la historia del neo escolasticismo español en la Europa central*, Ibero-americana pragensia 15, 1981, s. 103–146; Abel MORA, *El sabio logroñés Rodrigo de Arriaga*, Logroño 1997, s. 15, 46–47, 53–55, 90; Ivana ČORNEJOVÁ, *Tovaryšstvo Ježíšovo. Jezuité v Čechách*, Praha 2002, s. 113–121, 145–146; Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do*

Rodrigo de Arriaga byl klíčovou postavou ve výchově hraběcích synů Františka Verduga, což bylo zmíněno v kapitole věnované Ferdinandu Janovi a Františku Norbertovi. Verdugům zasílal různé zprávy popisující události, které považoval za důležité. Týkalo se to například moru v Praze roku 1639, kdy samotný profesor teologie musel odcestovat do Českých Budějovic.⁵³⁷ Roku 1647 se zmínil o nepokojích v Království neapolském.⁵³⁸ Kromě korespondence s Františkem Verdugo zůstal v kontaktu také s jeho bratrem, a to již před Janovým pobytem s Františkovými syny v Praze. Vyplývá to z dopisu zaslaného 12. února 1642, kdy Jan požádal svého bratra, aby vyřídil pozdravy Rodrigovi de Arriaga, jehož byl „*velice poníženým služebníkem*“.⁵³⁹

---

současnosti, České Budějovice 2006, s. 54; Alessandro CATALANO, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách*, Praha 2008.

⁵³⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, RA Verdugo-Doupov, inv. č. 92, sign. C20, kart. 5 [5. listopadu 1639].

⁵³⁸ TAMTÉŽ [2. listopadu 1647].

⁵³⁹ „*Sup[li]co a V. S. mis besamanos al P[adr]e Arriaga que le soy muy humilde seruidor.*“; TAMTÉŽ, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 [12. února 1642].

Závěr

Diplomová práce se snažila popsat českou část rodu Verdugo, která se po bitvě na Bílé hoře usadila v severozápadních Čechách, a její širší příbuzenstvo v Evropě. Dále bylo snahou postihnout španělsky psanou komunikační síť analyzovaného rodu, která, jak bylo popsáno na předchozích stránkách, byla velice hustá a pestrá.

Na úvod kvalifikační práce bylo třeba definovat a okomentovat téma cizí šlechty ve vztahu k bitvě na Bílé hoře, což jakožto významný milník českých dějin bylo vždy vyhledávaným tématem výzkumu. Pojem „cizí šlechta“ je velice komplikované uchopit, a ještě těžší přesně vymezit jeho hranice, na což se tato část snažila poukázat.

Následující odstavce se zaměřily na samotný rod Verdugo. Nejdříve byly zkoumány vztahy mezi bratry Janem a Františkem, které zažily výrazné změny po roce 1639, kdy se obnovila bratrská korespondence, která byla výchozím badatelským pramenným základem této kvalifikační práce. Bratři Jan a František Verdugo měli rozdílné názory na udržování dobré korespondence, což se projevilo ve stížnostech Jana a dalších korespondentů, kteří velice často upozorňovali na Františkovu laxnost v psaní dopisů. Kromě témat jako zdraví, rodina a dluhy byly detailně popsány různé události z třicetileté války, které byly v této kvalifikační práci reflektovány pouze částečně a jejichž potenciál je mnohem větší a stál by za samostatný badatelský výzkum, jelikož dochované listy Verdugů popisovaly boje ve Flandrech, Anglii, Iberském poloostrově, Římsko-německé říši, středoevropské habsburské monarchii, Skandinávii, a dokonce i v Latinské Americe. Tyto události zde byly zkoumány jen z části. Verdugové měli o tyto informace velký zájem, jelikož byli vojenskou šlechtou, což je patrné při detailní analýze kariér prvních příslušníků tohoto španělského rodu.

Dále byli v této kapitole popsáni hraběcí synové Františka Verduga, kterým dosud nebylo věnováno v české historiografii mnoho zájmu. Tato podkapitola se snažila na základě dochované korespondence v rodinném archivu Verdugo-Doupov poukázat na jejich dětství a nemoci, které prodělali. Bohužel se nezachovaly zmínky například o dalších urozencích, se kterými se mladí Verdugové mohli setkat a kteří by se do budoucna mohli stát jejich „pány a přáteli“.

František Verdugo měl z prvního manželství dvě nevlastní dcery Františku Polyxenu a Alžbětu Kláru Cecílii z Nagarolla, které se staly dvořankami císařoven. Díky působení u dvora se je podařilo dobře provdat. Jejich nevlastního otce o hraběnkách z Nagarolla informoval František Josef de la Cruz, jehož písemnosti sloužily jako zdroj poznání o životě dcer první manželky hraběte Verdugo.

Kapitola byla uzavřena popisem španělských příbuzných, což bylo možné analyzovat na základě dochované korespondence od Jana Verduga a Marca Antonia Godineze Maldonada. Prostor byl předně věnován Meneses-Verdugům a okrajově Torres-Verdugům. Kromě zmíněných rodů nebyli opomenuti ani zbylí příbuzní. Zde byly centrem pozornosti ženské příslušnice rodu Verdugo, které byly jeptiškami ve španělských klášterech v Talaveře de la Reina a Valencii. Většinou se jednalo o sestry Viléma, Jana a Františka a ve čtyřicátých letech 17. století i o potomky španělských příbuzných.

První kapitola byla dovedena do roku 1650, kdy skonal druhý hrabě Verdugo. František Verdugo po sobě zanechal španělsky psaný kšaft, kterému byla věnována velká část této podkapitoly. Dále byl stručně nastíněn vývoj rodu Verdugo po roce 1650, kdy se Jan stal poručníkem Františkových synů. Ten ovšem skonal záhy roku 1658, čímž skončilo působení první generace Verdugů, a jeho synovec Ferdinand Jan se musel vypořádat s problémy, které na něho přenesli jeho příbuzní.

Druhá kapitola pojednala o španělsky psané komunikační síti rodu Verdugo, která i přes menší význam v porovnání s ostatní cizí šlechtou byla velice rozsáhlá. Do této sítě spadaly osoby ze všech možných společenských vrstev. Bylo by možné nalézt vyslance španělského krále Filipa IV. v Polsko-litevské unii, vysoce urozené šlechtice ze Španělského Nizozemí, hejtmana z Porýnské Falce Marca Antonia Godineze Maldonada, vídeňského agenta barona Renze, šlechtice z Království českého či několik duchovních.

První zmíněnou skupinu nebylo možno více analyzovat, jelikož byla opřena o jediný list barona de Auchy. Druhá skupina pomáhala Verdugům v rámci jejich vojenských povinností a v osobní rovině. Jiné skupiny pro změnu sloužily jako agenti a zprostředkovatelé mezi příbuznými v Království španělském, což byl příklad Marca Antonia a několika duchovních. Mezi samotnými bratry roli prostředníka plnil baron Renz. Ten se mimo jiné v dopisech prezentoval jako přítel Verdugů.

Z této komunikační sítě si lze udělat obraz, jak interesováni byli Verdugové v evropských záležitostech, o kterých je informovali jejich komunikační partneři. Verdugové se díky tomu nejenom dozvídali o rodinných záležitostech, ale hlavně o průběhu bojů, které výrazně ovlivňovaly život této vojenské šlechty, která se usídlila na severozápadě Čech, kudy několikrát prošla cizí vojska a vyrabovala jejich statky, což bylo přirozeně reflektováno v dochované korespondenci. Rod Verdugo nejenom udržoval španělsky psanou korespondenci. V rodinném archivu Verdugo-Doupov se taktéž dochovala německy, italsky, latinsky a francouzsky psaná korespondence, které v této kvalifikační práci nebyl věnován prostor, a která by stála za samotný výzkum. Další badatelský zájem by mohl rozkrýt vazby Verdugů

k říšsko-německé šlechtě a jejich vztah k této geografické oblasti. Dále by tyto prameny mohly nabídnout širší pohled do světa tohoto španělského rodu, který se díky svým vojenským schopnostem dostal do Království českého a aktivně se účastnil třicetileté války jak vojensky, tak diplomaticky. U posledního bodu by za pozornost stála rodinná korespondence vztahující se k mírovým jednáním ve čtyřicátých letech 17. století, jichž se Jan Verdugo účastnil a krátce je reflektoval v korespondenci zaslané svému bratrovi Františkovi.

Seznam pramenů a literatury

Nevydané prameny

Státní oblastní archiv Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka, Rodinný archiv Verdugo-Doupov,

inv. č. 5, sign. A 2, kart. 2 (konfraternita Viléma Verduga v řádu kapucínů)

inv. č. 8, sign. Ba2, kart. 2 (František Verdugo Vilémovi Verdugo)

inv. č. 12, sign. C3, kart. 2 (Karel Bonaventura Buquoy Vilémovi Verdugo)

inv. č. 42, sign. A2, kart. 3 (konfraternita Františka Verduga v řádu kapucínů)

inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3 (Jan Verdugo Františkovi Verdugo)

inv. č. 44, sign. A4, kart. 3 (testament Františka Verduga)

inv. č. 48, sign. Ba4, kart. 3 (Magdalena Verdugo a kopie Markéty Verdugo Františkovi Verdugo)

inv. č. 56, sign. Bc1, kart. 4 (baron Jan Ambrož Renz bratrům Verdugo)

inv. č. 73, sign. C1, kart. 5 (vévoda de Aluy Františkovi Verdugo)

inv. č. 84, sign. C12, kart. 5 (Baltazar Marradas y Vique Františkovi Verdugo)

inv. č. 83, sign. C11, kart. 5 (Antonín markýz Spínola Františkovi Verdugo)

inv. č. 88, sign. C16, kart. 5 (markýz de Aytona Františkovi Verdugo)

inv. č. 90, sign. C18, kart. 5 (Kašpar Colonna z Felsu Františkovi Verdugo)

inv. č. 92, sign. C20, kart. 5 (Rodrigo Arriaga Františkovi Verdugo)

inv. č. 94, sign. C22, kart. 5 (František Josef Františkovi Verdugo)

inv. č. 114, sign. A1, kart. 7 (konfraternita Františka Verduga v řádu augustiniánů)

inv. č. 123, sign. Bb4, kart. 7 (Antonín de Meneses y Verdugo Janovi Verdugo)

inv. č. 125, sign. Bb6, kart. 7 (Ondřej de Contreras Janovi Verdugo)

inv. č. 142, sign. C2, kart. 8 (Marco Antonio Godínez Maldonado Janovi Verdugo)

inv. č. 174, sign. Bb2, kart. 10 (Petr de Meneses y Verdugo Ferdinandovi Janu Verdugo)

Národní archiv, Stará manipulace,

inv. č. 3863, sign. V6, kart. 2455–2457 (Verdugové)

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec (pracoviště Zámek), Cizí rody-Verdugo,
kart. 82.

Archivo Histórico Nacional, Consejo de Órdenes,
sign. OM-CABALLEROS_SANTIAGO, Exp. 5218 (Antonín de Meneses y Verdugo)
sign. OM-CABALLEROS_SANTIAGO, Exp. 8825 (Vilém Verdugo)

Österreichische Nationalbibliothek Digital, Porträtsammlung,
sign. PORT_00103234_01 POR MAG.

Pedro TAZO, *Relacion ajustada por la que hizo a su Magestad el Duque de Lorençano, del feliz sucesso q[ue] ha tenido nuestro Exercito, contra el del Frances, junto a la Ciudad de Lerida en el Principado de Cataluña*, Madrid 1644.

Vydané prameny

FUČÍKOVÁ, Eliška (ed.), *Tři francouzští kavalíři v rudolfinské Praze*, Praha 1989.

JIREČEK, Hermenegild (ed.), *Obnovené Právo a Zřízení Zemské dědičného království Českého*, Praha 1888.

LÍVA, Václav (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války III–VIII. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1951–1957.

MAREK, Pavel (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005 (=Prameny k českým dějinám 16.–18. století).

Odborná literatura

ASCH, Ronald G., *The Revival of Monopolies. Court and Patronage during the Personal Rule of Charles I, 1629–1640*, in: Ronald G. Asch – Adolf M. Birke (edd.), *Princes, Patronage and the Nobility. The Court at the Beginning of the Modern Age, c. 1450–1650*, Londýn 1991, s. 357–392.

BÍLEK, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I-II*, Praha 1882–1883.

BORREGUERO BELTRÁN, Cristina, *La Guerra de los Treinta Años 1618–1648. Europa ante el abismo*, Madrid 2018.

BORŮVKA, Vlastimil, *Rodopis rodu pámů z Kolovrat*, Praha 2000.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Litomyšl 2002.

BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel – PRAŽÁKOVÁ, Kateřina, *České stavovské povstání. Mezi Prahou, Drážďany, Heidelbergem, Londýnem a Mnichovem*, Praha 2022.

- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007.
- BŮŽEK, Václav – SMÍŠEK, Rostislav (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii*, Praha 2017.
- BŮŽEK, Václav a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011.
- BŮŽEK, Václav, „Páni a přátelé“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, *Český časopis historický* 100, 2002, s. 229–264.
- BŮŽEK, Václav, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 8.–9. 9. 1993*, Pardubice 1995, s. 213–225.
- BŮŽEK, Václav, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.
- CARRASCO MARTÍNEZ, Adolfo, *Redes de patronazgo y clientelas señoriales en la Edad Moderna. Una reflexión*, in: José María Imízcoz Beunza – Andoni Artola Renedo (edd.), *Patronazgo y clientelismo en la monarquía hispánica (siglos XVI–XIX)*, Bilbao 2016.
- CONDE PAZOS, Miguel, *Cursus Honorum y obra literaria. El caso del barón de Auchy*, in: Ana M. Gonzalez Fasani – Alejandro Chiliguay (edd.), *Historia Moderna. Problemas, debates y perspectivas*, Bahía Blanca 2022, s. 137–149.
- CRUZ, Anne J., *Las redes sociales creadas por Luisa de Carvajal y Mendoza a través de su correspondencia*, in: María Leticia Sánchez Fernández (ed.), *Mujeres en la Corte de los Austrias. Una red social, cultural, religiosa y política*, Madrid 2019, s. 615–636.
- DOMÍNGUEZ ORTIZ, Antonio (ed.), *La crisis del siglo XVII. Población, economía, sociedad*, Madrid 1990² (=Historia de España XXIII).
- ELLIOT, John H., *El programa de Olivares y los movimientos de 1640*, in: Francisco Tomás y Valiente (ed.), *La España de Felipe IV. El gobierno de la monarquía, la crisis de 1640 y el fracaso de la hegemonía europea*, Madrid 1982 (=Historia de España XXV), s. 333–523.
- FELANI PINTOS, Alberto Juan, *Las relaciones de patronazgo y clientelismo en la Monarquía Hispánica. Un estudio de la cuestión*, *Tiempos Modernos* 20, 2019, č. 1, s. 58–83.
- FERNÁNDEZ DURO, Cesáreo, *Armada española desde la unión de los Reinos de Castilla y de Aragón IV*, Madrid 1898.
- FORBELSKÝ, Josef, *Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století. Osudy generála Baltasara Marradase*, Praha 2006.
- FRIDRICH, Hynek, *Žďárští ze Žďáru. Osudy šlechtického rodu na Kladensku*, Kladno 2008 (diplomová práce).

- GONZÁLEZ MARTÍNEZ, Nelson Fernando, *Comunicarse a pesar de la distancia. La instalación de los Correos Mayores y los flujos de correspondencia en el mundo hispanoamericano (1501-1640)*, Nuevo Mundo Mundos Nuevos, Debaty, 2017.
- HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty I. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1992.
- HOLÝ, Martin, *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělání šlechty z českých zemí na prahu novověku (1500–1620)*, Praha 2010.
- HRBEK, Jiří, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640-1740*, Praha 2013.
- HRBEK, Jiří, *Hledat a nalézat. Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 313–331.
- IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig, *Los Verdugo en Bohemia y en Silesia*, *Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía* 2, 1992, s. 221–234.
- IGÁLFFY-IGÁLY, Ludwig, *Verdugové, hrabata z Talavery v Čechách a ve Slezsku*, *Heraldika a genealogie* 23, 1990, s. 121–132.
- JANÁČEK, Josef, *Ženy české renesance*, Praha 1996.
- KELLER, Katrin, *Hofdamen. Amtsträgerinnen im Wiener Hofstaat des 17. Jahrhunderts*, Wien – Köln – Weimar 2005.
- KETTERING, Sharon, *Patronage in Early Modern France*, *French Historical Studies* 17, 1992, s. 839–862.
- KETTERING, Sharon, *Patrons, Brokers and Clients in Seventeenth-Century France*, New York 1986.
- KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, střeoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006.
- KRÁL, Pavel, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002 (= *Monographia historica* 2).
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= *Monographia historica* 4).
- KŘÍŽ, Ondřej, *Španělská korespondence Jana Adolfa ze Schwarzenberku*, České Budějovice 2018 (diplomová práce).
- KUBEŠ, Jiří, *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*, Pelhřimov 2013.
- KUBEŠ, Jiří, *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verdugo v letech 1681–1683*, *Folia Historica Bohemica* 25, 2010, č. 2, s. 29–65.
- KUBEŠ, Jiří, *Ze Španělska až do Horního Slezska. Osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*, in: Jiří Brňovják – Waclaw Gojniczek – Aleš Zářický (edd.), *Šlechtic*

v Horním Slezsku. Vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty v Horním Slezsku (15.–20. století), Katowice–Ostrava 2011, s. 223–240.

LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít, *Pražské paláce. Encyklopedický ilustrovaný přehled*, Praha 1995.

LEINVEBEROVÁ, Dita, *Hrabě Ferdinand Johann Verdugo (1635–1672) jako hejtman Žateckého kraje*, Pardubice 2020 (diplomová práce).

LINDORFER, Bianca Maria, *Las redes familiares de la aristocracia austriaca y los procesos de transferencia cultural. Entre Madrid y Viena, 1550–1700*, in: Bartolomé Yun-Casalilla (ed.), *Las Redes del Imperio. Élités sociales en la articulación de la Monarquía Hispánica, 1492-1714*, Madrid 2009, s. 261–288.

MAÇZAK, Antoni, *From Aristocratic Household to Princely Court. Restructuring Patronage in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, in: Ronald G. Asch – Adolf M. Birke (edd.), *Princes, Patronage and the Nobility. The Court at the Beginning of the Modern Age, c. 1450–1650*, Londýn 1991, s. 315–327.

MAREK, Pavel, *Klientelní strategie španělských králů na pražském císařském dvoře konce 16. a počátku 17. století*, Český časopis historický 105, 2007, s. 40–88.

MAREK, Pavel, *La embajada española en la corte imperial (1558–1641). Figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013 (=Ibero-Americana Pragensia Supplementum 33).

MAREK, Pavel, *La red clientelar en Praga*, in: José Martínez Millán – Maria Antonietta Visceglia (edd.), *La monarquía de Felipe III IV. Los Reinos*, Madrid 2008, s. 1349–1373.

MAREK, Pavel, *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu z politických dějin*, Český časopis historický 113, 2015, s. 965–988.

MAREK, Pavel – NOVÁKOVÁ, Anna (edd.), *Karel Bonaventura Buquoy a jeho doba*, České Budějovice 2022.

MARTÍNEZ MILLÁN, José, *La corte de la monarquía hispánica*, *Studia Historica, Historia Moderna* 28, 2006, s. 17–61.

MARTÍNEZ MILLÁN, José, *Las investigaciones sobre patronazgo y clientelismo en la administración de la Monarquía Hispana durante la Edad Moderna*, *Studia Historica, Historia Moderna* 15, 1996, s. 83–106.

MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004.

MÍRKA, Jakub, *Raně novověká šifrovaná korespondence ve fondech šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Plzni*, *Západočeské archivy* 3, 2012, s. 44–73.

- MUR IRAURELL, Anna, „*La mancha Roja*“ y „*la Montaña Blanca*“. *Las Órdenes Militares de Santiago, Calatrava y Alcántara en Centroeuropa antes y después de 1620 (ss. XVI–XVII)*, Praha 2018 (=Ibero-Americana Pragensia Supplementum 45).
- NOVÁKOVÁ, Anna, „*Kata značí španělské mé jméno, však chci katem zůstat neproměnnou nepřátelům vládce.*“. (Nejen) životní osudy španělského šlechtice *Guillerma Verduga*, in: Pavel Marek – Anna Nováková (edd.), *Karel Bonaventura Buquoy a jeho doba*, České Budějovice 2022, s. 148–158.
- NOVÁKOVÁ, Anna, *K odměnám a výhodám pro šlechtické klienty a agenty. Guillermo Verdugo ve službách Františka z Ditrichštejna*, *Theatrum historiae* 26, 2020, s. 93–110.
- NOVÁKOVÁ, Anna, *Mezi Flandry, Španělskem a Čechami. Guillermo Verdugo, agent Františka z Ditrichštejna*, Olomouc 2019 (diplomová práce).
- OCHOA BRUN, Miguel-Ángel, *Embajadas y embajadores en la Historia de España*, Madrid 2002.
- PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010².
- PARMA, Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011 (=Knižnice matice moravské 36).
- PĚNKAVA, Jan, *Španělský rod Verdugo ve službách habsburské dynastie ve dvacátých a třicátých letech 17. století*, České Budějovice 2022 (bakalářská práce).
- PÉREZ GARCÍA, Pablo, *El Conde de Peñalva y la Real Alcaidía valenciana en la transición de los fueros a la Nueva Planta (1679–1718)*, in: Juan Francisco Pardo Molero – Manuel Lomas Cortés (edd.), *Oficiales reales. Los ministros de la Monarquía Católica (siglos XVI–XVII)*, Valencia 2012, s. 295–326.
- PETRÁŇ, Josef, *Na téma mýtu Bílé hory*, in: Zdeňka Hledíková (ed.), *Traditio et cultus. Miscellanea historica Bohemica. Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, Praha 1993, s. 141–162.
- POLIŠENSKÝ, Josef, *Úvod do studia dějin a kultury Španělska a Portugalska*, Ostrava 1994.
- POLIŠENSKÝ, Miroslav, *Las Relaciones Postales Bohémico-Españolas en la Época anterior a la Montaña Blanca 1516–1612*, *Ibero-americanana Pragensia* 17, 1983, s. 233–249.
- POLIŠENSKÝ, Miroslav, *Poštovní spoje a poštovní stranice v českých zemích v letech 1526–1620*, *Sborník Poštovního muzea* 4, 1982, 113–134.
- PRAŽÁKOVÁ, Kateřina, *Obraz Polsko-litevského státu a Ruska ve zpravodajství české šlechty (1450–1618)*, České Budějovice 2015.

- REBITSCH, Robert, *Matyáš Gallas (1588–1647). Císařský generál a Valdštejnův „dědic“*, Praha 2013.
- RODRÍGUEZ VILLA, Antonio, *El coronel Francisco Verdugo (1537–1595). Nuevos datos biográficos y Relación de la campaña de Flandes de 1641*, Madrid 1890 (=Curiosidades de la Historia de España III).
- ROUBÍK, František, *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16. až 18. století*, Sborník Archivu Ministerstva vnitra republiky Československé 10, 1937, s. 165–305.
- ROYT, Jan – ŠEDINOVÁ, Hana, *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998.
- RYANTOVÁ, Marie, *Šifrovaná korespondence posledního Rožmberka Petra Voka. Příspěvek k historické kryptologii*, in: Zdeněk Hojda – Jan Kahuda – Zdeňka Kokošková (edd.), *Z archivu ke studentům a zase zpět. Věnováno Ivaně Ebelové k životnímu jubileu*, Praha 2021, s. 376–387.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1923.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena, *Krajští hejtmané v Čechách 1537–1848*, Praha 2016 (disertační práce).
- SIMON I TARRÉS, Antoni, *La Jornada Real de Catalunya que propició la caída del Conde Duque de Olivares*, *Revista de Historia Moderna* 28, 2010, s. 235–268.
- SKOWRON, Ryszard, *Los aliados de las esperanzas fallidas. La Casa de Austria y los Vasa de Polonia (1598–1668)*, in: José Martínez Millán – Rubén González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los Austrias II. Las Relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio*, Madrid 2010, s. 997–1021.
- SKOWRON, Ryszard, *Olivares, los Vasa y el Báltico. Polonia en la política internacional de España en los años 1621-1632*, Varšava 2008.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009 (=Monographia historica 11).
- SMÍŠEK, Rostislav, *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 333–355.
- STARÝ, Marek, *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého občanského práva (inkolátu) v době předbělohorské*, Praha 2018.
- ŠIMEČEK, Zdeněk, *Cenzura novin a časopisů v polovině 17. a na počátku 18. století*, *Studie o rukopisech* 34, 2001, s. 119–131.

- ŠIMEČEK, Zdeněk, *Četba novin v českých zemích v 17.–18. století*, *Knihy a dějiny* 3, č. 1, 1996, s. 1–18.
- ŠIMEČEK, Zdeněk, *Novinové zpravodajství v předbělohorských Čechách*, *Folia Historica Bohemica* 11, 1987, s. 287–303.
- ŠIMEČEK, Zdeněk, *Počátky novinové zpravodajství a novin v českých zemích. Do devadesátých let 18. století*, Brno 2011 (=Knihnice Matice moravské 35).
- ŠTĚPÁNEK, Pavel, *Kapitoly z dějin česko-španělských kulturních styků a vztahů*, Praha 2018.
- ŠTĚPÁNEK, Pavel, *Montserrat a Praga. L'etapa espanyola al monestir d'Emaús a Praga (1635-1871)*, *Butlletí* 20, 2006, s. 51–69.
- TERCERO CASADO, Luis, *Westfalia inconclusa. España y la restitución de Frankenthal (1649–1653)*, in: José Martínez Millán – Rubén González Cuerva (edd.), *La Dinastía de los Austrias II. Las Relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio*, Madrid 2010, s. 1387–1420.
- ÚLOVEC, Jiří, *Zaniklá tvrz a zámek Žďár u Doupova*, *Západočeský historický sborník* 4, 1998, s. 67–98.
- VLČKOVÁ, Michaela, *Úvod do šestinedělky. Význam obřadu v lidové tradici a v liturgii církve*, *Studia Ethnologica Pragensia* 2, 2016, č. 1, s. 27–40.
- VLČKOVÁ, Michaela, *Význam obřadu žehnání matky po porodu*, *Studia Theologica* 15, 2013, č. 1, s. 36–46.
- VOKURKA, Michal, *Julius Jindřich Sasko-Lauenburský (1586–1665). Budovatel vojenské kariéry, pozemkového dominia a osmého divu světa*, Praha 2015 (bakalářská práce).
- VOKURKA, Michal, *Sasko-lauenburská panství v době třicetileté války*, *Boemiae Occidentalis Historica* 5, 2019, č. 1, s. 145–161.
- VOKURKA, Michal, *Sasko-lauenburští vévodové jako příklad aristokracie v Čechách 17. století*, *Boemiae Occidentalis Historica* 3, 2017, č. 2, s. 5–29.
- VYBÍRAL, Zdeněk, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005 (=Monographia historica 6).
- WILSON, Peter Hamish, *Europe's Tragedy. A New History of the Thirty Years War*, London 2010.
- ZELENÝ, Martin, *Verdugové a česká šlechtická společnost ve dvacátých letech 17. století. Pobělohorské konfiskace pohledem korespondence Baltazara Cigogny Guillermu Verdugovi*, Pardubice 2021 (diplomová práce).
- ZOUHAR, Jakub, *Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435–1790)*, Praha 2007 (disertační práce).

Obrazové přílohy

1. Poslední vůle Františka Verduga uložena v Národním archivu, Stará manipulace, inv. č. 3863, sign. V6/4, kart. 2456.

En nombre de la Santissima Trinidad. Padre, y Hijo =
y el espíritu Santo. Amen

Yo el sondo y Coronel Don Fran. Verdugo hallandome
con entera disposicion corporal (y desalabado) Tron-
derando la infirmitad de la vida Humana, y quan signi-
fica estamente para mas signi-
ficada de mi consideracion meo
gareci do; y balle do por bueno; mientras que Dios meo
concedi do esta gracia, de disponer de mi ultima voluntad
en quanto a pertenezca; Fautos anni et Luna quanto. Respones de
muni da, se balle claridad, de lo que quedo disponer y mandar

His. Mdr. Joseph

Primer o, en primer Lugar Mando, y es lo amfisiado
mi Alma; esperando que por intercepcion, de su divina Madre
Sta Maria, mi Angel de Guardia, mis advocados, el Glorioso
Pare St. Joseph, las Gloriosas Martires. Sta Catarina, y Sta
Barbara, por su intercepcion alcansar a gracia: a la salud
de mi alma ^{mediante} para otras mas eficacia y meo
Que si meo a redencion de mi alma ^{mediante} para otras mas eficacia y meo
mir nos.

Yo ordeno a mis herederos que luego des que de mi muerte
se lean. mi testamento, por mi di cada alma, la limosna de
cada misa sea por meo die florin de a semana, a tres
taes creiteres. y que sea infalible, y sinta a danza
dando a pobres la limosna de mi vida, de pan y algunas
monedas; ^{si fueren} quantos se pudieren juntar, y balle
para mi entiendo

en lo que
de las
familias
conmigo

y
intercaladas
auxiliares

Segundariamente ordeno y mando a mis herederos
quienquiera que no sea sepultado con alguna pompa, o magni-
ficiencia, sino que des pues de mi vida mi cuerpo sea llevado
por doze Pobres; Y los tantos concavidos, y e, abas, y q;
de esta manera sea llevado a la sepultura sin alguna magni-
ficiencia, o Vanidad: Y que si muriere, en los bienes, mis her-
edades sepultado; y en el convento de ^{San} Juan de Capodena
bien, en el convento de los ^{Reverendos} Padres Capuchinos de Trix, donde mis
mis herederos hallaren facil, y menor gasto. Y si falliere
en Praga, sea en el convento de los descalzos, de ^{Sta} Maria
de las Niens; y si al cansarse quediere en praga en
convento de Reverendos Padres Capuchinos. Y sobre todo
no olvi dando, luego des pues de mi vida las misas mil
Glas. limosnas judicadas a los Pobres.

Dono de
de Minosoria

Tambien Mando y lego a mi ^{Mu}lter Latina Lucrécia
condessa de Verdugo; mil tallares imp. ^{los} cada año, los qua-
les ^{deya pagar} ~~sea~~ durante su vida, y se entiende tanto bien-
to que permaneciere en vida; pero si tomare estado
esta renta ^{de mil tallares} se sea y vuelva a los herederos, como tambien
des pues de su muerte.

Mando y lego a mis hijas ^{Francisca} Polixena
y Isabella ^{de} Sicilia; cada una por una vez tan-
tos mil florines de alemania, en memoria de mi her-
nandusidad, y Amor, y recuerdos, y estos sean sin
dear ni memorar la parte que deuen pretender pater-
nalmente, y ^{de} Maternal en la señoria de Wintritz
sino que otros seis mil florines ^{de} en ambas sean
pagados de la pretension, y deuda que tengo sobre
la señoria de Mecca; y que de dicha deuda, y parte

Este Mr. Joseph

Declaracion de las deudas que tengo tanto obligaciones eclesiasticas
de sepulcros, incluidas por el provincial testamento
que tengo escrito, a 15. de febrero. 1678 =

- 1ª Primeramente soy obligado a la restitucion de un cofre de Capilla
que está y paghe en fianca forte de almeno, novecientos florinas
de alemania poro mas, o menos, que como compra para el servicio
de Capilla; quiero que se busquen a comprar, por aver sido dedicado
para el culto divino.
- 2ª Por promesa hecha, para dicha nra Capilla Una lamina de Plata
de valor de cinquenta rixdal dres
- 3^a mas una Cruz dorada con un pie de plata para el altar
de valor de veinte rixdal dres.
- 4^a mas dos calices dorados ordinarios
- 5^a mas una Cruz grande de plata para un estandarte de valor
de sesenta rixdal dres =
- 6^a A los padres de Sr. Fran. de Caden Titulo de Sr. Auxiliador =
res u enfl. de alemania para un conducto de agua, y para
lo que mas hallaren conuenir
- 7^a Al convento de Santiago de Praga Grande de ciento y cin-
quenta florines para la obra del altar de nra Señora
que está delante la sepultura de los Señores de Hagenbourch
y si la tabla estubiere en perficion los dichos ciento y cinquenta
fls se apliquen aun ornamento.
- 8ª mas mandos se digan cien misas la limosna de a medio florin
por, almas, de algunas personas particulares de España, Gandia
Valencia

Deudas particulares seglaras

- 2da Al Sr. don Juan de Pisinger orbon mil florines de capital; con el interes de un termino de St. Galligena de este año 1748, que son florines mal. 240 s.
- 3 Al Sr. Hilgen de Hilgenau mil florines de capital con intereses de dos años a St. Galli 1748.
- 4 Al Sr. cadete Sr. Bautista Reynout a St. Gedeon de Sion: los florines por una, o menos.
- 5 Al Sr. cadete Matias festi quinientos florines
- 6 A Gregorio Molitor cien impl. como parece por una obligacion que tiene en mi
- 7 A Lucas Pfeiler ciento, y quatro florines como escrive por sus cuentas a St. Gedeon 1748, pero presumo tiene unas prendas de 2. Saberas que de fustal guarneci da de oro, y de adema de esta guarneci da de oro, y un de otros de plata
- 8 A Juan Pedro, o Jazdneros quarenta florines del año pasado y mas sesenta florines de esta ultima de diez años que en todo son 100 s.
- 9 A mi madre la Condesa Verdingo Sabina Lucrecia Baronesa de Mincowitz mil florines por algunas prendas de plata, y por una empeña de por mi res. Sr. Hauba. todas estas deudas y en mi provicional testamento mandadas, se devian pagar de la assignacion que tengo en las tablas del Reyno, y mas por assignacion, de mi her. don Sr. Verdingo (cuya obvia sus enoria, de Macba, de 15 M. de Dobemir, y de los incens. de los ridos de Eclano. 32. Y no hea bastante los intereses (cuando se obliga a pagar, de sus mas bienes como

Parece, por acuerdo eido en franken dal, y
tambien, por proncia de Madama Junus
escrito, del mismo.

Y assi suppo. y luego al Reverendo Padre P.
vigo de arriaga, y al Reverendo Padre Carlos de
Bobadones. a los do. profesores en Sta. Teologia en la
Comp. de Jesus: Jervuan de teneslamano. Junta=
mente con el Conde Wenis la Olla Baskinova: que
quedan acumplidas estas mis mandas, y tambien
mi ultima voluntad, si en caso no pudiere ser por for=
mas esta mi ultima voluntad y testamento, Provision=
nalmente eido; por causa de incommodidad. Y a los do.
tres pias y suppo. Jervuan de amperas amis do. h. do.
Juan y fernando: que tambien en su Magest. mi
emperador y Rey, y su como a Padre ~~de~~ vos en
consideracion de los servicios eidos a la Casa
de Austria; de veinte y siete años de servicio que tengo
eido sin los que tienen heredados de su Aguelo ~~de~~
ceda a los do. i. 648

~~de~~

Jhon Juan. Conde. Vex d. i. 648

